

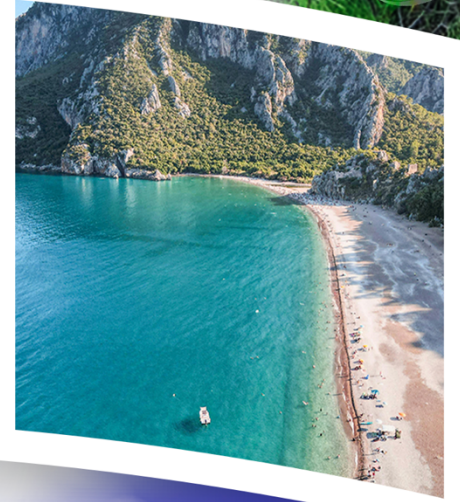

MAKÜ
BURDUR MEHMET AKIF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

7. INTERNATIONAL YOUNG RESEARCHERS STUDENT CONGRESS

ULUSLARARASI GENÇ ARAŞTIRMACILAR ÖĞRENCİ KONGRESİ

10-12 EKİM 2025

ANTALYA - Olimpos

ÖZET METİN KİTABI

@ iyrsc2025
iyrsc.mehmetakif.edu.tr

ATLAX[®]
organizasyon

7th INTERNATIONAL YOUNG RESEARCHERS STUDENT CONGRESS

7.ULUSLARARASI GENÇ ARAŞTIRMACILAR ÖĞRENCİ KONGRESİ

10-12 Ekim 2025

Antalya/Türkiye

IYRSC 2025 TÜBİTAK TARAFINDAN DESTEKLENMEKTEDİR.

Bu kitap telif haklarına tabidir. Tüm telif hakları saklıdır. Bu yayının hiçbiri, yayıncının önceden yazılı izni olmadan, elektronik, mekanik, reprografik veya fotografik dahil herhangi bir sistemde saklanamaz, çoğaltılamaz veya hiçbir şekilde yayımlanamaz.

Bu yayındaki kişisel katkılar ve bunlardan kaynaklanan yükümlülükler yazarların sorumluluğundadır. Yayıncı, bu yayından elde edilen içeriğin bir sonucu olabilecek olası zararlardan sorumlu değildir.

www.iyrsc.org

www.iyrsc.mehmetakif.edu.tr

iyrsc2021@gmail.com

KONGRE ONURSAL BAŞKANI

Prof. Dr. Mehmet SALTAN - *Süleyman Demirel Üniversitesi Rektörü*

KONGRE BAŞKANI

Doç. Dr. İnci BAŞER KOLCU - *Süleyman Demirel Üniversitesi*

KONGRE BAŞKAN YARDIMCILARI

Gülcihan Aybike DİLEK KART - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Sebahat ULUSAN - *Süleyman Demirel Üniversitesi*

KONGRE SEKRETERYASI

Dr. Öğr. Üyesi Gülhan ŞEN - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Aybüke AKSU - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Hatice ATAY - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Lütfü ÖKSÜZ - *Plazmatek - SDÜ Teknokent*

Dr. Öğr. Üyesi Gülhan ŞEN - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Hatice Aslı BEDEL - *Süleyman Demirel Üniversitesi*

Dr. M. Murat ERK - *Burdur İl Sağlık Müdürlüğü*

Öğr. Gör. Dr. Aslı ALBAYRAK KARAOĞLU - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Öğr. Gör. Gözde YALÇIN AKGÜL - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Öğr. Gör. Eda ARICI - *Antalya Bilim Üniversitesi*

Öğr. Gör. Ali SERT - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Öğr. Gör. Hüseyin KARAOĞLU - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Master Öğrencisi Mustafa KART - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Aybüke AKSU - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Hatice ATAY - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

İkbal DAŞKIN YÜZ - *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi*

Mahad Ahmed MOHAMUD - *Benadir Üniversitesi*

Bengisu DADAK - *Çanakkale 18 Mart Üniversitesi*

Batuhan YILMAM - *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi*

Seda Nur AYDOĞDU - *Süleyman Demirel Üniversitesi*

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Durmuş ACAR - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Prof. Dr. Mehmet KARACA - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Prof. Dr. Murat KAYALAR - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Prof. Dr. Mustafa Doğa TEMİZSOYLU - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Prof. Dr. Zafer ÖZYILDIZ - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Prof. Dr. Firdevs SAVİ ÇAKAR - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Prof. Dr. Ayşe Gül MUTLU GÜLMEMİŞ - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Prof. Dr. Çiğdem KARABACAK ATAY - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Prof. Dr. Alim KOŞAR - *Süleyman Demirel Üniversitesi*

Prof. Dr. Mehmet GENÇTÜRK - *Süleyman Demirel Üniversitesi*

Prof. Dr. Nihat AYYILDIZ - *Süleyman Demirel Üniversitesi*

Prof. Dr. Serdal TERZİ - *Süleyman Demirel Üniversitesi*

Prof. Dr. Hakan Mehmet KİRİŞ - *Süleyman Demirel Üniversitesi*

Prof. Dr. Mustafa GENÇ - *Süleyman Demirel Üniversitesi*

Prof. Dr. Nilgün ŞENOL - *Süleyman Demirel Üniversitesi*

Prof. Dr. Ferdi BAŞKURT - *Süleyman Demirel Üniversitesi*

Prof. Dr. Şehnaz ŞENER - *Süleyman Demirel Üniversitesi*

Doç. Dr. Çiğdem AYDIN ACAR - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Doç. Dr. Ülkü BAYHAN - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Doç. Dr. Canan DEMİR BARUTCU - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Doç. Dr. Ömer Gürkan DİLEK - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Doç. Dr. Soner DÖNMEZ - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Doç. Dr. Erhan KEYVAN - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Doç. Dr. Mümin POLAT - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Doç. Dr. Şükriye YEŞİLOT - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Doç. Dr. Ayşe MEYDANLIOĞLU - *Akdeniz Üniversitesi*

- Doç. Dr. İsmail Sadık YAVUZ - *Süleyman Demirel Üniversitesi*
Doç. Dr. Mert ŞEKERCİ - *Süleyman Demirel Üniversitesi*
Doç. Dr. Veysel DEMİRER - *Süleyman Demirel Üniversitesi*
Doç. Dr. Deniz ÇELİKER - *Süleyman Demirel Üniversitesi*
Doç. Dr. İbrahim Kubilay TÜRKAY - *Süleyman Demirel Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KILINÇ - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Belgin DİLMEN - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Enes AKYÜZ - *Sağlık Bilimleri Üniversitesi*

BİLİMSEL KURUL

- Prof. Dr. Emrah ATAY - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*
Prof. Dr. Ferdi BAŞKURT - *Süleyman Demirel Üniversitesi*
Prof. Dr. Zeliha BAŞKURT - *Süleyman Demirel Üniversitesi*
Prof. Dr. Mustafa LAMBA - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*
Prof. Dr. Serdal ÖĞÜT - *Adnan Menderes Üniversitesi*
Prof. Dr. Ayşe Gül MUTLU GÜLMEMİŞ - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*
Prof. Dr. Kanat GÜLLE - *Süleyman Demirel Ersoy Üniversitesi*
Doç. Dr. Fatma Filiz ARI - *Ahi Evran Üniversitesi*
Doç. Dr. Çiğdem AYDIN ACAR - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*
Doç. Dr. Nazife BAKIR - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*
Doç. Dr. Canan DEMİR BARUTCU - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*
Doç. Dr. Ömer Gürkan DİLEK - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*
Doç. Dr. Soner DÖNMEZ - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*
Doç. Dr. Gül ERGÜN - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*
Doç. Dr. Tüzün FIRAT - *Hacettepe Üniversitesi*
Doç. Dr. Aysun GÜZEL - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*
Doç. Dr. Çiğdem KARABACAK ATAY - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*
Doç. Dr. Ummahan KAYGISIZ - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*
Doç. Dr. Sarp KAYA - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*
Doç. Dr. Gülsüm KORKUT - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*
Doç. Dr. Erhan KEYVAN - *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

- Doç. Dr. Ayşe MEYDANLIOĞLU - Akdeniz Üniversitesi
- Doç. Dr. Sümeyye ÖZMEN - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Doç. Dr. Mümin POLAT - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Doç. Dr. Hale SEÇİLMİŞ CANBAY - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Doç. Dr. Sibel ŞENTÜRK - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Doç. Dr. Nevin USLU - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Doç. Dr. Umut YANARDAĞ - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Doç. Dr. Melek ZUBAROĞLU YANARDAĞ - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Doç. Dr. Yahya ÖZTÜRK - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Doç. Dr. Giray KOLCU - Süleyman Demirel Üniversitesi
- Doç. Dr. İbrahim Kubilay TÜRKAY - Süleyman Demirel Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Işıl AÇIK DEMİRCİ - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Enes AKYÜZ - Sağlık Bilimleri Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Burcu BAKIR - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem GÜN - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Belgin DİLMEN - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Nurdan ORAL KARA - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Şevkinaz KONAK - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Murat Abdulgani KUŞ - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Yasemin AYHAN ÖNCÜ - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Emine Hilal ŞENER - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim TAŞDEMİR - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Şükriye YEŞİLOT - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Zerrin YEŞİL ACAR - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Fuat İNCE - Süleyman Demirel Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Hatice BAYGUT - Süleyman Demirel Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Zehra ÜSTÜN - Süleyman Demirel Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Cihan VAROL - Süleyman Demirel Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Veli ÇAPALI - Süleyman Demirel Üniversitesi
- Emrah GÜLCEMAL - Süleyman Demirel Üniversitesi

ULUSLARARASI BİLİMSEL KURUL

- Prof.Dr. Murat BEDANOKOV - *Maikop State Technological University, Rusya*
- Prof.Dr. Vladimir PEŠIĆ - *University of Montenegro, Karadağ*
- Prof. Dr. Boryana Mirkova PARASHKEKOVA SİMEONOVA - *Trakia University, Bulgaria*
- Prof. Dr. Veselin IVANOV - *Trakia University, Bulgaria*
- Assoc. Prof. Dr. Sokol DURO - *Agricultural University, Arnavutluk.*
- Assoc. Prof. Dr. Rosen DIMITROV - *Trakia University, Bulgaristan*
- Assoc. Prof. Dr. Vanya BANCHEVA SLAVOVA - *Trakia University, Bulgaria*
- Assist. Prof. Dr. Mohammad Reza HEİDARİ - *Shahed University, Iran*
- Assist. Prof. Dr. Hossein Asgar POUR - *Çanakkale 18 Mart University, Türkiye*
- Assist. Prof. Dr. Marek SOBOLEVSKI - *University of Technology, Polonya*
- Assist. Prof. Dr. Aldona Migala-WARCHOL - *University of Technology, Polonya*
- Assist. Prof. Dr. Penka YONKOVA - *Trakia University, Bulgaristan*
- Assist. Prof. Dr. Kamelia STAMATOVA-YOVCHEVA - *Trakia University, Bulgaristan*
- Dr. Mikas BALKEVICIUS - *NGO Institue, Litvanya*
- Dr. Jan-Jaap REİNDERS - *Groningen University, Netherlands*
- Lecturer Reza NOROUZZADEH - *Shahed University, Iran*

ÖDÜL KURULU

- Prof. Dr. Serdal ÖĞÜT (*Kurul Başkanı*)
- Prof. Dr. Emrah ATAY
- Prof. Dr. Kanat GÜLLE
- Doç. Dr. Rosen DIMITROV
- Doç. Dr. Giray KOLCU
- Dr. Öğr. Üyesi Hatice BAYGUT
- Dr. Öğr. Üyesi Zehra ÜSTÜN

Kıymetli Öğrenci Arkadaşım,

Uluslararası Genç Araştırmacılar Öğrenci Kongresi'nin yedincisini 10-12 Ekim 2025 tarihleri arasında sizlerden gelen yoğun talep üzerine ülkemizin cennet köşelerinden Antalya Olympos'ta yüz yüze ve çevrimiçi seçenekleriyle gerçekleştirileceğini duyurmaktan ve sizleri bu bilimsel toplantıya davet etmekten onur duymaktayız.

Kongremizde; Sağlık Bilimleri, Fen Bilimleri, Eğitim Bilimleri, Sosyal Bilimler, Spor Bilimleri ve Güzel Sanatlar temel alanlarında çeşitli konferans/paneller düzenlenecektir. Siz değerleri öğrenci arkadaşlarımız da kendi alanlarınızda oluşturulacak olan oturumlarda sözel ya da poster bildirilerinizi yüz yüze ya da çevrimiçi olarak sunma imkânı bulabileceksiniz.

Güzide üniversitelerimiz ve kıymetli kurumlarımızın paydaşlığında bu güzel ve anlamlı bilimsel etkinliği yeniden düzenlemekten büyük mutluluk duymaktayız. Akademiye ilgi duyan siz öğrencilerimizi bir araya getirerek; mevcut durum ve gelişmelerin tartışılacağı; güncel bilgiler ile geleceğe dönük çözüm önerilerinin biz gençler tarafından ortaya konulmasını amaçladığımız kongremizde sizlerle buluşmak istiyoruz.

Kalitesini ispatlayarak geçtiğimiz 3 yılda TÜBİTAK tarafından desteklenen ve bu yıl da başvuru süreci devam eden kongremiz vesilesiyle sizleri Antalya'nın doğa harikası yerlerinden biri olan Olympos'ta ağırlamaktan ve yapacağınız sunumlarınızı dinleyerek akademik heyecanınıza ortak olmaktan büyük mutluluk duyacağız.

7. Uluslararası Genç Araştırmacı Öğrenci Kongresine göstereceğiniz ilgi ve desteklerinize şimdiden çok teşekkür ederiz. Kongremizde görüşmek ümidi ile sizlere esenlik ve sağlık dolu günler diliyoruz.

Saygılarımızla

Kongre Düzenleme Kurulu

İÇİNDEKİLER

Yoğun Bakım Hemşirelerinin El Hijyeni İnançları Ve Uygulamalarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi	14
Bruksizm Sıklığı Ve Yaşam Memnuniyeti Üzerine Etkisinin Tespiti: Kesitsel Saha Çalışması	15
Procappis: Prostat Kanseri İnteraktomunu Haritalamak İçin Çok Modlu Makine Öğrenmesi Yaklaşımı	16
Urartuların İktidar Silahı :Tarih Yazıcılığı.....	17
Azeri-Çırak-Güneşli Deniz Petrol Sahalarında Enjeksiyon Stratejileri.....	18
Olimpik Yüzücülerde Beslenme İle İlişkili Faktörlerin Performans Üzerine Etkisi	19
Ameliyathane Enfeksiyonları Ve Önleme Yöntemleri	20
Tek Kullanımlık Cerrahi Malzemelerin Avantajları Ve Dezavantajları	21
Hasta Mahremiyetinin Korunmasında Ameliyathane Personelinin Sorumlulukları.....	22
Türkiye’deki Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıklarının İslam Hukuku Açısından Analizi ..	23
Tübitak 2209-A Lisans Projeleri Hazırlama Ve Yürütme Deneyimlerinin Öğretmen Adayları Görüşleri Açısından İncelenmesi	24
Earthquake Regions Of Turkey.....	25
Çarpık Kentleşmenin Afet Riskleri Üzerindeki Etkisi Ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Doğrultusunda Dirençli Kentleşme Stratejileri	26
Mikroçevreyi Koklamak: 2d Ve 3d Kültürlerden In Vivo Voc Profillerine	27
Sıçanlar, Kokular Ve Kodlar: Koku Bazlı Biyodedeksiyon İçin Otomatize Eğitim Sistemine Kavramsal Bir Yaklaşım	28
Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Öğrencilerinin Düşme Ve Düşme Risk Faktörleri Hakkındaki Bilgi Düzeyinin, Tutumunun Ve Farkındalığının İncelenmesi	30
“Darwin Bank Sahası” Yatağında Kuyuların Sondajında Karşılaşılan Temel Problemler Ve Alınan Önlemler.....	31
Büyük Buhran Öncesi Gelişmeler: Abd Özelinde Tarihsel Ve Teorik Bir Bakış.....	32
Büyük Buhran’ın Gölgesinde Umut Ve Yalnızlık: John Steinbeck’in Fareler Ve İnsanlar Romanı Üzerine Bir İnceleme.....	33
2025 Türkiye Çocukluk Çağı Aşı Takviminin Kapsam, Zamanlama Ve Uygulama Açısından Uluslararası Kıyaslanması.....	34
Doğal Afetler Ve Kbrn Olaylarının Karşılıklı Etkileşimi: Riskler, Tetikleyici Faktörler Ve Yönetim Stratejileri	35
Afet Yönetimi Yaklaşımıyla Türkiye’nin Elektrik Altyapısında Siber Güvenlik Risklerinin Değerlendirilmesi	36

İneklerde Mastitis Tanısında Kızılötesi Termografinin Kullanımı	37
Köpeklerde Meme Tümörünün Erken Tanısında Kızılötesi Termografi Kullanımı.....	38
Deprem Yönetiminde Kullanılan Yeni Nesil Teknolojiler	39
Examining Academic Buoyancy: English Preparatory Students At A Private University In Türkiye	39
3-Boyutlu Minkowski Uzayında Çatılandırılmış Eğrilerin Çatı Alanları: Döndürme Ve Yansımanın Etkileri.....	40
Rrms Hastalarında Serum Nörofilament Hafif Zincirinin Nörokognitif İşlevler Ve Disabilite İle İlişkisi	41
Yaşlı Yetişkinlerde Sosyal Kırılganlığı Önleme Ve Azaltmada Hemşirelik Stratejileri	42
Yaşlı Yetişkinlerde Demans Okuryazarlığı Becerilerinin Geliştirilmesinde Hemşirenin Rolü	43
Gizli Kalp Üfürümleri Artık Yapay Zekânın Kulağında	45
Diz Artroplastisi Operasyonu Sonrası Fonksiyonel Sonuçları Belirleyen Faktörler	46
Subakromial Sıkışma Sendromu Olan Hastalarda Fonksiyonel Sonuçları Belirleyen Faktörler	47
Görünmeyen Tehdit: Biyolojik Silahlar	48
Hemşirelik Öğrencilerinin Gerontolojik Yeterlilik Ve Yaşlı Bireylerle Çalışma İstekliliği Düzeyleri: Kesitsel Bir Çalışma	49
Küresel Finansal Krizler, Dijital Ve Sürdürülebilir Finans: Bankacılık Sektöründe Yeni Yaklaşımlar	50
Terör Olaylarından Doğan Manevi Zararların İdarenin Sorumluluğu Çerçevesinde Tazmini	51
Konut Fiyatlarının Belirleyicilerinin Hedonik Fiyat Modeliyle Ekonometrik Analizi: Kayseri İli Üzerine Bir Uygulama	52
Bakteriyel Selüloz Tabanlı Üç Boyutlu Skafoldların Meme Kanseri Araştırmalarında Kullanımı: Hücre Kültürü Perspektifinden Bir Değerlendirme	53
Uzun Süreli Ameliyatlarda Yorgunluk Yönetimi	54
Sağlık Teknikerliği Adaylarının Kültürlerarası Duyarlılık Ve Zenofobi Düzeyleri	55
Upper Limb Functions In Rotator Cuff Pathologies	56
İklim Değişikliğinin Yerel Ekosistem Ve Su Kaynakları Üzerindeki Etkileri: Isparta Örneği	57
Afetlerde Yardım Dağıtım Süreçlerinde Karşılaşılan Sorunlar	58
Afetlerde Medya Kullanımı Ve Etik İlkeler: Türkiye Örneğinde Geleneksel Bir Derleme Çalışması	59
Atlarda Odontoklastik Diş Rezorpsiyonları Ve Hipersementozis Eotr.....	60
Süt Ürünlerinde Aronya Kullanımı	61

Dezavantajlı Öğrencilerle Çalışan Okul Psikolojik Danışmanlarının Karşılaştıkları Zorlu Vakalar: Nitel Bir İnceleme*	62
Haklar Bakımından Sendika- Siyaset İlişisine Dair Bir Değerlendirme	63
Yoğurdun Termojenez Üzerine Etkisi	64
Koyunlarda Östrus Senkronizasyonu	65
Afet Yönetiminde Etik: Türkiye Örneği, Uygulama Sorunları Ve Politika Önerileri	66
Yetişkin Popülasyonda Yaşam Anlamı Ve Dini Başa Çıkma İle Kanser Korkusu Arasındaki İlişki	67
Tehlikeli Endüstriyel Kimyasalların Uzaklaştırılmasında Yeni Adsorban Malzeme Geliştirilmesi Ve Uygulamaları	68
Ergenlerde Şiddet Eğilimi Düzeyi Ve Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi	69
Bazı Kimyasal Savaş Ajanı Bozunma Ürünlerinin Sentezi Ve Farklı Taşıyıcı Gazlar Kullanılarak Gc- Ms İle Analizi	70
Design And Development Of Flexible Polymeric Substrates For Surface-Enhanced Raman Spectroscopy (Sers)	71
Sığırlarda In Vitro Embriyo Üretimi	72
Bel Ağrısı İle İlgili ‘Mitler Ve Gerçekler’ Eğitiminin Psikososyal Faktörler Üzerindeki Etkileri: Çevrim İçi Ve Broşür Tabanlı Yöntemlerin Karşılaştırılması	73
Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımları İle Akademik Başarılarının İncelenmesi	74
Yerel Yönetimlerin İklim Değişikliği İle Mücadeledeki Rolü	75
Yaratıcı Drama İle İş Sağlığı Ve Güvenliği Kültürünü Oluşturma: Hastane Örneği*	76
Çin Bitkisel Terapilerinin Antikanser Potansiyeli: Güncel Literatürün Derlenmesi	77
İşverenin İflası Veya Haczi Durumlarında;İşçi, Kamu Alacakları Ve Rehinli/Adi Alacaklılarkarşısındaki Durumların Matris Tablolar Halinde Değerlendirilmesi	78
Arı Sütünün Mikroglial Hücrelerde Anti-İnflamatuvar Etkileri: Deneysel Çalışmaların Derlenmesi	79
İtfaiye Ve Afad Personellerinin Afet Sonrası Psikolojik Sağlamlıklarının Değerlendirilmesi	80
Akıllı Sayaçların Ürün Yaşam Döngüsünün Yönetimi Ve Tasarımı (Product Lifecycle Management And Design Of Smart Meters)	81
Afet Sonrası Konteyner Kentlerde Kadınların Hijyen İhtiyaçları: Malatya Manas Konteyner Kent Örneği	82
Fluorinated B1s-Azobenzene Liquid Crystal Architecture With Ester Linkages	83
Polar Terminal Group Liquid Crystal Architecture With Combined Linkages	84

Kültürel Mirasın Afetlerde Korunması: Yeni Yaklaşımlar.....	85
Burdur İlinde Kuraklık Yönetimi: Uyum Politikaları Ve Stratejik Çözümler.....	86
Acil Yardım Ve Afet Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Afet Lojistiği Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi.....	87
Afete Müdahale Personellerinin Afet Tehditi İçin Psikolojik Hazırlıklarının Değerlendirilmesi.....	88
Afet Sonrası Bulaşıcı Hastalıkların Yönetimi: Riskler, Vaka Örnekleri Ve Koruyucu Uygulamalar.....	88
Glutensiz Diyetin Yanlış Uygulanması: Bağırsak Açısından Riskler.....	89
Glutensiz Beslenmenin Probiyotik Ve Prebiyotik Düzeylere Etkisi.....	90
Afetlerde Dezavantajlı Grupların Beslenme İhtiyaçları.....	91
Tıp Eğitiminde Bilişim Teknolojilerinin Rolü.....	92
Davranış Genetiği: Temel Yaklaşımlar Ve Uygulama Alanları.....	94
Göçmen Hemşirelerin Duygusal Dayanıklılığını Belirleyen Sosyal Ve Kurumsal Faktörler: Kapsamlı Bir Literatür Derlemesi.....	95
Göçmen Hemşirelerin Duygusal Ve Psikolojik Uyum Sürecinde Dil Ve Kültürel Engellerin Rolü.....	96
Leeds Gıda Tercihi Anketinin Türkçe Geçerlik Ve Güvenirliği Çalışması: Gıda Veri Tabanının Oluşturulması.....	97
Karbonik Anhidraz-Iv (Ka-Iv) İnhibitörleri İçin Makine Öğrenme Tabanlı Qsar Çalışması..	98
Birleşmiş Milletler'in 80. Genel Kurulunda Filistin Meselesi: Güncel Tartışmalar Ve Simgesel Mücadele.....	99
Histopathology Of Arrhythmogenic Right Ventricular Cardiomyopathy.....	100
Kafkasya'da Barış Rüzgârı: Abd Destekli Anlaşma Ve Zengezur'un Stratejik Önemi.....	101
Yüksek Riskli Komorbiditeleri Olan Pes Ekinovaruslu Hastada Amputasyon Seçeneğinin Yaşam Kalitesine Etkisi: Olgu Sunumu.....	102
Topuk Kanı Taraması Nedir Ve Neden Önemlidir?.....	103
Toplumda Antibiyotik Direncine Karşı Yanlış İnanışlar.....	103
Yapay Zekâ Kaygısı Ölçekleri Üzerine Literatür Derlemesi.....	104
Çocuklarda Ateş Yönetiminde Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi.....	105
6 Şubat 2023 Depremine Yaşayan Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Öğrencilerinin Bağımlılık Düzeyinin Değerlendirilmesi.....	106
A Scoping Review Of Self-Determination Theory In Ai-Supported English Language Learning.....	108

Sohraboğlu Product: Kırsaldan Kente Doğal Ürün Tedarik Ve Sürdürülebilir Kalkınma Modeli	109
Kentsel Alanlarda Çarpık Yapılaşmanın Kontrol Altına Alınması Ve Yapılaşma Dinamiklerinin Arazi Değişimlerinin Uzaktan Algılama Yöntemleri Kullanılarak Değerlendirilmesi.....	110
Afet Riski Altındaki Toplumlarda Kuşaklararası Katılım İle Dayanıklı Bir Afet Yönetimi Modeli Geliştirilmesi.....	111
Afetlerde İletişimin Önemi Üzerine Değerlendirme	112
Anlatı Tıbbı: Hikaye İle İyileşmek.....	113
Feline Enfeksiyöz Peritonitis (Fıp): Klinik Görünümler Ve Güncel Tedavi Yaklaşımları....	114

YOĞUN BAKIM HEMŞİRELERİNİN EL HİJYENİ İNANÇLARI VE UYGULAMALARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ

Ayşenur DAYAN*, Ediz SARICA**, Aleyna KARA***

*Antalya Bilim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Antalya, Türkiye, aysenur.dayan@antalya.edu.tr

** Antalya Bilim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Antalya, Türkiye, ediz.sarica@std.antalya.edu.tr

*** Antalya Bilim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Antalya, Türkiye, aleyna.kara@std.antalya.edu.tr

Özet: El hijyeni, enfeksiyonların önlenmesinde en etkili yöntemlerden biridir ve yoğun bakım ünitelerinde hayati öneme sahiptir. Bu araştırma yoğun bakım hemşirelerinin el hijyeni inançları ve uygulamalarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Tanımlayıcı ve kesitsel olarak yapılan çalışmanın örneklemini 104 yoğun bakım hemşiresi oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanmasında hemşirelerin tanıtıcı özellikleri ile ilgili bir form, El Hijyeni İnanç Ölçeği (EHİÖ) ve El Hijyeni Uygulama Envanteri (EHUE) kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS'in 30. sürümü kullanılarak yapılmıştır. Araştırmaya katılan 104 hemşirenin %76,9'u kadın, %23,1'i erkektir. Çalışmada el hijyeni ile ilgili yaşanan başlıca sorunlar; %69,2 ile el sağlığı problemleri, %51 ile iş yükü ve yoğunluk olarak belirlenmiştir. Yoğun bakım hemşirelerinin EHUE'de en düşük puan ortalaması 'İzolasyon uygulanan hastanın odasına girdikten sonra ellerimi temizlerim' maddesine aittir. En yüksek ise 'Kan ve vücut sıvılarına temas ettikten sonra ellerimi temizlerim' ve 'Bir hastaya invazif alet yerleştirdikten sonra ellerimi temizlerim' maddeleridir. EHİÖ'de en düşük puan ortalaması, 'İşim yoğun olduğunda el hijyenine dikkat etmektense işimi tamamlamak daha önemlidir' ifadesine aittir. En yüksek ise 'El hijyeni eğitimi müfredatın önemli bir parçası olmalıdır' ve 'Klinik danışmanım ya da servis sorumlum el hijyeninin önemini vurgular' ifadelerinde belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda yoğun bakım hemşirelerinin el hijyenine yönelik hem inançlarının hem de uygulamalarının yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, iş yükü fazlalığı, vardiya sistemi, unutkanlık ve malzeme eksiklikleri gibi faktörlerin el hijyeni davranışlarını olumsuz etkilediği saptanmıştır. El hijyeni inanç düzeyinin artmasıyla uygulama düzeyinin de arttığını belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: El Hijyeni, El Hijyeni Uygulaması, Yoğun Bakım, Yoğun Bakım Hemşireliği

BRUKSİZM SIKLIĞI VE YAŞAM MEMNUNİYETİ ÜZERİNE ETKİSİNİN TESPİTİ: KESİTSEL SAHA ÇALIŞMASI

Sevinç SÜTLÜ*, Melike AYTAŞ**

* Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi,

** Malatya İnönü Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi,

Özet: Amaç: Bu araştırmada 18-64 yaş arası nüfusta bruksizm ve bağlı durumların sıklığının tespiti ile bu durumların yaşam memnuniyeti üzerine etkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Kesitsel tipteki araştırmanın verileri 15 Aralık 2024 – 30 Haziran 2025 tarihleri arasında digital iletişim araçları kullanılarak toplanmıştır. Toplamda 550 kişiye ulaşılmıştır. Bruksizm ve bağlantılı durumları belirlemeye yönelik sorular ve yaşam memnuniyeti ölçeği kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılanların yaş ortalaması 25.23 ± 10.64 (min. 18- max. 55) olup %34.9'u erkekti. Katılımcıların %67.8'i en az bir kez gün içerisinde ve/veya uyurken dişlerini sıkıldığını belirtmiştir. Kadın olmak, psikiyatrik hastalığın varlığı ve kafein tüketiyor olmak bruksizm riskini arttırmaktadır ($p < .000$; $p = .001$; $p = .001$). Gün içerisinde ve/veya uyurken dişleri sıkma (OR=2.112; CI: .109-3.006), Çenede kilitlenme görülmesi (OR=2.569; CI: .306-2.297) ve bu nedenle uyku problemi yaşamak (OR=5.624; CI: 1.408-2.919) yaşam memnuniyetini etkileyen faktörler olarak tespit edilmiştir.

Sonuç: Bruksizm toplumda sık rastlanan bir problemdir. Bruksizm ve ilişkili durumların yaşam kalitesi üzerine anlamlı derecede olumsuz etkisi bulunmaktadır. Sık görülen ve yaşam memnuniyetini olumsuz etkileyen bu durumun koruyucu sağlık hizmetleri kapsamında değerlendirilerek tarama ve müdahale programları geliştirilmesine ihtiyaç olduğu düşünülmüştür.

Anahtar kelimeler: bruksizm, yaşam memnuniyeti, diş sıkma, koruyucu sağlık hizmetleri

PROCAPPIS: PROSTAT KANSERİ İNTERAKTOMUNU HARİTALAMAK İÇİN ÇOK MODLU MAKİNE ÖĞRENMESİ YAKLAŞIMI

Keyser Kübra KIRBOĞA^{*}, Metehan ŞEN^{*}**

^{}Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Biyomühendislik Bölümü, Bilecik, Türkiye, kubra.kirboga@bilecik.edu.tr*

^{}Süleyman Demirel University, Department of Bioengineering, TR, Isparta 32260, Türkiye, kubra.kirboga@bilecik.edu.tr*

^{***}Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Fen Fakültesi, Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü, Bilecik, Türkiye, metesen0116@gmail.com

Özet: Prostat kanseri, erkeklerde en sık rastlanan kanser türlerinden biri olup protein-protein etkileşimleri (PPI), bu hastalığın moleküler mekanizmalarının anlaşılmasında kritik rol oynamaktadır. Bu çalışmada, prostat kanserine özgü etkileşim ağlarını yüksek doğrulukla tahmin edebilen çok modlu bir makine öğrenmesi yaklaşımı geliştirilmiştir. TCGA-PRAD kohortuna ait 494 tümör ve 52 normal örneğin RNA-seq verileri analiz edilerek diferansiyel ifade gösteren 1.545 gen (VIP gen) belirlenmiştir. Bu genler arasındaki etkileşimler STRING veri tabanından elde edilmiş, protein sekans özellikleri (amino asit kompozisyonu, dipeptit kompozisyonu) ile ESM-2 gömme vektörleri kullanılarak sekiz farklı makine öğrenmesi algoritması değerlendirilmiştir. En iyi performansı %79.85 doğruluk ve 0.798 F1-skoru ile Destek Vektör Makinesi göstermiştir. ESM-2 tabanlı özelliklerin model performansına en yüksek katkıyı sağladığı görülmüştür. Model, daha önce rapor edilmemiş 892 yüksek güvenilirlikli etkileşimi öngörmüş ve bu etkileşimler androjen reseptör sinyal yolağı, hücre döngüsü düzenlenmesi ve epitelyal-mezenkimal geçiş süreçlerinde zenginleşme göstermiştir. Çalışma kapsamında geliştirilen PROCAPPIS web arayüzü, araştırmacılara gerçek zamanlı etkileşim tahminleri ve ağ görselleştirmeleri sunmaktadır. Bu yaklaşım, prostat kanserinde yeni terapötik hedeflerin keşfi için önemli bir kaynak sağlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Prostat kanseri, Protein etkileşimi, Makine öğrenmesi, ESM-2.

URARTULARIN İKTİDAR SİLAHI :TARİH YAZICILIĞI

Hazel AYVAZOĞLU

*Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi , Tarih Bölümü, Nevşehir , Türkiye Cumhuriyeti,
ayvazoglu95@gmail.com*

Özet: Bu çalışmada Urartuların tarih yazıcılığını bir iktidar silahı olarak nasıl kullandıklarına dair bir inceleme yapılmaya çalışılmıştır. Çalışmaya konu olan Anadolu coğrafyasına tarih boyunca çeşitli isimler verilmiştir. Bu isimlerden ve onların kimler tarafından verildiğinden bahsedilecektir. Ayrıca, Anadolu kavimlerinden olan, Urartu devletinin kuruluşu, kurucusu, yükselişi ve yıkılışı gibi başlıklara dair bilgiler sunulacaktır. Urartu kralları, Urartu dini, Urartu yazıtları ve Urartu sembollerinin hangi alanlarda kullanıldığı, ne anlama geldikleri, ne tür sembollerin kullanıldığı hakkında bilgiler de verilmiştir. Asur devleti başta olmak üzere Urartu devletinin rakipleri, bu rakiplerle olan çekişmeler, bu çekişmelerin Urartu tarih yazıcılığına tesiri ele alınmıştır. Bunun yanında, Urartu devlet dini ritüellerinin ve politeist inancında tanrı Haldi'nin, tanrı Şivini'nin, tanrı Teişeba'nın önemine de değinilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise Urartu krallarının devlet propagandası olarak kendisinden önceki kralları kullanmaları, Urartu haleflerinin faaliyetlerinden nasıl bahsettikleri ve bu krallarla kendilerini ne şekilde kıyasladıkları yazıtlar ışığında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Urartu, Din, Siyaset, Sembol, Yazıt,

AZERİ-ÇIRAK-GÜNEŞLİ DENİZ PETROL SAHALARINDA ENJEKSİYON STRATEJİLERİ

Fazila MAHAMMADALİYEVA

*Azerbaycan Devlet Petrol ve Sanayi Üniversitesi Jeolojik Keşif fakültesi, Bakü, Azerbaycan,
fezilemehmedeliyeva@gmail.com*

Özet: Azerbaycan’da endüstriyel petrol üretimi 19. yüzyılın ortalarında başlamış ve Bakü’deki Bibiheybet sahasında açılan ilk kuyudan çıkarılan petrol, ülkede “kara altın” döneminin temelini atmıştır. Azeri-Çırac-Güneşli (AÇG) sahaları, Hazar havzasındaki en büyük üretim merkezlerinden ve en önemli hidrokarbon yataklarından biri olarak özel bir öneme sahiptir. Bu araştırma, güncel bilimsel problemlerden biri olan AÇG sahalarında uygulanan su enjeksiyonu stratejilerinin etkinliğinin değerlendirilmesine odaklanmaktadır.

Çalışmanın temel amacı, enjeksiyon sistemlerinin rezervuar basıncını koruma, süpürme verimliliğini artırma ve kuyu üretkenliğini yükseltmedeki rolünü incelemektir. Su enjeksiyonu, petrol üretiminde ikincil geri kazanım yöntemlerinin temel teknolojisi olup, özellikle yüksek maliyetli açık deniz projelerinde ekonomik ve teknik risklerin en aza indirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Araştırmalarda AÇG sahalarının jeolojik ve rezervuar özellikleri ile karmaşık tektonik yapılarda su enjeksiyonunun karşılaşılan zorlukları ele alınmıştır. Çalışmanın odak noktası, kuyuların enjeksiyon performansı ve rezervuar üzerindeki etkisidir. Su kalitesi, uzun vadeli enjektivitenin sağlanmasında kritik bir faktördür; kuyuların bakımı ve sürekli izlenmesi ise enjeksiyon sistemlerinin ayrılmaz bir parçasıdır. Saha ve ölçüm verilerinin analizi, zamanında gerçekleştirilen enjeksiyon ve doğru seçilen kuyuların üretimi artırdığını ve kuyuların işletme ömrünü uzattığını ortaya koymaktadır. Ayrıca suyun kalitesinin denetlenmesi, formasyon hasarını önlemekte ve sistem güvenilirliğini artırmaktadır.

Sonuç olarak, doğru planlanmış su enjeksiyonu stratejileri, AÇG sahalarında teknik riskleri en aza indirmek ve üretimi artırmakla birlikte, diğer açık deniz sahaları için de uygulanabilir etkili bir yöntem olarak kanıtlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Petrol endusturisi, Denizde petrolçıkarma, Petrolçıkarma verimliliği, Kuyulara su enjeksiyon sistemi

OLİMPİK YÜZÜCÜLERDE BESLENME İLE İLİŞKİLİ FAKTÖRLERİN PERFORMANS ÜZERİNE ETKİSİ

Ayfer Selin ÇAMLICA*, Kübra ELMA**, Simay KUNDAKÇI***,

Ayşe Hümeýra İSLAMOĞLU****

*Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, İstanbul, Türkiye,
selincamllica7@gmail.com

** Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, İstanbul, Türkiye,
elmakubra09@gmail.com

*** Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, İstanbul, Türkiye,
siimayferelii@gmail.com

**** Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, İstanbul, Türkiye,
humeyrabicer@gmail.com

Özet: Yüzme, tüm vücudu çalıştıran ve dayanıklılık gerektiren bir branş olup optimal performans yalnızca antrenman değil aynı zamanda yeterli ve dengeli beslenmeye de bağlıdır. Beslenme; enerji, makro ve mikro besin öğeleri ve hidrasyon yoluyla performansı desteklemekte, toparlanmayı hızlandırmaktadır. Sağlıklı beslenme stratejileri bağışıklık sistemini güçlendirerek sporcuların hastalıklara karşı dirençlerini artırmaktadır. Ancak olimpik yüzücülerde beslenme bilgi düzeyi, vücut bileşimi ve beslenme alışkanlıklarının performans ile ilişkisini doğrudan inceleyen çalışmalar sınırlıdır. Bu araştırmanın amacı, olimpik yüzücülerin beslenme bilgi düzeyleri, vücut bileşimleri ve besin tüketim alışkanlıkları ile sportif performansları arasındaki ilişkiyi değerlendirmektir. Elde edilen verilerin sporculara yönelik bireyselleştirilmiş beslenme programlarının hazırlanmasında ve antrenman sonrası toparlanma süreçlerinin iyileştirilmesinde kullanılması amaçlanmaktadır. Kesitsel tanımlayıcı tipteki araştırma, Ocak-Nisan 2024 tarihleri arasında ülkemizi olimpiyatlarda temsil eden 7 elit yüzücü ile yürütülmüştür. Veriler; sosyodemografik bilgileri içeren anket formu, NUKYA (Sporcular için Kısa Sporcu Beslenme Bilgi Anketi), Besin Tüketim Sıklığı Anketi (FFQ) ile toplanmıştır. Yüzücülerin antropometrik ölçümleri alınmış ve resmi yarış sürelerine dayalı relatif performansları hesaplanmıştır. İstatistiksel analiz SPSS v.26 ile yapılmış ve anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir. Yüzücülerin yaş ortalaması $22,4 \pm 2,5$ yıl olup %57,1'i (n=4) kadındır. NUKYA ortalama skoru $72,3 \pm 8,4$ 'dir. Yüzücülerin %71'inin iyi, %29'unun orta düzeyde beslenme bilgisine sahip olduğu belirlenmiştir. Beslenme bilgi düzeyi ile relatif performans arasında ilişki tespit edilmemiştir ($p > 0,05$). Antropometrik ölçümler ile performans arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Bulgular, özellikle kalsiyumdan zengin süt ürünlerinin tüketiminin performans üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir. Yüzücülerin sahip olduklarını beslenme bilgisini davranışa dönüştürmelerine yönelik stratejiler geliştirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Yüzücü, Beslenme Bilgisi, Performans

AMELİYATHANE ENFEKSİYONLARI VE ÖNLEME YÖNTEMLERİ

Dilber DİREKÇİ*, Şevket BAŞARIR**

*Antalya Bilim Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO, Ameliyathane Hizmetleri Bl., Antalya, Türkiye,
241103039std@antalya.edu.tr

**Antalya Bilim Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO, Ameliyathane Hizmetleri Bl., Antalya, Türkiye,
sevket.basarir@antalya.edu.tr

Özet: Ameliyathane enfeksiyonları, literatürde çoğunlukla cerrahi alan enfeksiyonları (CAE) olarak adlandırılmaktadır. Hastane kaynaklı enfeksiyonların önemli bir bölümünü ameliyathanelerden kaynaklanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre, gelişmekte olan ülkelerde cerrahi girişim sonrası enfeksiyon gelişme riski %20'lere kadar çıkabilmektedir. Bu enfeksiyonlar yalnızca hastaların iyileşme sürecini uzatmakla kalmaz, aynı zamanda mortalite ve morbidite oranlarını artırır ve sağlık sistemine ciddi ekonomik maliyeti artırır.

Enfeksiyonların ortaya çıkmasında birden fazla faktör rol oynamaktadır. Sterilizasyonun yetersizliği, antibiyotik profilaksisinin doğru uygulanmaması, el hijyenindeki eksiklikler ve ameliyathane havasının kontaminasyonu en sık karşılaşılan nedenlerdendir. Ayrıca diyabet, ileri yaş, uzun süren operasyonlar ve bağışıklık sistemindeki zayıflık da hastaları risk yaratmaktadır. Dirençli bakterilerin yayılımı ise bu süreci daha da karmaşık hale getirmektedir.

Önleme stratejileri bütünsel ve disiplinlerarası yaklaşımlar gerektirir. El hijyeni, uygun kişisel koruyucu ekipman kullanımı ve cerrahi ekibin standartlara uygun hazırlanması temel önlemlerdir. Ameliyat öncesi cilt antiseptisi, steril alanın hazırlanması ve sterilizasyonun korunması ve ameliyathane ortamının hava filtrasyon sistemleriyle desteklenmesi kritik önem taşımaktadır. Bununla birlikte zamanında ve doğru dozda uygulanan antibiyotik profilaksisinin enfeksiyon oranlarını belirgin biçimde azalttığı gösterilmiştir.

Sonuç olarak, ameliyathane enfeksiyonlarının önlenmesi tek bir tedbirle değil, birbirini tamamlayan çok sayıda yaklaşımın hayata geçirilmesiyle mümkün olmaktadır. Eğitimli sağlık personeli, protokollere sıkı uyum ve kanıta dayalı yaklaşımlar sayesinde bu enfeksiyonların önemli ölçüde azaltılabildiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ameliyathane, cerrahi alan enfeksiyonu, enfeksiyon kontrolü sterilizasyon, el hijyeni

TEK KULLANIMLIK CERRAHİ MALZEMELERİN AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARI

İrem İNCE*, Şevket BAŞARIR**

*Antalya Bilim Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO, Ameliyathane Hizmetleri Bl., Antalya, Türkiye,
241103046sid@antalya.edu.tr

**Antalya Bilim Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO, Ameliyathane Hizmetleri Bl., Antalya, Türkiye,
sevket.basarir@antalya.edu.tr

Özet: Tek kullanımlık cerrahi malzemeler, modern tıpta özellikle son elli yılda giderek kullanımını artarak bir yaygınlık kazanmış ve cerrahi pratiklerin önemli bir parçası haline gelmiştir. Bu malzemeler, yalnızca bir defa kullanılmakta ve sonra atılmaktadır. Böylece tekrar sterilizasyon süreçlerinin gerekliliğini ortadan kaldıran cerrahi malzemelerdir. Özellikle hasta güvenliği ve cerrahi hijyenin sağlanması açısından oldukça önemlidir.

Avantajları arasında en önemlisi, enfeksiyon kontrolüne sağladıkları katkıdır. Üretim aşamasında steril şekilde üretilmeleri ve tekrar kullanılmaması, çapraz bulaşma riskini en aza indirmektedir. Bununla birlikte, yeniden hazırlama, bakım ya da sterilizasyon sürecine ihtiyaç duyulmaması nedeniyle zaman, emek ve ekonomik tasarruf sağlamaktadır. Ayrıca tasarım ve ergonomik açılardan devamlı geliştirilmekte olması bu ürünleri, hasta konforu için olumlu yönde etkilemektedir. Sterilizasyon altyapısının kısıtlı olduğu ülkeler için tek kullanımlık cerrahi malzemeler güvenliği artırarak çok daha önemli hale gelmektedir.

Buna karşın dezavantajları da bulunmaktadır. Tekrar kullanılabilir ürünlere göre daha yüksek maliyetli olmaları, hastaneler açısından maliyetli olabilmektedir. Ayrıca kullanılan plastik gibi doğada zor çözünebilen malzemelerden üretilmeleri nedeniyle ciddi miktarda tıbbi atık oluşturmakta, bu durum çevresel kirlilik tartışmalarını beraberinde getirmektedir. Bazı zorlu operasyonlarda ise bu malzemelerin yapısal dayanıklılığı sorun teşkil edebilmektedir.

Sonuç olarak, tek kullanımlık cerrahi malzemeler enfeksiyon kontrolü ve hasta güvenliği açısından büyük bir avantaj sağlasa da ekonomik ve çevresel etkileri göz önüne alınmalıdır. Sağlık kuruluşlarının tedarik süreçlerinde klinik faydayla birlikte maliyet ve sürdürülebilirlik boyutunun birlikte değerlendirilmesi gerekir.

Anahtar Kelimeler: Tek kullanımlık cerrahi malzemeler, enfeksiyon kontrolü, hasta güvenliği, sterilizasyon, tıbbi atık, sürdürülebilirlik, maliyet, çevresel etki.

HASTA MAHREMİYETİNİN KORUNMASINDA AMELİYATHANE PERSONELİNİN SORUMLULUKLARI

Ezel ORAK*, Şevket BAŞARIR**

*Antalya Bilim Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO, Ameliyathane Hizmetleri Bl., Antalya, Türkiye,
241103035sid@antalya.edu.tr

**Antalya Bilim Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO, Ameliyathane Hizmetleri Bl., Antalya, Türkiye,
sevket.basarir@antalya.edu.tr

Özet: Ameliyathaneler, ileri düzeyde teknik bilgi ve yüksek koordinasyon gerektiren yerlerdir. Bu alanlar sadece operasyonel faaliyetler açısından değil, bununla birlikte hasta mahremiyetinin korunması açısından da son derece dikkat edilmesi gereken alanlardır. Mahremiyet; hastanın kişisel bilgilerinin, bedensel özelliklerinin, görüntüsünün ve kimliğine dair bilgilerin korunması anlamına gelir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün prensipleri ve ulusal mevzuat, ameliyathane personelinin bu konuda önemli sorumluluklara sahip olması gerektiğini vurgular. Ameliyat öncesinde, hastaya ait kimlik bilgilerinin sadece görevli sağlık çalışanları tarafından görülebilmesi önemlidir. Aynı zamanda preoperatif bölgelerde gereksiz personel dolaşımının engellenmesi ve hastayla ilgili konuların açık olarak konuşulmaması ve paylaşılmaması temel ahlaki kuraldır.

Cerrahiye hazırlık sürecinde hastanın bedeni mahremiyeti korunmalı; gerekli bölgeler steril örtülerle kapatılmadan önce özel hayatın ve bedeninin gizliliğini ihlal etmeyecek şekilde üzeri örtülmelidir. Ameliyat esnasında görüntü veya kayıt alınacaksa, bu işlem hastanın açık rızasıyla yapılmalı; eğitim veya bilimsel amaçlar için kullanılsa dahi kimlik bilgileri hiçbir şekilde ibraz edilmemelidir. Ayrıca ameliyathane kapılarının gereksiz yere açılıp kapanması sadece mahremiyeti değil, enfeksiyon kontrolünü de olumsuz etkilemektedir.

Operasyon sonrasında da aynı hassasiyet gösterilmelidir. Hastaya ait tıbbi veriler, raporlar ve görüntüler yalnızca yetkili sağlık çalışanlarının erişimine açık olmalı; dijital ortamda ise bu bilgiler güçlü güvenlik önlemleriyle ve şifrelemelerle korunmalıdır. Ülkemizde 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) ve Sağlık Bakanlığı'nın Hasta Hakları Yönetmeliği ile yasal güvence altına alınmıştır.

Tüm bu süreçlerin etkin şekilde işlemesi için personelin bilinçlendirilmesi ve hizmet içi eğitimlerle geliştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ameliyathane çalışanlarına mahremiyet ihlalleri ve hukuki sonuçlarına dair periyodik hizmet içi eğitimler verilmesi önerilmektedir.

Sonuç olarak, ameliyathane personelinin mahremiyet konusundaki sorumluluğu yalnızca yasal bir yükümlülüktür ve etik bir gerekliliktir. Bu yaklaşımın kurum kültürüne yerleşmesi, hem hasta güvenini artıracak hem de verilen sağlık hizmetinin niteliğini güçlendirecektir.

Anahtar Kelimeler: Hasta mahremiyeti, Ameliyathane güvenliği, Etik sorumluluk, Kişisel veri koruma (KVKK), Hizmet içi eğitim

TÜRKİYE'DEKİ GİRİŞİM SERMAYESİ YATIRIM ORTAKLIKLARININ İSLAM HUKUKU AÇISINDAN ANALİZİ

Esra TAŞKESEN SANCAR*

* Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri-İslam Hukuku, İstanbul, Türkiye, esrataskesen92@gmail.com.

Özet: Girişim sermayesi yatırım ortaklıkları (GSYO), hem reel ekonomiye katkıları hem de girişimcileri desteklemesi ile ülkelerin kalkınmasında önemli bir role ve potansiyele sahiptir. Girişimciler için önemli bir finansman kaynağı, yatırımcılar için ise uzun vadeli, yüksek riskli ve yüksek getirili bir yatırım alanı sunan girişim sermayesi, hem dünyada hem de Türkiye'de, şirketler, fonlar ve bireysel yatırımcılar gibi farklı kanallar aracılığıyla uygulanmaktadır. Bu kapsamda Türkiye'de girişim sermayesi finansman yöntemini kullanan en önemli yapılardan biri, dünyadaki girişim sermayesi şirketlerine tekabül eden girişim sermayesi yatırım ortaklıklarıdır (GSYO). GSYO'lar İslam ekonomisi ve finansı açısından da mühim bir yere sahiptir. Zira bu yapılar, prensip olarak risk paylaşımına ve ortaklık temelli bir sermaye finansmanına dayandığından İslam hukukuna uygun bir nitelik taşımaktadır. Ancak, mevcut düzenleme ve uygulamalar, İslam hukukuna aykırılık arz eden unsurları da ihtiva edebilmektedir. Bunlara örnek olarak GSYO'ların para ve sermaye piyasası araçları gibi faizli piyasa araçlarını kullanımı veya yatırım yapılan girişimci şirketin İslam hukuku açısından uygun olmayan bir faaliyet alanına sahip olması gibi hususlar zikredilebilir. Nitekim Türkiye'de katılım finansı alanındaki mevcut düzenlemeler arasında henüz GSYO'ları şer'i uygunluk açısından standardize eden bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle, GSYO'ların İslam hukukuna uyum düzeyinin tespiti için hukuki çerçevelerinin ve fiili uygulamalarının sistematik biçimde incelenmesi önemli bir çalışma alanı doğurmaktadır. Bu çalışma kapsamında, Türkiye'de SPK'ya kayıtlı GSYO'ların kamuya açık esas sözleşmeleri, faaliyet raporları ve bağımsız denetim raporları içerik analizi yöntemiyle kapsamlı bir biçimde incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, İslam hukuku açısından uygunluk gösteren yönler ile uyumsuzluk teşkil eden unsurlar tespit edilmiş ve GSYO'lara ilişkin yürütülen kapsamlı veri ve belge analizi ile, Türkiye'de İslami finans alanındaki düzenleyici çalışmalara bilimsel bir zemin sağlayacak ve alana katkı sunacak öneriler geliştirilmesi hedeflenmiştir. Böylece, GSYO'ların İslami finans ilkeleriyle uyumlu bir kurumsal çerçeveye kavuşturulması ve İslami finans alanındaki uygulamasının artırılması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı, İslami Finans, İslam Ekonomisi.

TÜBİTAK 2209-A LİSANS PROJELERİ HAZIRLAMA VE YÜRÜTME DENEYİMLERİNİN ÖĞRETMEN ADAYLARI GÖRÜŞLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Sıla TURUSKAN*, İrem AKAKAY**, Nazlı Gökben ATILBOZ***

*Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Biyoloji Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara, Türkiye, turuskansila@gmail.com

**Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Biyoloji Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara, Türkiye, iremakakay2002@gmail.com

***Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Biyoloji Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara, Türkiye, gokben@gazi.edu.tr

Özet: Geleceğin öğretmenleri olarak öğretmen adaylarının lisans eğitimi dönemlerinde proje geliştirme ve yürütme süreçlerinde aktif olarak yer almaları önem taşımaktadır. Bu araştırma, öğretmen adaylarının TÜBİTAK-2209 üniversite öğrencileri araştırma projeleri hazırlama ve yürütme süreçlerinde edindikleri deneyimleri, yaşadıkları zorlukları, geliştirdikleri çözüm yolları ve projelerin sağladığı katkılar hakkındaki görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören ve TÜBİTAK 2209-A projesi yürüten toplam 60 öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Araştırmacılar tarafından geliştirilen, içerik geçerliliği uzman görüşleriyle sağlanmış anket, veri toplama aracı olarak kullanılarak nicel ve nitel veriler toplanmıştır. Anket, demografik bilgiler, proje hazırlama ve yürütme süreçlerine ilişkin Likert tipi maddeler ile açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Veriler SPSS programı ile analiz edilerek frekans ve yüzde dağılımları belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar, içerik analizi ile değerlendirilerek tablolar halinde sunulmuştur. Verilerin değerlendirilmesi ile öğretmen adaylarının projelere yönelik genel olarak olumlu tutum geliştirdikleri buna karşın konu seçimi, zaman yönetimi, ekip içi iletişim ve teknik beceriler alanlarında zorluk yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının, proje sürecini en çok akademik yazma, araştırma yapma ve bilimsel okuryazarlık becerilerini geliştirmede faydalı buldukları, danışman desteği ve ekip çalışmasının zorlukların aşılmasında belirleyici olduğunu vurguladıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu proje deneyiminin mesleki gelişimlerine katkı sağladığını ve gelecekte benzer projelere katılmayı düşündüklerini ifade etmiştir. Öğretmen adaylarının proje sürecine dair görüşlerini ve proje deneyimlerinin mesleki gelişimlerine katkılarını inceleyen bu araştırma sonuçları doğrultusunda sunulan önerilerin, benzer olarak proje girişimlerde bulunacak öğretmen adaylarına ve öğretmen yetiştirme programlarına yol gösterici olması beklenmektedir.

Not: Bu çalışma, TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı tarafından 1919B012322954 Numaralı Proje ile desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: 2209-A lisans projeleri, Öğretmen adayları, Öğretmen yetiştirme

EARTHQUAKE REGIONS OF TURKEY

Edanur TOPCU*, Mümin POLAT**

* *Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Institute of Social Sciences, Department of Disaster Management, Burdur, Turkey, ekeredaa37@gmail.com*

** *Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Faculty of Health Sciences, Department of Emergency and Disaster Management, Burdur, Turkey, mpolat@mehmetakif.edu.tr*

Abstract: Disasters are natural, technological, or anthropogenic events that impact societies, disrupt normal life and human activities, and lead to physical, economic, and social losses. An earthquake is defined as the shaking of the ground and Earth's surface caused by sudden fractures in the Earth's crust, with seismic waves propagating through the surrounding medium. Although typically short in duration, earthquakes are experienced as vibrations of increasing intensity, often accompanied by subterranean rumbling and noise. Depending on their causes, earthquakes may occur in different forms, including collapse earthquakes, tectonic earthquakes, submarine earthquakes, and volcanic earthquakes. Turkey is located within the Mediterranean–Alpine–Himalayan seismic belt, one of the most active earthquake zones in the world, which accounts for approximately 20% of global seismic activity. In Turkey, major earthquakes that result in significant destruction occur roughly every five years. According to the Disaster and Emergency Management Authority (AFAD, 2022), the most critical fault systems are the North Anatolian Fault Zone, the East Anatolian Fault Zone, and the Western Anatolian Fault Zone. The North Anatolian Fault Zone extends for about 1,200 km between the Gulf of Saros and Karlıova. The East Anatolian Fault Zone stretches approximately 400 km between Karlıova (Bingöl) and Türkoğlu (Kahramanmaraş). The Western Anatolian Fault Zone, located in the Aegean graben system in western Turkey, is composed of numerous east–west oriented faults. The scientific investigation of Turkey's seismic regions holds great significance for the accurate assessment of earthquake risks and the development of disaster-resilient societies. Such data are critical in guiding disaster management strategies, urban planning policies, and public awareness initiatives, thereby playing a pivotal role in minimizing the adverse impacts of earthquakes.

Keywords: Earthquake, Fault Line, Natural Disasters

ÇARPIK KENTLEŞMENİN AFET RİSKLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ DOĞRULTUSUNDA DİRENÇLİ KENTLEŞME STRATEJİLERİ

Ebru YOLDAŞ*, Mümin POLAT**

*Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Afet Yönetimi Anabilim Dalı,
ebru5128@icloud.com

**Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü,
mpolat@mehmetakif.edu.tr

Özet: Hızla artan kentleşme olgusu, özellikle gelişmekte olan ülkelerde plansız yapılaşma ve çarpık kentleşme sorunlarını beraberinde getirmektedir. Çarpık kentleşme; yetersiz altyapı, düşük standartlı konut üretimi, ekolojik dengeyi bozan arazi kullanımı ve riskli bölgelerde yoğun nüfus birikimi gibi unsurlarla afet risklerini daha da derinleştirmektedir. Son yıllarda yaşanan depremler, seller ve iklim kaynaklı afetler, kentsel mekânın düzensiz ve sürdürülemez biçimde genişlemesinin toplumsal kırılganlık üzerindeki yıkıcı etkilerini gözler önüne sermektedir. Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH), özellikle SKH 11 (Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar), bu bağlamda kritik bir yol haritası sunmaktadır. Afet risklerinin azaltılması, güvenli barınma hakkının temini, kapsayıcı ve dayanıklı şehirlerin inşası söz konusu hedeflerle doğrudan ilişkilidir. Ancak bu hedeflerin pratiğe aktarılması, sadece teknik müdahalelerle değil; aynı zamanda sosyal, ekonomik ve yönetsel mekanizmaların bütüncül biçimde ele alınmasıyla mümkündür. Güncel çalışmalar ve örnek olaylar incelendiğinde, afet risklerini azaltmak için birkaç temel adım öne çıkmaktadır. Öncelikle, riskli bölgelerde yeni yapılaşmanın sınırlandırılması gerekmektedir. İkinci olarak, altyapının güçlendirilmesinde doğa ile uyumlu çözümlerden yararlanılması önerilmektedir. Ayrıca, halkın karar alma süreçlerine katılımının artırılması ve yerel yönetimlerin kapasitesinin geliştirilmesi önemlidir. Sonuç olarak, afetlere karşı dayanıklı şehirler inşa etmek sadece teknik müdahalelerle değil; aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu, katılımcı ve kapsayıcı bir kentsel dönüşüm anlayışıyla mümkündür. Bu çalışmanın amacı, çarpık kentleşmenin afet risklerini artıran temel faktörlerini incelenmek ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri çerçevesinde uygulanabilecek dirençli kentleşme stratejilerini değerlendirmektir.

Anahtar Kelimeler: sürdürülebilirlik, çarpık kentleşme, afet, risk, dirençli kent

MİKROÇEVREYİ KOKLAMAK: 2D VE 3D KÜLTÜRLERDEN IN VIVO VOC PROFİLLERİNE

Yeşim HAYTA *, Hüseyin KÜÇÜKMUTAF**, Büşra Nisa YILMAZ***, Nurgül SÜZER****, Hüseyin Uğur HATİPOĞLU*****, Gökhan YENİKAYA*****, Nilay SEYİDOĞLU*****, Cenk AYDIN*****

*Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, yesimhayta17@gmail.com

** Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, 612247002@ogr.uludag.edu.tr

*** Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, 612447001@ogr.uludag.edu.tr

****Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, 612247001@ogr.uludag.edu.tr

*****Bursa Uludağ Üniversitesi, Step Teknoloji ve Ar-Ge Ltd. Şti., ULUTEK Teknoloji Geliştirme Bölgesi, Bursa, Türkiye, ugur.hatipoglu@stepteknoloji.com

*****Bursa Uludağ Üniversitesi, Step Teknoloji ve Ar-Ge Ltd. Şti., ULUTEK Teknoloji Geliştirme Bölgesi, Bursa, Türkiye, yenikaya@uludag.edu.tr

*****Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, nseyidoglu@nku.edu.tr

***** Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, caydin@uludag.edu.tr

Özet: Uçucu organik bileşikler (UOB/VOC), hücrel metabolizmanın ve fizyopatolojik süreçlerin yan ürünü olarak ortaya çıkan, organizmanın sağlık durumunu yansıtan önemli biyobelirteç adaylarıdır. VOC profilleri, deneysel olarak kullanılan sistemin özelliklerine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Buna bağlı olarak hücre kültür modelleri baz alındığında, 2-boyutlu (2D) hücre kültürleri hücrelerin tek tabaka halinde büyümesine imkân verirken; bu yapay koşullar, doğal hücre morfolojisi, polarite ve gen ekspresyonunda belirgin değişikliklere yol açmaktadır. Bu nedenle elde edilen VOC imzaları, çoğunlukla sınırlı biyolojik yansıtıcılığa sahiptir. Buna karşılık 3-boyutlu (3D) kültür sistemleri ve özellikle organ-on-chip modelleri, hücrelerin birbirleriyle ve çevreleriyle kurdukları ilişkileri daha gerçekçi biçimde yansıtarak hipoksi, besin ve oksijen gradyanları ile nekrotik alanların oluşmasına olanak tanır. Bu koşullar altında üretilen VOC profilleri, canlı dokularda gözlenen volatilom yapısına çok daha yakındır. İn vivo ortamda ortaya çıkan VOC imzaları yalnızca hücrel metabolizma ile değil; kan dolaşımı, bağışıklık yanıtları, mikrobiyota etkileri ve çevresel girdilerle de şekillenmektedir. Bu durum, kültür ortamlarında elde edilen VOC'ler ile canlı organizmadan elde edilen profiller arasında hem örtüşmeler hem de belirgin ayrımlar olduğunu göstermektedir. Bu nedenle VOC araştırmalarında güvenilir tanısal biyobelirteçlerin belirlenebilmesi için 2D ve 3D modellerden elde edilen bulguların mutlaka in vivo verilerle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Sonuç olarak bu bütüncül yaklaşımın VOC tabanlı tanı yöntemlerinin standardizasyonuna katkı sağlayacağı ve özellikle erken hastalık tespiti alanında daha güçlü translayonel modellerin geliştirilmesini mümkün kılacağı öngörülmektedir. Bu çalışma ile 2D ve 3D kültürler ile in vivo VOC profillerinin mikroçevreyi tanımlamadaki rolleri karşılaştırmalı olarak ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uçucu Organik Bileşikler, VOC Profilleri, 2D Hücre Kültürü, 3D Hücre Kültürü, In Vivo Mikroçevre

SIÇANLAR, KOKULAR VE KODLAR: KOKU BAZLI BİYODEDEKSİYON İÇİN OTOMATİZE EĞİTİM SİSTEMİNE KAVRAMSAL BİR YAKLAŞIM

Büşra Nisa YILMAZ*, **Hüseyin KÜÇÜKMUTAF****, **Yeşim HAYTA*****, **Nurgül SÜZER******, **Hüseyin Uğur HATİPOĞLU*******, **Gökhan YENİKAYA*******, **Nilay SEYİDOĞLU*******, **Cenk AYDIN*******

*Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, 612447001@ogr.uludag.edu.tr

** Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, 612247002@ogr.uludag.edu.tr

***Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, yesimhayta17@gmail.com

****Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, 612247001@ogr.uludag.edu.tr

*****Bursa Uludağ Üniversitesi, Step Teknoloji ve Ar-Ge Ltd. Şti., ULUTEK Teknoloji Geliştirme Bölgesi, Bursa, Türkiye, ugr.hatipoglu@stepteknoloji.com

*****Bursa Uludağ Üniversitesi, Step Teknoloji ve Ar-Ge Ltd. Şti., ULUTEK Teknoloji Geliştirme Bölgesi, Bursa, Türkiye, yenikaya@uludag.edu.tr

*****Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, nseyidoglu@nku.edu.tr

*****Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, caydin@uludag.edu.tr

Özet: Koku bazlı biyodedeksiyon sistemleri, hızlı, non-invaziv, düşük maliyetli ve güvenilir sonuçlar vermeleri nedeniyle erken tanı araştırmalarında giderek daha fazla ilgi görmektedir. Bu sistemlerde sıçanların kullanımı, onların güçlü koku alma yetenekleri ve öğrenmeye açık davranışsal yapıları sayesinde dikkat çekmektedir. Son iki yıldır ekibimiz tarafından yürütülen sistematik çalışmalar kapsamında, klasik ve edimsel koşullama ilkelerinin bütünleştirildiği özgün bir davranışsal eğitim protokolü geliştirilmiştir. Uzun süreli denemeler neticesinde, sıçanların hedef kokuyu çeldirici uyarılar arasından ayırt edebildiği tutarlı ve tekrarlanabilir davranış örüntülerine ulaşılmıştır. Ancak süreç boyunca elde edilen gözlemler, eğitimin operatör müdahalesine bağımlı yürütülmesinin yalnızca yanlılık riskini artırmakla kalmadığını ortaya koymuştur. Buna ek olarak, davranış şekillendirme hızında düzensizlik, eğitim zamanlamasının hayvanın sirkadiyen ritmiyle örtüşmemesi ve genel süreç verimliliğinin azalması gibi çeşitli kısıtlamalara da yol açtığı gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda, hayvanların doğal biyolojik saatlerine uygun zamanlarda, özgürce deneme-yanılma yapabildikleri, kişiselleştirilmiş ve standardize edilmiş bir eğitim ortamı tasarımı gerekliliği saptanmıştır. Buna bağlı olarak eğitim modelinin iyileştirilmesi kapsamında, bir Ar-Ge firmasıyla iş birliği yapılarak, tamamen otomatize ve yapay zeka destekli (AI) bir eğitim sistemi kavramsallaştırılmıştır. Önerilen sistem, yatay düzlemde konumlandırılmış altı adet koku portunu içeren bir uyarıcı sunum alanı, her porta entegre edilmesi planlanan bağımsız LED aydınlatma üniteleri ve pnömatik kontrollü valf mekanizmalarıyla yapılandırılmıştır. Hayvanın tepki davranışlarının, portlara yaklaşım sırasında kızılötesi ışık huzmesinin kesilmesine dayalı çalışan sensörler aracılığıyla algılanması öngörülmektedir. Tüm sistem bileşenlerinin merkezi bir yazılım altyapısı üzerinden senkronize biçimde yönetilmesi, araştırmacıya eğitim protokolü kapsamında pekiştirme zamanlaması, yanıt kriterleri ve seans akışı gibi parametreleri dinamik

biçimde yapılandırma imkânı sunacaktır. Sistem aynı zamanda, hayvanların bireysel öğrenme hızları ve davranışsal tepkileri doğrultusunda uyarlanabilir eğitim akışlarının oluşturulmasına da olanak tanıyacak şekilde kurgulanmıştır.

Bu doğrultuda geliştirilen kavramsal sistemin, biyodedeksiyon temelli davranışsal eğitim süreçlerinde doğruluk, tekrarlanabilirlik ve esneklik düzeylerini artırarak; hem deneysel protokollerde yapısal standardizasyona katkı sağlaması hem de hayvan refahını önceleyen, uyarlanabilir ve sürdürülebilir bir eğitim altyapısı sunması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Biyodedeksiyon, Otomasyon, Sıçan Modeli, Yapay Zekâ Destekli Sistemler

FİZYOTERAPİ VE REHABİLİTASYON ÖĞRENCİLERİNİN DÜŞME VE DÜŞME RİSK FAKTÖRLERİ HAKKINDAKİ BİLGİ DÜZEYİNİN, TUTUMUNUN VE FARKINDALIĞININ İNCELENMESİ

Melda BAŞER SEÇER*, Mustafa Deniz ÇOLAK**

*Manisa Celal Bayar Üniversitesi/Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu,

Yaşlı Bakımı Programı, melda.secer@cbu.edu.tr

**Manisa Celal Bayar Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon,

Özet: Giriş: Yaşlı nüfusun artmasıyla birlikte, düşmeler ve düşmelere bağlı yaralanmalar önemli bir halk sağlığı sorunu haline gelmiştir. Bu durum, geleceğin sağlık profesyonelleri olan fizyoterapistlerin düşme riskini değerlendirme ve önleme konusunda yetkin olmalarını gerekli kılmaktadır.

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon bölümü öğrencilerinin, yaşlılarda düşme ve düşme risk faktörleri hakkındaki bilgi düzeylerini, tutumlarını ve farkındalıklarını belirlemektir.

Yöntem: Kesitsel nitelikteki bu çalışma, bir üniversitenin Fizyoterapi ve Rehabilitasyon bölümünde öğrenim gören 384 öğrenci ile, çevrimiçi bir anketle gerçekleştirilmiştir. Anket, gönüllülük esasına göre WhatsApp üzerinden öğrencilere ulaştırılmıştır ve altı bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, araştırmanın amacı ve katılım bilgileri, ikinci bölümde demografik bilgiler (yaş, cinsiyet, sınıf vb.), sonraki dört bölümde ise sırasıyla düşme farkındalığı, düşme konusundaki tutumlar, düşme bilgi düzeyi ve düşme risk faktörleri bilgi düzeyi ile ilgili sorular yer almaktadır.

Sonuçlar: Çalışmaya katılan öğrencilerin %24'ü 1. sınıf, %29'u 2. sınıf, %30'u 3. sınıf ve %17'si 4. sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%84) daha önce düşmelerle ilgili herhangi bir eğitim almadığı tespit edilmiştir. Ancak, genel olarak yaşlılarda düşme riskinin farkında oldukları gözlenmiştir. Öğrencilerin düşme konusundaki tutum ve bilgi düzeyleri orta seviyede ($3,56 \pm 1,05$) bulunmuştur. Cinsiyetin bu düzeyler üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmadığı belirlenmiştir ($p > 0,05$). En yüksek düşme tutumu düzeyine sahip olan grubun son sınıf öğrencileri olduğu görülmüştür ($p \leq 0,001$). Öğrencilerin, düşme risk faktörlerinin çoğu hakkında farkındalıkları yüksek olup, üriner inkontinans, eğitim seviyesi ve kognitif fonksiyonlar gibi bazı risk faktörleri hakkındaki farkındalıklarının düşük olduğu saptanmıştır.

Tartışma ve Sonuç: Bu çalışma, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon bölümü öğrencilerinin yaşlılarda düşme ve düşme risk faktörleri konusundaki bilgi, tutum ve farkındalıklarını değerlendirmiştir. Elde edilen bulgular, öğrencilerin düşme riskine dair genel bir farkındalığa sahip olduğunu gösterse de, bilgi ve tutum düzeylerinin orta seviyede kaldığını ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, fizyoterapi ve rehabilitasyon eğitim programlarında yaşlılarda düşme ve düşme risk faktörleri konularına daha fazla ağırlık verilmesi gerektiğini, böylece geleceğin sağlık profesyonellerinin bu alanda daha yetkin hale geleceğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Fizyoterapi ve rehabilitasyon, düşme farkındalığı, düşme tutumu.

“DARWIN BANK SAHASI” YATAĞINDA KUYULARIN SONDAJINDA KARŞILAŞILAN TEMEL PROBLEMLER VE ALINAN ÖNLEMLER

Nihat GASIMLI

*Azerbaycan Devlet Petrol ve Sanayi Üniversitesi Jeolojik Keşif fakültesi, Bakü, Azerbaycan,
nqasimli51@gmail.com*

Özet: Küresel enerji arzında önemli bir rol oynayan Hazar bölgesindeki Darwin Bank sahası, hem jeolojik özellikleri hem de zorlu sondaj koşullarıyla öne çıkmaktadır. Hazar Denizi'nin Azerbaycan sektöründe yer alan bu yapı, Abşeron takımadalarının Pirallahi–Kelkor çöküntüsüne aittir. Sahanın petrol potansiyeli ilk kez 1950'li yıllarda ortaya çıkarılmış, sonraki dönemlerde farklı bölgelerinde endüstriyel öneme sahip rezervlerin bulunduğu doğrulanmıştır.

Darwin Bank sahasında yürütülen sondaj çalışmalarının başarısı, kuyu tasarımının doğru belirlenmesine bağlıdır. Bu, üretken katmanların tam olarak işletilmesini sağlamakla kalmayıp aynı zamanda teknolojik komplikasyonların önlenmesi açısından da kritik öneme sahiptir. Karşılaşılan başlıca riskler arasında kuyu gövdesinin daralması, sondaj çamurunun kaybı, çimentolama sürecindeki zorluklar ve petrol ile gaz belirtileri yer almaktadır. Her bir riskin zamanında değerlendirilmesi ve önleyici tedbirlerin alınması, operasyonların güvenliğini artırmaktadır.

Sondaj sırasında riskleri azaltmak amacıyla çeşitli önlemler uygulanmaktadır. Örneğin; kuyu gövdesinin periyodik olarak genişletilmesi, yedek sondaj çamurunun hazır bulundurulması, telemetrik ölçüm sistemleri (MWD ve LWD) kullanımı, çimentolama sırasında merkezleyicilerden yararlanılması ve muhafaza borularının indirilmesi sırasında teknik kurallara uyulması büyük önem taşır. Bu önlemler yalnızca sondaj sürecinde olası kaza ve aksaklıkların önüne geçmekle kalmaz, aynı zamanda kuyuların işletme ömrünü de uzatır.

Darwin Bank sahasında gerçekleştirilen sondaj çalışmaları, doğru hazırlanmış bir sondaj programı ve kapsamlı önleyici tedbirlerin üretimin güvenli şekilde sürdürülmesini sağladığını göstermektedir. Burada uygulanan teknik yaklaşımlar, gelecekte Hazar Denizi'nin diğer sahalarında da denenebilir ve başarıyla uygulanabilir.

Anahtar Kelimeler: Darwin Bank sahası, Sondaj komplikasyonları, Kuyu tasarımı, Sondaj programı

BÜYÜK BUHRAN ÖNCESİ GELİŞMELER: ABD ÖZELİNDE TARİHSEL VE TEORİK BİR BAKIŞ

Eda Aleyna TUZ*

*Başkent Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü Ankara, Türkiye,
eda.tzz.00@gmail.com

Özet: Kapitalizmin tarihinde ilk kriz 1929 yılında patlak vermiştir. Büyük Buhran olarak adlandırılan bu kriz, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) başlamış, kısa sürede Avrupa başta olmak üzere dünyaya yayılmıştır. ABD'de sanayi üretimi gerilemiş, işsizlik oranı yükselmiş, fabrikalar kapanmış ve 9 binden fazla banka iflas etmiştir. I. Dünya Savaşı sonrasında ABD'de hızlı bir ekonomik büyüme ortaya çıkmıştır. Bunun sonucu olarak yaşam tarzı da önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu değişim özellikle şehir hayatında elektrikli ev aletleri, otomobil, telefon gibi malların kullanımının yaygınlaşması şeklinde tezahür etmiştir. Diğer yandan elektrik şebekesinin genişlemesi, seri üretim tekniklerinin gelişmesi ve üretim maliyetlerinin düşmesi sayesinde bu ürünler daha erişilebilir bir hale gelmiştir. Böylece günlük yaşam kolaylaşırken tüketim kültürü hızla yayılmıştır. Tüketim artışının yanında insanlar borsada hisse senedi alıp satarak para kazanmaya da yönelmişlerdir çünkü hızla büyüyen şirketlerin hisselerinin sürekli yükseleceği inancı egemen hale gelmiştir. Bununla birlikte çoğu kişi bu hisseleri cebindeki parayla değil, bankadan kredi alarak satın almışlardır. Bu durum, reel üretim artışı olmadan hisselerin fiyatlarının şişmesine yol açmıştır yani borsada yapay bir şişkinlik oluşmuştur. Dolayısıyla sistemin ansızın patlaması kaçınılmaz hale gelmiştir. Malthus, yaklaşık bir yüzyıl önce kapitalizmin böylesi bir potansiyeli daima bünyesinde taşıdığını ortaya koymuş fakat Say Yasası temeline dayanan dönemin egemen iktisat görüşünde herhangi bir tadilata yol açamamıştır. Bu çalışmada, ABD özelinde Büyük Buhran öncesi gelişmeler tarihsel ve teorik bir perspektiften ele alınmıştır. Böylece konuya bütünsel bir bakış açısı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kapitalizm, Büyük Buhran, Malthus

BÜYÜK BUHRAN'IN GÖLGESİNDE UMUT VE YALNIZLIK: JOHN STEINBECK'İN FARELER VE İNSANLAR ROMANI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Zeynep BİNGÖL*, Ayşegül KILIÇ**

*Muş Alparslan Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Muş, Türkiye,
zeynepbngl2549@icloud.com

** Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü Muş, Türkiye,
aysegulkilic587@gmail.com

Özet: John Steinbeck'in 1937 yılında yayımlanan Fareler ve İnsanlar (Of Mice and Men) adlı romanı, Büyük Buhran Dönemi Amerika'sında yaşanan sosyo-ekonomik koşulları George ve Lennie adlı iki arkadaşın trajik öyküsü üzerinden ele alır. Eser, Amerika'nın kuruluş ideallerinin arasında yer alan özgürlük ve eşitlik kavramlarının aksine dönem içerisinde var olan ekonomik gerçeklerin söz konusu kavramsal düzleme tezat oluşturacak biçimde tasarlandığı ve romanın derin yapısını oluşturan hayal-hakikat çatışmasının oluşturulduğu tarihsel gerçeklik ile ilişkili bir romandır. Eserin zamansal olarak kurgulandığı dönem Amerika'sında, bir çiftlik sahibi olma hayali olan George ve Lennie'nin sınıfsal farklılıklarından payını büyük ölçüde alarak kurdukları hayallerden ziyade kapitalist sistemin yazgısından dolayı mutsuz bir sona sürüklendikleri görülmektedir. Bu hayal, iki kahraman için yalnızca salt bir ekonomik hedef değil aynı zamanda özgürlük arzusunun da bir sembolü olarak romanda tematik bir değere yerleşir ancak toplumsal engeller bu hayalin hiçbir zaman gerçekleşmeyeceğini göstererek ortaya çıkan hayal-hakikat çatışması romanın ana izleğini oluşturur. Eserin trajik sonu umut ile gerçek arasındaki keskin uçurumu gözler önüne sererken okura derin bir varoluşsal sorgulama imkânı sunar. Mekâna dair eserde iz sürülmesi gereken Kaliforniya'daki çiftlik ise yalnızca olayların geçtiği mekân değil, aynı zamanda Büyük Buhran'ın yarattığı sınıfsal eşitsizliklerin ve güvencesiz yaşam koşullarının bir aynasıdır. Küçük bir arazi satın alarak insanlardan ve koşullardan bağımsız bir şekilde yaşamak isteyen George ve Lennie'nin hayaline katılan yaşlı işçi Candy, dönemin toplumsal ve ekonomik gerçekleri karşısında başarıya ulaşamaz. Bu bağlamda, Fareler ve İnsanlar sadece bir dönem romanı değil aynı zamanda evrensel düzeyde insana ve varoluşa dair bir sorgulamadır. Steinbeck'in yalın ama güçlü dili bireyin hayallerinin toplumsal gerçeklikle çatışmasını çarpıcı bir şekilde ortaya koyar. Bu bildiri, sahip olduğu yönüyle edebiyatın toplumsal işlevini hatırlatan ve halen güncelliğini koruyan eserin incelemesini gerçekleştirerek tematik düzlemde roman kişileri ile toplumsal koşulların etkilerini tartışmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: John Steinbeck, Büyük Buhran, Hayal-Hakikat Çatışması, Sınıfsal Eşitsizlik, Toplumsal Gerçekçilik.

2025 TÜRKİYE ÇOCUKLUK ÇAĞI AŞI TAKVİMİNİN KAPSAM, ZAMANLAMA VE UYGULAMA AÇISINDAN ULUSLARARASI KIYASLANMASI

Egemen TURAL*

*Kağıthane İlçe Sağlık Müdürlüğü, İstanbul, Türkiye

egementural1@gmail.com

Özet: Çocukluk çağı aşı takvimleri; kapsanan aşılar, uygulanma yaşları, telafi (catch-up) şemaları ve uygulama modeli açısından ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Bu çalışmada amacımız, Türkiye çocukluk çağı aşı takvimini; Birleşik Krallık, ABD, Almanya, Avustralya, Japonya, İtalya ve Brezilya ile karşılaştırarak güçlü ve geliştirilebilir yönleri ortaya koymaktır. Çalışmamız için kesitsel, karşılaştırmalı doküman incelemesi yapılmıştır. 2025'e güncel resmî takvim sayfaları incelenmiştir. Antijen kapsamı, ilk doz ve pekiştirme zamanları, okul temelli/ücretsiz uygulamalar ve telafi tabloları, Türkiye referans alınarak karşılaştırılmıştır. Türkiye'nin 2025 ulusal çocukluk aşı takviminde rutin olarak difteri, boğmaca, tetanos (DaBT), çocuk felci (IPV), hepatit B (doğum dozu dâhil), hepatit A, Hib, BCG (tüberküloz), kızamık-kabakulak-kızamıkçık (MMR/KKK), suçiçeği ve pnömokok (PCV) yer alır ve toplam 13 hastalığa karşı aşı uygulanmaktadır. Bu listenin dışında kalan rotavirüs ile meningokok aşıları (MenB, MenACWY), ayrıca HPV ve influenza aşılması ulusal çocukluk rutin takviminin parçası değildir. Birleşik Krallık'ta bebeklerde MenB ve ergenlerde MenACWY rutin olup BCG seçici programla uygulanmaktadır; rotavirüs takvimdedir ve HPV ile influenza okul temelli yürütülmektedir. ABD'de PCV dört doz halinde, rotavirüs, HepA, varisella ve yıllık influenza rutindir; MenB ergenlerde "paylaşılan klinik karar" yaklaşımıyla uygulanmaktadır. Almanya'da 2025 takvimi MMR/varisella ve PCV dâhil çekirdek aşıları içerir; MenB bebekler için standart olarak önerilmektedir. Avustralya'da 1 Eylül 2025 tarihli NIP kapsamında rotavirüs ile adölesan HPV/ACWY programları yer almaktayken, Japonya'da BCG (≤ 12 ay), rotavirüs, PCV, varisella ve HPV JPS 2025 çizelgesindedir. İtalya'da PNPV 2023–2025, bebeklerde MenB, ayrıca MenACWY ve HPV'yi yaygın biçimde içermektedir; PCV ve rotavirüs rutindir. Brezilya'da ise doğumda BCG/HepB, ayrıca PCV10 (2+1), rotavirüs, varisella ve HepA ulusal çocuk takviminde yer almaktadır. Sonuç olarak, bu karşılaştırma, Türkiye'nin bebeklik döneminde güçlü ve tutarlı bir çekirdek takvime sahip olduğunu; ancak adölesan dönemin yapılandırılmasında gelişme alanları bulunduğunu ortaya koymaktadır. MenB/ACWY ve rotavirüsün programa eklenmesi, HPV ve influenza için okul temelli uygulamaların yaygınlaştırılması ve sahada kolay izlenen standart telafi yayımlanması, toplum düzeyinde korumayı ve eşgüdümü artırabilir.

Anahtar Kelimeler: Aşı programı, Temel sağlık hizmeti, İmmünizasyon programları, Aile hekimliği

DOĞAL AFETLER VE KBRN OLAYLARININ KARŞILIKLI ETKİLEŞİMİ: RİSKLER, TETİKLEYİCİ FAKTÖRLER VE YÖNETİM STRATEJİLERİ

Faruk Özgür GÜNSAY*, Hümeyra DALBOY**, Yağmur AYDIN ARIKAN***

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi, Burdur/Türkiye

ozgurgunsay@gmail.com, hdalboy16@gmail.com, yaydin@mehmetakif.edu.tr

Özet: Bu makalede, KBRN (Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer) tehditleri, günümüz güvenlik ve afet yönetimi literatüründe kendine özgü bir alan teşkil etmektedir. Geleneksel afet yönetimi disiplinlerinden farklı olarak, bu tehditler yüksek teknolojik riskler taşımakta ve hem doğal hem de insan kaynaklı felaketlerin potansiyel tetikleyicisi olarak öne çıkmaktadır. Literatürde, KBRN olaylarının sadece saldırı veya kaza kaynaklı değil, aynı zamanda iklim değişikliğinin hızlandırdığı doğal afetlerle de karmaşık bir etkileşim içinde olduğu vurgulanmaktadır. Bu çalışma, bu iki risk grubunun kesişimini ve bütünleşmiş bir afet yönetimi yaklaşımının neden zorunlu olduğunu ele almaktadır.

Mevcut makale, KBRN tehditleri ile doğal afetler arasındaki karşılıklı ve dinamik ilişkiyi ele almakta, her iki olay türünde de afete yaklaşım stratejilerini incelemektedir. Çalışma, bir yandan kimyasal tesislerdeki sızıntılar, nükleer santral kazaları veya biyolojik ajanların yayılması gibi KBRN olaylarının örnekleriyle nasıl geniş çaplı çevresel ve insani felakete yol açabileceğini; diğer yandan ise doğal afetlerin (deprem, sel, kasırga vb.) KBRN risklerini nasıl tetikleyebileceğini geçmiş örneklerle detaylı bir şekilde analiz etmektedir.

Bu bağlamda makalede, bu iki afet türünün birbirinden bağımsız olmadığı, aksine "ardışık afetler" olarak adlandırılan, birincil bir olayın domino etkisi yaratarak kayıpları katlanarak artırdığı karmaşık bir risk ağı oluşturduğu, bir afetın diğer risk grubunu afete çevirebileceği ortaya konmaktadır. Bu nedenle çalışma, geleneksel afet yönetimi yaklaşımlarının ötesine geçerek, bütünleşmiş ve multidisipliner bir afet yönetimi sisteminin gerekliliğini savunmaktadır. Bu sistemin, KBRN tehditlerini doğal afet senaryolarıyla birlikte değerlendiren bütünleşmiş risk analizi, olayların eş zamanlı takibini sağlayan senkronize erken uyarı sistemleri ve her iki alanda da eğitilmiş çok disiplinli müdahale ekipleri gibi stratejik yaklaşımları içermesi önerilmektedir.

Sonuç olarak, KBRN ve diğer afet olaylarına karşı hazırlıklı olmak ve afet yönetim planlarını bu karmaşık ilişkiyi içerecek şekilde güncellemek, gelecekteki çok boyutlu krizlere karşı daha dayanıklı ve hazırlıklı toplumlar inşa etmek için kritik bir öneme sahiptir. Yeni geliştirilen çok katmanlı risk modellemeleri ve senaryo tabanlı planlama yaklaşımları, doğal afet ve KBRN olaylarının birleşik etkilerini daha net bir şekilde ortaya koyarak, politika yapımcıların ve uygulayıcıların bu bütünleşmiş tehdit yapısına yönelik stratejik adımlar atmasının ne derece hayati olduğunu göstermektedir. Bu bütünleşik yaklaşım, risk azaltma çabalarını daha etkili hale getirmekte ve potansiyel felaketlerin insani ve ekonomik maliyetlerini en aza indirme potansiyeli taşıdığı görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Afet, KBRN, ikincil afetler, risk, tehlike, birincil afetler

AFET YÖNETİMİ YAKLAŞIMIYLA TÜRKİYE’NİN ELEKTRİK ALTYAPISINDA SİBER GÜVENLİK RİSKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Aybüke AKSU*, Mümin POLAT**

*Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Afet Yönetimi Anabilim Dalı,
aaksuaybuke@gmail.com

** Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü,
mpolat@mehmetakif.edu.tr

Özet: Kritik altyapılar, modern toplumların ekonomik ve toplumsal sürdürülebilirliğinin temel taşlarıdır. Bu altyapılar içinde elektrik şebekeleri, artan dijitalleşme ile birlikte siber saldırılara karşı en kırılgan alanlardan birini oluşturmaktadır. Türkiye’nin Avrupa-Asya enerji koridorundaki stratejik konumu, ulusal elektrik altyapısını küresel ölçekte cazip bir hedef haline getirmektedir. Özellikle 2024–2025 döneminde enerji sektörüne yönelik fidye yazılımı, gelişmiş sürekli tehdit (APT) ve hizmet engelleme (DDoS) saldırılarındaki %40’lık artış, bu alandaki risklerin aciliyetini ortaya koymaktadır. 2015’te Ukrayna elektrik şebekesinde yaşanan ve 230.000 kişiyi saatlerce elektriksiz bırakan saldırı, siber tehditlerin fiziksel afetlerle eşdeğer sonuçlar doğurabileceğini kanıtlamıştır. Türkiye’de siber güvenlik altyapısı son on yılda önemli ölçüde gelişmiş; Ulusal Siber Güvenlik Kurulu’nun kurulması, USOM’un 7/24 izleme sistemi, Endüstriyel Kontrol Sistemleri Bilişim Güvenliği Yönetmeliği ve 2025 Siber Güvenlik Kanunu gibi düzenlemelerle kurumsal ve yasal temeller güçlendirilmiştir. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) koordinasyonunda sektörel SOME yapılanması, ulusal tatbikatlar ve NATO ile AB işbirlikleri, müdahale kapasitesini ve tehdit istihbaratını önemli ölçüde artırmıştır. Bununla birlikte, dağıtık güneş enerjisi sistemleri, IoT cihazlarının yaygınlaşması ve “sanal santral” riskleri gibi yeni teknolojik gelişmeler, saldırı yüzeyini genişletmekte ve mevcut güvenlik paradigmasını zorlamaktadır. Bu çalışma, afet yönetimi yaklaşımıyla Türkiye’nin elektrik altyapısına yönelik siber tehditleri risk piramidi çerçevesinde sınıflandırmakta ve fidye yazılımı ile APT saldırılarını kritik öncelikli riskler olarak tanımlamaktadır. Bulgular, siber saldırıların yalnızca bilişim teknolojileri sorunu olmaktan çıkıp ulusal afet yönetimi meselesine dönüştüğünü göstermektedir. Çalışma, AFAD ile USOM arasındaki entegre koordinasyonun güçlendirilmesi, zero-trust mimarisi ve yapay zekâ destekli tehdit tespiti gibi çok katmanlı güvenlik stratejilerinin uygulanması, kamu-özel veri paylaşımının artırılması ve sürekli eğitim programlarının yaygınlaştırılması gerektiğini önermektedir. Sonuç olarak, Türkiye’nin elektrik altyapısının siber afetlere karşı dayanıklılığının artırılması, yalnızca enerji güvenliğinin değil, ekonomik istikrarın ve ulusal güvenliğin korunması açısından da kritik önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: afet yönetimi, kritik altyapı, siber saldırı, siber güvenlik

İNEKLERDE MASTİTİS TANISINDA KIZILÖTESİ TERMOGRAFINİN KULLANIMI

Beyza ERDOĞAN*, Şeyma AKTAŞ*, Halef DOĞAN**

* Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Veteriner Suni Tohumlama Doğum ve Jinekoloji Anabilim Dalı, Tekirdağ, Türkiye, 1248227201@nku.edu.tr, 1248227202@nku.edu.tr

** Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Doğum ve Jinekoloji Anabilim Dalı, Tekirdağ, Türkiye, halefdogan@nku.edu.tr

Özet: Mastitis, süt sığırcılığında en sık karşılaşılan hastalıklardan biri olup hem ekonomik kayıplara hem de hayvan refahında bozulmaya yol açmaktadır. Özellikle klinik bulguların görülmediği subklinik mastitis, süt veriminin azalması ve somatik hücre sayısının artmasıyla karakterizedir ve erken teşhis edilmesi büyük önem taşır. Günümüzde kullanılan rutin yöntemler (ör. somatik hücre sayımı, California Mastitis Testi- CMT) çoğunlukla zaman alıcı, iş gücü gerektiren ve saha koşullarında sınırlı uygulanabilirliğe sahiptir. Kızılötesi termografi (Infrared Thermography, IRT), canlının vücut yüzeyinden yayılan kızılötesi ışınını ölçerek temassız, hızlı ve non-invaziv şekilde sıcaklık haritaları oluşturan bir yöntemdir. Literatürde, meme yüzey sıcaklığı ile somatik hücre sayısı ve CMT skorları arasında güçlü korelasyonlar bildirilmiştir. Ayrıca, subklinik mastitisli çeyreklerde yüzey sıcaklığının belirgin şekilde arttığı ve IRT'nin yüksek duyarlılık ve özgüllük düzeyine ulaşabildiği de gösterilmiştir. Bununla birlikte, çevresel faktörler (güneş ışığı, rüzgâr, ortam sıcaklığı) ve bireysel değişkenler (laktasyon dönemi, doğum sayısı, gebelik durumu) ölçümlerin doğruluğunu etkileyebilmektedir. Bu nedenle standart protokoller, kamera mesafesi ve açıları ile kalibrasyonun uygulanması önem taşımaktadır. Son yıllarda, termal görüntü verilerinin yapay zekâ ile analiz edilmesi, tanısal doğruluğu artırmakta ve subklinik mastitisin erken teşhisinde IRT'nin potansiyelini güçlendirmektedir. Sonuç olarak, IRT, saha koşullarında uygulanabilirliği artan, hızlı, non-invaziv ve umut verici bir tanı aracı olarak öne çıkmaktadır. Çalışmada IRT'nin mastitis tanısındaki yeri, önemi ve veteriner sahaya nasıl katkı sağlayacağına dair güncel bir değerlendirme sunulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Süt sığırı, Subklinik mastitis, Kızılötesi termografi, Erken teşhis, Meme sağlığı

KÖPEKLERDE MEME TÜMÖRÜNÜN ERKEN TANISINDA KIZILÖTESİ TERMOGRAFI KULLANIMI

Şeyma AKTAŞ*, Beyza ERDOĞAN*, Halef DOĞAN**

*Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Veteriner Suni Tohumlama Doğum ve Jinekoloji Anabilim Dalı, Tekirdağ, Türkiye, 1248227202@nku.edu.tr, 1248227201@nku.edu.tr

** Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Doğum ve Jinekoloji Anabilim Dalı, Tekirdağ Türkiye, halefdogan@nku.edu.tr

Özet: Kızılötesi termografi (IRT), cilt yüzeyindeki sıcaklık değişimlerini izleyerek fizyolojik işlevler hakkında bilgi sağlayan, invaziv olmayan, temassız ve radyasyonsuz bir tanı yöntemidir. Bu yöntem, derialtı dokularda inflamasyon veya neoplazi gibi süreçlerin neden olduğu kan akışı ve metabolizma değişikliklerini tespit etmeye yöneliktir. Bu literatür derlemesi, köpeklerde en sık görülen ikinci neoplazi olan meme tümörlerinin erken teşhisinde IRT'nin rolünü incelemektedir. Çeşitli vücut bölgelerinden alınan termal görüntülerle yapılan çalışmalara odaklanılmış, özellikle IRT'nin tümör vaskülarizasyonundaki (anjyogenez) artışları ve doku hasarını belirleme yeteneği değerlendirilmiştir. Gözden geçirilen yayımlar, tümör anjyogenezine bağlı olarak yüzeyde lokal hipertermi, tümör büyümesiyle ilişkili doku dejenerasyonuna bağlı lokal hipotermi oluştuğunu göstermiştir. Bu termal değişimlerin saptanması, tümör gelişiminin erken evrelerde tespitini ve hastalık ilerlemesinin izlenmesini sağlamaktadır. Elde edilen kanıtlar, kızılötesi termografinin köpek meme kanserinin erken tanısında değerli bir tamamlayıcı araç olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kızılötesi termografi, köpek meme tümörü, erken tanı, neoplazi, vaskülarizasyon, hipertermi, hipotermi.

DEPREM YÖNETİMİNDE KULLANILAN YENİ NESİL TEKNOLOJİLER

Merve Öznur KÖSE*, Gülhan ŞEN**

*Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afet Yönetimi Anabilim Dalı, Burdur,
Türkiye

ksemrv27@gmail.com

**Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Burdur, Türkiye
gulhansen@mehmetakif.edu.tr

Özet: Giriş: Son yıllarda teknolojik gelişmeler afet yönetimi alanında köklü bir dönüşüm yaratmış, özellikle ani ve yıkıcı etkileriyle öne çıkan depremler karşısında yeni nesil teknolojilerin sunduğu olanaklar dikkat çekici bir şekilde önem kazanmıştır. Özellikle ani gelişen ve yıkıcı etkileri olan depremler karşısında geleneksel yöntemlerin yetersiz kaldığı durumlarda yeni nesil teknolojilerin sunduğu olanaklar dikkat çekicidir. Son yıllarda yapay zeka, nesnelerin interneti ve uzaktan algılama teknolojilerindeki gelişmeler yeni nesil teknoloji modellerine öncülük ederken deprem yönetimine yeni bakış açısı sunmaktadır. Deprem tahmini, erken uyarı sistemleri, hasar tespiti ve afet sonrası yeniden yapılandırma süreçlerinde etkin biçimde kullanılmaktadır. Amaç: Bu çalışma, deprem yönetimde yapay zekâ, nesnelerin interneti (IoT) ve uzaktan algılama teknolojilerinin kullanımını ele almakta ve bu teknolojilerin afet yönetiminin dört temel aşamasına (risk azaltma, hazırlık, müdahale, iyileştirme) nasıl entegre edildiğini incelemektedir. Yapay zekâ, deprem tahmini, erken uyarı sistemleri, sismik sinyal sınıflandırması, hasar tespiti ve afet sonrası yeniden yapılanma süreçlerinde karar destek mekanizmaları geliştirmede etkin biçimde kullanılmaktadır. Nesnelerin İnterneti, sensörler aracılığıyla gerçek zamanlı veri toplama ve analiz imkânı sunarak erken uyarı sistemlerini desteklemekte ve afet sırasında kaynak yönetimini kolaylaştırmaktadır. Uzaktan algılama ise uydu görüntüleri ve insansız hava araçları (İHA) üzerinden elde edilen verilerin Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ile entegrasyonu sayesinde deprem sonrası hasar analizi ve risk bölgelerinin mekânsal değerlendirilmesinde kritik rol oynamaktadır. Çalışmada ayrıca bu teknolojilerin yalnızca teknik değil, etik, altyapısal ve toplumsal boyutlarıyla da ele alınması gerektiği vurgulanmıştır. Sonuç olarak, yapay zekâ, IoT ve uzaktan algılama teknolojilerinin deprem yönetimine entegrasyonu, daha hazırlıklı, dayanıklı ve sürdürülebilir toplumlar inşa etmek için stratejik bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Deprem Yönetimi, Yapay Zeka, Uzaktan Algılama, Nesnelerin İnterneti

EXAMINING ACADEMIC BUOYANCY: ENGLISH PREPARATORY STUDENTS AT A PRIVATE UNIVERSITY IN TÜRKİYE

Elif YÜKSEK*

**Başkent University Institute of Educational Sciences Department of Foreign languages, Ankara, Türkiye,
yukse-elif@hotmail.com*

Abstract: Academic Buoyancy refers to students' ability to cope with daily challenges, especially academic setbacks such as, poor grades, exam stress, dealing with hard tasks and fear of failure. Even though terms like academic resilience and coping have been around and became the topic of studies, academic buoyancy is a relatively underrepresented topic in educational psychology. It has only been around for the last two decades or so and it certainly differs from academic resilience and coping, especially in terms of the severity of the problems faced and how students deal with these problems. Academic buoyancy deals with smaller, daily setbacks and is much more specific than other terms. Individual characteristics, such as self-efficacy as well as support from teachers, peers and family members enhances students' ability to remain buoyant. In this study, mixed-method design was adopted. Academic Buoyancy scale and interview questions were used to collect data. 256 and 13 (interview) English preparatory students participated in the quantitative and qualitative data collection parts, respectively. The findings of the quantitative method show that students are generally motivated and dedicated to their studies, effectively manage and organize their academic tasks, maintain a relatively calm attitude when facing academic challenges, feel a fair degree of control over their learning, possess self-assurance in handling academic demands. Secondly, interviews show that the participants are mostly academically buoyant in terms of confidence, coordination, commitment, composure and control. They generally demonstrate self-confidence, problem-solving skills and a strong locus of control. They know which strategies work best for them, when to seek help and how to persist through challenges without giving up in the long term.

Keywords: Academic Buoyancy, Resilience, English Preparatory Students

3-BOYUTLU MINKOWSKİ UZAYINDA ÇATILANDIRILMIŞ EĞRİLERİN ÇATI ALANLARI: DÖNDÜRME VE YANSIMANIN ETKİLERİ

Gülsümnur COŞKUN*, Gülşah AYDIN ŞEKERCİ**

* Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Matematik Anabilim Dalı, Isparta, Türkiye,
yl2230110008@ogr.sdu.edu.tr

** Süleyman Demirel Üniversitesi Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Matematik Bölümü, Isparta,
Türkiye, gulsahaydin@sdu.edu.tr

Özet: Klasik diferansiyel geometri yaklaşımında eğriler, Frenet çatısı ile incelenir. Frenet çatısı, regüler eğrilerin geometrik özelliklerini tanımlamak için güçlü bir araçtır; eğrilik ve burulma gibi temel kavramlar bu çatı altında kolaylıkla ifade edilebilir. Ancak bir eğrinin türevinin sıfırlandığı singüler noktalarda Frenet çatısı tanımlanamaz ve bu durum, eğrilerin analizi ve geometrik özelliklerinin belirlenmesini zorlaştırır. Bu nedenle literatürde, singüler noktaları da kapsayabilen çatılandırılmış eğriler kavramı geliştirilmiştir. Bu yapılar, hem regüler hem de singüler eğrilerin ortak bir çerçevede incelenmesine olanak sağlayarak, diferansiyel geometri çalışmalarını önemli ölçüde genişletmektedir. Öklid uzayında bu tür eğriler üzerine kapsamlı çalışmalar gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, önemli bir yere sahip olan Minkowski uzayındaki araştırmalar oldukça sınırlıdır. Minkowski uzayı, Öklid uzayından farklı olarak zaman ve uzay kavramlarını birleştirir. Bu uzay, metrik yapısı gereği zaman-benzeri, ışık-benzeri ve uzay-benzeri eğrilerinin tanımlanmasını sağlar. Bu çalışmada, non-lightlike (zaman-benzeri veya uzay-benzeri) çatılandırılmış eğriler için, çatı alanlarının döndürülmesi ve yansıtılmasıyla elde edilen yapılar incelenmiştir. Özellikle, bu dönüşümlerin oluşturduğu çatı alanlarının eğrilikleri ile orijinal çatı alanının eğrilikleri arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. Böylece çatılandırılmış eğriler üzerinde yapılan dönüşümlerin geometrik etkileri ortaya koyulmuş ve Minkowski uzayındaki farklılıkları ele alınmıştır. Elde edilen sonuçlar örneklerle desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çatılandırılmış eğri, Minkowski uzayı, Eğrilikler.

RRMS HASTALARINDA SERUM NÖROFİLAMENT HAFİF ZİNCİRİNİN NÖROKOGNİTİF İŞLEVLER VE DİSABİLİTE İLE İLİŞKİSİ

Gökce CANBAZ*, Tahir Kurtuluş YOLDAŞ, Filiz AKBIYIK***, Gülsüm AKDENİZ****, Mehmet İlker YÖN*, Gülsen YILMAZ*******

*Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sinirbilim ABD, Ankara, Türkiye
gokcecanba@gmail.com, tahir.yoldas@gmail.com, akdenizgulsum@gmail.com, miyon@ybu.edu.tr,
dr.gulsenyilmaz@gmail.com

**Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi, Nöroloji ABD, Ankara, Türkiye
tahir.yoldas@gmail.com, miyon@ybu.edu.tr

*** Ankara Bilkent Şehir Hastanesi, CCN Klinik Laboratuvarı, Ankara, Türkiye
filizakb@gmail.com

****Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi, Biyofizik ABD, Ankara, Türkiye
akdenizgulsum@gmail.com

***** Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıbbi Biyokimya ABD, Ankara, Türkiye
dr.gulsenyilmaz@gmail.com

Özet: Multipl Skleroz (MS), kronik, otoimmün ve nörodejeneratif bir hastalıktır. Relapsing-remitting MS (RRMS), en sık görülen alt tipidir ve zamanla kalıcı motor ve bilişsel değişimlere yol açabilir. Bu çalışmanın amacı, RRMS hastalarında potansiyel biyobelirteçlerden serum Nörofilament Hafif Zinciri (sNfL) düzeylerinin, hastalık seyrini öngörme potansiyelini değerlendirmektir. Hastalık seyrini değerlendirmek için Genişletilmiş Engellilik Durum Ölçeği (EDSS), 25 Foot Walk Test (25FWT) ve Montreal Cognitive Assessment (MoCA) kullanılmıştır. Ankara Bilkent Şehir Hastanesi Nöroloji bölümünde izlenen 134 RRMS hastası (yaş: 39.9 ± 10.3 ; %75,4 kadın; EDSS ort. 1.71) çalışmaya dahil edilmiştir. Spearman analizlerine göre EDSS ile sNfL ($\rho = 0.271$, $p = 0.009$), yaş ($\rho = 0.499$, $p < 0.001$) ve 25FWT ($\rho = 0.628$, $p < 0.001$) arasında pozitif; EDSS ile MoCA arasında negatif ilişki bulunmuştur ($\rho = -0.310$, $p < 0.001$). Kruskal-Wallis testiyle yapılan üçlü EDSS grup karşılaştırmalarında (<2 = engelsiz, 2-3 = minimal-hafif engellilik, >3 = orta-görece ciddi engellilik); sNfL ($p = 0.030$), MoCA ($p = 0.043$) ve 25FWT ($p < 0.001$) açısından anlamlı grup farkları saptanmıştır. Mann-Whitney U testleri, bu farkların özellikle <2 ve >3 grupları arasında belirgin olduğunu; 25FWT’de ise <2 ve 2-3 ($p = 0.001$), <2 ve >3 ($p = 0.000$) ile 2-3 ve >3 ($p = 0.000$) grupları arasında anlamlı farklılık bulunduğunu göstermiştir. Yaşa göre düzeltme sonrası EDSS-sNfL ilişkisi anlamlılığını kaybetmiş ($p = 0.455$), EDSS-25FWT ilişkisi güçlü kalmıştır ($p < 0.001$). Hastalık süresi kontrol edildiğinde EDSS-sNfL ilişkisi ortadan kalkarken ($p = 0.258$), EDSS-MoCA ilişkisi anlamlılığını korumuştur ($p = 0.006$). Bulgularımız, sNfL’nin disabiliteyle ilişkili ancak yaş ve hastalık süresinden etkilendiğini; 25FWT ve MoCA’nın disabiliteyle birlikte değiştiğini göstermektedir. sNfL’nin 25FWT ve MoCA ile birlikte yaş ve hastalık süresi gibi karıştırıcı faktörler dikkate alınarak değerlendirilmesi, RRMS’te öngörücü ve kişiselleştirilmiş tedavide bütüncül bir yaklaşım sunabilir.

Anahtar Kelimeler: Multipl Skleroz, Nörofilament Hafif Zinciri, Relapsing- Remiting Multipl Skleroz, MoCA, 25FWT

YAŞLI YETİŞKİNLERDE SOSYAL KIRILGANLIĞI ÖNLEME VE AZALTMADA HEMŞİRELİK STRATEJİLERİ

Tahsin ÖZCAN*, Edanur ÇAK ÜÇLER, Naile BİLGİLİ*****

*Gazi Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Ankara, Türkiye, ozcantahsin27@gmail.com

***Gazi Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye, edanurcak@gazi.edu.tr*

****Gazi Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye, nbilgili@gazi.edu.tr*

Özet: Kırılgnlık, dünya genelinde milyonlarca yaşlı yetişkinde görülen bir yaşlılık sendromudur. Bu nedenle önemli bir halk sağlığı sorunu olarak görülmektedir. Küresel nüfusta yaşlı yetişkinlerin sayısının artış göstermesi kırılgnlığın uluslararası alanda ilgi görmesine neden olmuştur. Kırılgnlık yalnızca fiziksel bileşenleri değil, aynı zamanda bilişsel, psikolojik ve sosyal yönleri de olan bir kavramdır. Ancak önceki çalışmalar, kırılgnlığın sosyal ve psikolojik alanlarının araştırmacılar tarafından ihmal edildiğini göstermiştir. Bu nedenle sosyal kırılgnlık boyutu literatürde az tanınan ve araştırmacılar tarafından az ilgi duyulan bir konu olmuştur.

Sosyal kırılgnlık, “yaşlı yetişkinlerin temel sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için gerekli olan sosyal kaynakların, davranışların, aktivitelerin ve öz yönetim becerilerinin eksikliği veya kaybı” olarak tanımlanmaktadır. Son çalışmalar yaşlı yetişkinler arasındaki sosyal kırılgnlık yaygınlığının %6,3 ile %66,5 arasında değiştiğini göstermiştir. Güncel bir meta analiz çalışması da sosyal kırılgnlığın yaygınlığının %3,5 ile %71,1 arasında değiştiğini bildirmiştir. Dahası yapılan çalışmalar yaşlı yetişkinlerin sosyal kırılgnlıktan dolayı ciddi ve olumsuz sağlık sorunları ile karşılaştığını vurgulamaktadır. Yüksek düzeyde sosyal kırılgnlığa sahip yaşlı yetişkinlerin daha yüksek stres, anksiyete, depresyon ve daha zayıf duygusal düzenleme gibi psikolojik sorunlarla; sosyal beceri ve fiziksel egzersiz eksikliği, sarkopeni, sakatlık, kas zayıflığı gibi fizyolojik sorunlarla ve bilişsel bozukluklarla karşı karşıya kaldığı bildirilmektedir. Ek olarak sosyal kırılgnlık yaşlı yetişkinlerin hastaneye tekrar yatma olasılığını artırırken hastanedeki yatış süresini de uzatmaktadır. Hatta ölümle ilişkili olduğunu doğrulayan çalışmalarda mevcuttur.

Hemşirelerin sosyal kırılgnlığı değerlendirme, teşhis etme, önleme, azaltma, olumsuz etkilerini ortadan kaldırma ya da geciktirme konusunda roller üstlenmeleri gerekir. Bu noktada yaşlı yetişkinlerin sosyal kırılgnlıkla mücadele edebilmelerinde farklı alanlardaki kaynak ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için diğer tüm alanlarla iş birliği içerisinde olmaları ve kaynaklara erişimi optimize etmeleri son derece önemlidir. Bu derleme çalışma yaşlı yetişkinlerde sosyal kırılgnlığı önleme ve azaltma sürecinde hemşirelerin üstlendiği rol ve sorumlulukları incelemek amacıyla yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Yaşlı Yetişkinler, sosyal kırılgnlık, hemşirelik

YAŞLI YETİŞKİNLERDE DEMANS OKURYAZARLIĞI BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE HEMŞİRENİN ROLÜ

Berat TALAY*, Edanur ÇAK ÜÇLER, Naile BİLGİLİ*****

**Gazi Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Ankara, Türkiye, talay2005berat@gmail.com*

***Gazi Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye,
edanurcak@gazi.edu.tr*

****Gazi Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye,
nbilgili@gazi.edu.tr*

Özet: Demans, nörodejeneratif hastalıkların en yaygın olanıdır ve 65 yaş üzeri yaşlı yetişkinlerde hastalık ve sakatlığın önde gelen nedenlerinden biridir. Bu nedenle dünya genelinde önemli bir halk sağlığı sorunu olarak görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü demansı, “hafızayı, düşünmeyi ve günlük yaşam aktivitelerini gerçekleştirme yeteneğini etkileyen çeşitli hastalıkları kapsayan bir terim” olarak tanımlamaktadır. Demansın özellikle 65 yaş ve üzeri yaşlı yetişkinlerde yaygın olduğu ve prevalansın yaşla birlikte belirgin bir şekilde arttığı bildirilmektedir. Küresel ölçekte yaklaşık 50 milyon kişinin demanstaki etkilendiği, bu sayının 2050 yılında üç katına çıkarak 150 milyonu aşacağı öngörülmektedir. Bu artış eğiliminin önümüzdeki yıllarda da devam edeceği tahmin edilmektedir. Demans, hasta bireylerin yanı sıra bakım verenler, aile bireyleri ve toplum üzerinde de fiziksel, psikolojik, sosyal ve ekonomik etkiler yaratmaktadır. Bu bağlamda, demansa ilişkin bilgilerin eksiksiz ve doğru bir şekilde alınması, iletilmesi ve kullanılması en etkili önleme stratejileri arasında yer almaktadır. “Demansın tanınması, yönetimi ve önlenmesine yardımcı olan demansla ilgili bilgi ve inançları” kapsayan demans okuryazarlığı kavramı, etkili bakım, risk değerlendirmesi ve iletişim açısından oldukça önemli bir role sahiptir. Literatür demans okuryazarlığının yaşlı yetişkinler için önemli bir gereklilik olduğunu vurgulamaktadır. Yüksek düzeyde demans okuryazarlığına sahip olmak risklerin azaltılması, semptomların tanımlanması, erken teşhis ve demansın etkin bir şekilde yönetilmesine katkı sağlamaktadır.

Hemşireler, yaşlı yetişkinlere demansla ilgili bilgi ve destek sağlama konusunda mükemmel bir konumdadır. Sağlık eğitimi ve farkındalık artırma müdahaleleri aracılığıyla, yaşlı yetişkinlerde demans bilgisinin geliştirilmesi ve demansın önlenmesine yönelik stratejilerin uygulanmasında etkin rol oynarlar. Bu derleme yaşlı yetişkinlerde demans okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesi sürecinde hemşirelerin üstlendiği rolleri incelemek amacıyla hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: demans, demans okuryazarlığı, hemşirelik

GİZLİ KALP ÜFÜRÜMLERİ ARTIK YAPAY ZEKÂNIN KULAĞINDA

Enes BİLGİÇER*, Nilay SEYİDOĞLU**

*Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Tekirdağ, Türkiye enesbilgicer@gmail.com

** Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Tekirdağ, Türkiye
nseyidoglu@nku.edu.tr

Özet: Köpeklerde kalp hastalıkları, morbidite ve mortalitenin sık görüldüğü durumlardan biridir. Bu hastalıklar arasında miksomatöz mitral kapak hastalığı (MMVD) en sık görülen edinilmiş kardiyak patolojisidir. Kalp üfürümleri, MMVD'nin temel klinik bulgulardan biri olup, özellikle prelinik B1 ve B2 evrelerinin ayırımında önemli bir yol göstericidir. Ancak, geleneksel oskültasyon gözlemci içi ve gözlemciler arası değişkenliklere bağlı olduğundan, tanısal güvenilirlik ve geniş ölçekli taramalarda sınırlılıklar göstermektedir. Bu noktada yapay zekâ temelli yaklaşımlar, güçlü bir tanısal destek aracı olarak öne çıkmaktadır. Son çalışmalar, elektronik stetoskop kayıtlarıyla eğitilmiş makine öğrenimi algoritmalarının, köpeklerde kalp üfürümlerini uzman kardiyologlarla karşılaştırılabilir doğrulukta tespit ve derecelendirebildiğini göstermektedir. Ayrıca, başlangıçta insan kardiyak verileri için geliştirilen transfer öğrenme yöntemlerinin köpek kalp seslerine başarıyla uyarlanması, hem dejeneratif hem de konjenital kardiyak hastalıkların duyarlılıkla tanınmasını sağlamıştır. Bu algoritmalar, ekokardiyografi ve pimobendan tedavisi için zamanında yönlendirme kararlarını destekleme potansiyeline sahip olmakla birlikte, hafif olgularda gereksiz yönlendirmeleri de azaltabilmektedir. Sonuç olarak, yapay zekâ destekli oskültasyon sistemleri, köpeklerde kardiyak hastalıkların erken tanı ve yönetiminde umut verici bir yenilik sunmaktadır. Üfürüm derecelendirmesinin otomatikleştirilmesi, tanısal doğruluğun artırılması ve klinik beceri gereksiniminin azaltılması, özellikle birinci basamak veteriner kliniklerinde daha tutarlı ve maliyet-etkin bir bakım sağlamaya katkıda bulunabilir. Gelecekte yapılacak prospektif çalışmaların, kalp sesi analizini biyobelirteç verileri ile bütünleştirerek bu yeni tanısal yaklaşımı daha da optimize etmesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kardiyoloji, Üfürüm, Yapay Zeka, Oskültasyon, Elektronik Stetoskop.

DİZ ARTROPLASTİSİ OPERASYONU SONRASI FONKSİYONEL SONUÇLARI BELİRLEYEN FAKTÖRLER

Murat Can ÇETİNKAYA*, Murat TOMRUK**

*Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, Burdur, Türkiye, cetinkaya.muratcan84@gmail.com

**Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Burdur, Türkiye, mtomruk@mehmetakif.edu.tr

Özet: Giriş: Total diz artroplastisi (TDA), ileri diz osteoartriti kaynaklı sorunları tedavi etmek amaçlı kullanılan cerrahi bir yaklaşımdır. Amaç: Çalışmanın amacı TDA uygulanan hastalarda klinisyenler için tedavi ve rehabilitasyon sürecine katkı sağlamak amacıyla, fonksiyonel sonuçları belirleyen faktörleri inceleyen çalışmaları derlemektir. Yöntem: Literatür taraması PubMed, Google Scholar ve ScienceDirect veri tabanlarında yapılmış, belirlenen anahtar kelimelerle 130 makaleye ulaşılmıştır. İnceleme sonucunda araştırma konusuna uygun 13 makale değerlendirmeye alınmıştır. Bulgular: Yapılan bir çalışmada 65 yaş üstü TDA'lı bireylerin yaşam kalitesi sonuçlarının daha olumlu olduğu bildirilmiştir. Ancak bazı araştırmalar ileri yaşın fonksiyonel sonuçları olumsuz etkilediğini, bazıları ise anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla yaşın TDA sonrası fonksiyonel sonuçlara etkisi tartışmalı görünmektedir. Cinsiyet farklılıklarının ağrı ve fonksiyonel sonuçlar üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalarda, kadınların erkeklere kıyasla postoperatif dönemde daha fazla ağrı ve daha düşük fonksiyonel düzey bildirdikleri raporlanmıştır. Ancak bazı araştırmalar cinsiyetin fonksiyonel sonuçlar üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını göstermektedir. Bu nedenle, cinsiyetin fonksiyonel sonuçlara etkisi tartışmalı görünmektedir. Beden kütle indeksinin (BKİ) fonksiyonel sonuçlar üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalarda, yüksek BKİ değerine sahip bireylerin postoperatif dönemde daha düşük düzeyde fonksiyonel sonuçlar sergilediği bildirilmiştir. TDA operasyonu geçiren hastalarda yapılan bir çalışmada diyabetin postoperatif komplikasyonlar ve fonksiyonel sonuçlarla ilişkisi incelenmiştir. Diyabetli hastalarda özellikle yara komplikasyonlarının daha sık görüldüğü, eklem hareket açıklığının ise daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bulgular, diyabetin TDA sonrası fonksiyonel sonuçları olumsuz etkileyen bir faktör olduğunu göstermektedir. Depresyonun TDA sonrası sonuçlara etkisini inceleyen çalışmalarda, depresif semptomların postoperatif dönemde ağrı, memnuniyetsizlik ve komplikasyon riskini artırdığı; fonksiyonel sonuçları olumsuz etkilediği raporlanmıştır. Ancak bazı araştırmalar depresyonun fonksiyonel sonuçlar üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını bildirmektedir. TDA geçiren hastalarla yapılan çalışmada Tampa Kinezyofobi Ölçeği kullanılarak kinezyofobinin etkisi değerlendirilmiştir. Kinezyofobinin kuadriceps kas gücüyle güçlü, ağrı ile orta ve fonksiyonellikle düşük düzeyde ilişkili olduğu saptanmıştır. Bu bulgular, kinezyofobinin TDA sonrası fonksiyonel sonuçları etkileyen önemli faktörlerden biri olabileceğini göstermektedir. Sonuç: Sonuç olarak, TDA sonrası fonksiyonel sonuçları etkileyen faktörler literatürde çeşitli bulgularla tartışılmaya devam etmektedir. Yaş, cinsiyet ve depresyon gibi bireysel değişkenlerin etkisi konusunda çalışmalar arasında tutarsızlıklar bulunmaktadır. Buna karşılık, BKİ, diyabet ve kinezyofobi gibi değişkenler, fonksiyonel iyileşme üzerinde daha güçlü ve tutarlı belirleyiciler olarak öne çıkmaktadır. Bu bulgular, TDA uygulanan bireylerde çok boyutlu değerlendirme yapmanın ve bireyselleştirilmiş müdahale planları oluşturmanın önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Total diz artroplastisi, ağrı, öngörülen faktörler, depresyon, fonksiyonel sonuçlar

SUBAKROMİAL SIKIŞMA SENDROMU OLAN HASTALARDA FONKSİYONEL SONUÇLARI BELİRLEYEN FAKTÖRLER

İrem OKAY*, Murat TOMRUK**

*Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, Burdur, Türkiye, iremokay1919@gmail.com

**Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Burdur, Türkiye, mtomruk@mehmetakif.edu.tr

Giriş: Subakromial sıkışma sendromu (SSS) ağrı, kas güçsüzlüğü ve değişmiş eklem pozisyon hissi ile karakterize yaygın omuz patolojisidir. Amaç: SSS’de fonksiyonel sonuçları belirleyen faktörlerin bilinmesi, değerlendirme ve tedavi sürecinde klinisyenlerin karar vermelerini kolaylaştırmaktadır. Çalışmanın amacı SSS’de fonksiyonel sonuçları belirleyen faktörleri inceleyen çalışmaların sonuçlarını derlemektir. Yöntem: Literatür taraması PubMed, Google Scholar ve ScienceDirect veri tabanlarında yapılmış, belirlenen anahtar kelimelerle 97 makaleye ulaşılmıştır. İnceleme sonucunda araştırma konusuna uygun 12 makale değerlendirmeye alınmıştır. Bulgular: SSS’li bireylerde, sağlıklı bireylerle kıyaslandığında SSS’li bireylerde azalmış olan akromiyohumeral boşluk (AHB) ile ağrı şiddeti ve fonksiyonellik arasında anlamlı bir korelasyon bulunmamıştır. Psikososyal faktörler fonksiyonel kazanımlar üzerinde önemli rol oynamaktadır. SSS’li bireylerde tedavi beklentisinin yüksek olması fonksiyonel sonuçları olumlu etkilerken, yüksek dizabilite ve kinezyofobi düzeyleri olumsuz etkilemektedir. Bazı çalışmalar ağrının fonksiyonellik ve dizabiliteyi etkilediğini, kinezyofobinin ise yalnızca eklem hareket açıklığını (EHA) sınırladığını göstermektedir. Yüksek öz yeterliliğe sahip bireylerde iyi fonksiyonel sonuçlar elde edilirken, uzun dönem takiplerde psikososyal işlevsellikteki azalmaların semptom tekrarı ve fonksiyonel bozukluklara yol açtığı bildirilmektedir. Bir başka çalışmada ağrı ile dizabilite arasında pozitif korelasyon bulunurken, bu değişkenlerin propriosepsiyonla ilişkili olmadığı gösterilmiştir. Ancak benzer çalışmada omuz fleksiyon ve rotasyonda ölçülen propriosepsiyon ile ağrı şiddeti ve dizabilite arasında negatif korelasyon saptanmıştır. SSS’li hastaların tedavisinde, başlangıçta düşük Constant skoruna sahip bireylerin daha fazla fonksiyonel kazanım elde ettiği, ancak semptom süresi uzadıkça bu kazanımların azaldığı gösterilmiştir. Öte yandan; yaş, cinsiyet, dominant taraf ve başlangıç EHA ile tedavi sonrası fonksiyonel sonuçlar arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Skapular diskineziyi inceleyen çalışmada, diskinezi düzeldikçe fonksiyonel durumun iyileştiği, ancak bu iyileşmenin istirahat veya aktivite sırasındaki ağrı üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı bildirilmiştir. Başka bir çalışmada ise başlangıç fonksiyon skorları ile fonksiyonel değişimlerin, belirgin diskineziye sahip hastalar ve normal skapular paterne sahip bireyler arasında benzer olduğunu göstermiştir. Sonuç: Sonuç olarak, AHB, yaş, cinsiyet, dominant tarafın etkilenmesi ve başlangıçtaki EHA kaybının fonksiyonel sonuçlara anlamlı etkisi olmadığı belirlenmiştir. Buna karşın, tedavi beklentisi, başa çıkma becerisi ve öz-yeterlilik fonksiyonel iyileşme ile pozitif ilişki göstermiştir. Öte yandan, dizabilite düzeyi, başlangıçtaki Constant skoru ve semptom süresi ile fonksiyonel sonuçlar arasında negatif bir korelasyon tespit edilmiştir. Ancak kinezyofobi, propriosepsiyon ve skapular diskinezinin fonksiyonel sonuçlara etkisine dair literatürde net bir görüş birliği bulunmamakta, bu nedenle daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: subakromial sıkışma sendromu, fonksiyonel sonuçlar, dizabilite, ağrı, belirleyen faktörler

GÖRÜNMEYEN TEHDİT: BİYOLOJİK SİLAHLAR

Hilal YARGI*

*Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi, Burdur, Türkiye, hilallyargi@gmail.com

Özet: Biyolojik silahlar; bakteri, virüs ya da toksin gibi mikroorganizmaların, insan sağlığını olumsuz yönde etkilemek amacıyla kasıtlı olarak kullanılan ölümcül araçlar olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde dünya, pandemilerin belirleyici olduğu bir çağdan geçmektedir. 2019 yılında ortaya çıkan ve tüm dünyayı hazırlıksız yakalayan COVID-19 pandemisi, afet yönetimi sistemlerinin ilk reflekslerini gözler önüne seren küresel bir sınav niteliği taşımıştır. Bu süreç, yalnızca sağlık sistemlerinin kapasitesini değil, aynı zamanda kriz dönemlerinde etkin iletişimin ne denli kritik bir unsur olduğunu ortaya koymuştur. Salgının bireyler üzerinde bıraktığı fiziksel ve psikolojik etkilerin ötesinde, biyolojik tehditlerin ortaya çıkışı; sağlık alanının yanı sıra ulusal güvenlik, kamu düzeni ve toplumsal istikrar açısından da ciddi riskler doğurmaktadır. Bu nedenle biyolojik tehditlerin önlenmesi ve olası etkilerinin azaltılması, afet yönetimi sistemleri açısından güncel ve öncelikli bir sorumluluk alanıdır. Bu bağlamda erken uyarı mekanizmalarının geliştirilmesi, laboratuvar kapasitesinin artırılması, kriz dönemlerinde doğru ve şeffaf bilgilendirme süreçlerinin işletilmesi ve sağlık altyapısının biyolojik tehditlere özgü bir biçimde yapılandırılması gerekmektedir. Bütün bu süreçlerde etkili bir savunma hattı yalnızca teknolojik olanaklarla sınırlı olmayıp, bilinçli ve hazırlıklı bir toplumun varlığını da zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla olağan senaryolara yönelik düzenli tatbikatların gerçekleştirilmesi, toplumsal hazırlık düzeyinin artırılmasında en etkili yöntemlerden biri olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Görünmeyen Tehdit, Etkili Savunma, Biyolojik Risk

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN GERONTOLOJİK YETERLİLİK VE YAŞLI BİREYLERLE ÇALIŞMA İSTEKLİLİĞİ DÜZEYLERİ: KESİTSEL BİR ÇALIŞMA

Edanur ÇAK ÜÇLER*, Naile BİLGİLİ**

*Gazi Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye, edanurcak@gazi.edu.tr

**Gazi Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye, nbilgili@gazi.edu.tr

Özet: Bu araştırma hemşirelik öğrencilerinin gerontolojik yeterlilik düzeyleri ile yaşlı bireylerle çalışma istekleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır. Kesitsel tasarımda yürütülen araştırmaya Türkiye'deki bir hemşirelik fakültesinde öğrenim gören 2., 3. ve 4. sınıflarda öğrenim gören 612 öğrenci katıldı. Veriler, sosyodemografik bilgi formu, Gerontolojik Hemşirelik Yeterlilik Ölçeği ve Yaşlı Bireylerle Çalışma İstekliliği Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Tanımlayıcı istatistiklerde sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma hesaplanmış; grup karşılaştırmaları için Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H testleri kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler Spearman korelasyon analizi ile değerlendirilmiş, tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir. Öğrencilerinin gerontolojik hemşirelik yeterlilik puan ortalaması 167,07 (SD=22,85), yaşlı bireylerle çalışma istekliliği toplam puan ortalaması ise 79,62 (SD=11,71) bulunmuştur. 65 yaş üstü bireyle aynı evde yaşayanların ($p=0.031$), klinik uygulamalarda yaşlı bir bireylere bakım verenlerin ($p=0.011$) ve mezuniyet sonrası yaşlı bireylerle çalışmayı isteyenlerin ($p=0.002$) gerontolojik hemşirelik yeterlilik düzeylerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptandı ($p < 0.05$). Ayrıca yaşlı sağlığına yönelik ders alanların ($p=0.011$), müfredattaki yaşlı sağlığı hemşireliği dersini yeterli bulanların ($p=0.001$), klinik uygulamalarda yaşlı bir bireye bakım verenlerin ($p=0.006$) ve mezuniyet sonrası yaşlı bireylerle çalışmayı isteyenlerin ($p=0.001$) yaşlı bireylerle çalışma istekliliklerinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulundu ($p < 0.05$). Spearman korelasyon analizi sonucunda, öğrencilerin gerontolojik hemşirelik yeterlilikleri ile yaşlı bireylerle çalışma isteklilikleri arasında pozitif yönlü, orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptandı ($r = 0.416$; $p < 0.001$). Hemşirelik öğrencilerinin gerontolojik hemşirelik yeterlilikleri ve yaşlı bireylerle çalışma isteklilikleri orta düzeyin biraz üzerinde bulunmuştur. Ayrıca, bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Yaşlanan toplum yapısı göz önünde bulundurularak, hemşirelik öğrencilerinin gerontolojik yeterliliklerinin geliştirilmesi ve yaşlı bireylerle çalışma istekliliklerinin artırılmasına yönelik müdahale çalışmalarının yapılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: gerontoloji, hemşirelik, yaşlı birey, çalışma istekliliği

KÜRESEL FİNANSAL KRİZLER, DİJİTAL VE SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANS: BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YENİ YAKLAŞIMLAR

Nazlı ÇOMAK

*Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Finans Ve Bankacılık Bölümü,
Burdur, Türkiye, nazlicomak15@gmail.com*

Özet: Küresel finansal krizler, bankacılık sektöründe risk yönetimi, sermaye yeterliliği ve güven unsurunu derinden etkilemiştir. Bu süreçte finansal istikrarı korumak için geliştirilen politikalar, dijitalleşmenin hız kazanmasıyla birlikte farklı bir boyut kazanmıştır. Dijital bankacılık, hem maliyet etkinliği hem de müşteri deneyimi açısından önemli avantajlar sağlarken, aynı zamanda siber güvenlik, regülasyon ve finansal kapsayıcılık gibi yeni risk alanlarını gündeme getirmiştir.

Öte yandan sürdürülebilir finans anlayışı, çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) kriterlerini merkeze alarak bankacılık sektöründe uzun vadeli değer yaratımına katkı sağlamaktadır. Yeşil tahviller, sürdürülebilir yatırım fonları ve karbon nötr bankacılık uygulamaları, geleceğin finansal mimarisini şekillendirmektedir.

Bu çalışma, küresel krizlerin bankacılık sektörüne etkilerini, dijital dönüşüm sürecinin ortaya çıkardığı fırsat ve riskleri, ayrıca sürdürülebilir finansın sektörel gelişime sağladığı katkıları bütüncül bir bakış açısıyla incelemektedir. Böylelikle, geleceğin bankacılık yapısının hangi stratejik öncelikler etrafında şekilleneceğine dair değerlendirmeler yapılmaktadır.

Bu öncelikler arasında, müşteri odaklı dijital hizmetlerin geliştirilmesi, risk yönetimi ve sermaye yeterliliğinin güçlendirilmesi, çevresel ve sosyal sorumluluk kriterlerinin iş modellerine entegre edilmesi ile birlikte regülasyonlara uyum süreçlerinin etkinleştirilmesi yer almaktadır. Ayrıca, sürdürülebilir büyümeyi destekleyen finansal ürünlerin yaygınlaştırılması ve teknolojik inovasyonların bankacılık operasyonlarına entegre edilmesi de geleceğin sektörel yol haritasını belirleyen unsurlar arasında değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Kriz, Dijital Bankacılık, Sürdürülebilir Finans, Risk Yönetimi, Bankacılık Sektörü

TERÖR OLAYLARINDAN DOĞAN MANEVİ ZARARLARIN İDARENİN SORUMLULUĞU ÇERÇEVESİNDE TAZMİNİ

Ömer YILDIRIM

*Süleyman Demirel Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı, Isparta, Türkiye,
omeryildirim@sdu.edu.tr*

Özet: 1980’li yıllardan itibaren Türkiye’de yaşanan terör olayları çok sayıda can ve mal kaybına yol açmış; bu süreçte hem kamu görevlileri hem de vatandaşlar maddi ve manevi zarara uğramıştır. Terör örgütlerinden bu zararların tazmini fiilen pek mümkün olmadığından, yalnızca toplumun bir üyesi olmaları nedeniyle zarar gören bireylerin zararları devlet tarafından tazmin edilmelidir. 2004 yılında yürürlüğe giren 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun bu alanda önemli bir boşluğu doldurmuştur.

Çalışmada 5233 sayılı Kanun’un kapsamı ve manevi zararların tazmini Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi ve Danıştay kararlarıyla idare hukuku öğretisi ışığında incelenmekte ve çözüm önerileri sunulmaktadır. Kanun, mağdurları dava açma yükünden kurtararak zararların idarece hızlı ve kısa yoldan sulh yoluyla tazminini amaçlamaktadır. Ancak düzenleme yalnızca maddi zararları kapsamaktadır. Oysa terör eylemlerinde mağdurlar maddi zararın yanı sıra belki bundan çok daha fazla manevi zarara uğramaktadır.

5233 sayılı Kanun’un manevi zararların tazminini açıkça öngörmediği, ancak bunu yasaklayan bir hüküm de içermediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla mağdurlar, manevi zararlarının tazminini idareden talep edebilir ve reddedilirse tam yargı davası açabilir. Ancak bir dönem mahkemelerin, Kanun’da manevi tazminata ilişkin açık düzenleme bulunmaması sebebiyle, talepleri tartışmaksızın reddettiği görülmektedir. Bu durum idarenin sorumluluğu ilkesine aykırı olduğu gibi gerekçeli karar hakkını da ihlal etmektedir. Nitekim AIHM, Anayasa Mahkemesi ve Danıştay’ın kararları da bu yaklaşımı desteklemektedir. Günümüzde ise mahkemeler, idarenin hizmet kusuru ve kusursuz sorumluluğunun varlığını sırasıyla irdelemekte; bu şartların bulunmaması halinde manevi zararların, Kanun öncesi dönemde olduğu gibi, sosyal risk ilkesi kapsamında tazmin edilmesine karar vermektedir.

Sonuç olarak, 5233 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesi terör eylemlerinden doğan zararların büyük ölçüde karşılanmasını sağlamış olsa da manevi zararların kapsam dışında bırakılması önemli bir eksikliktir. Kanun’un manevi zararların da tazminini imkân tanıyacak şekilde genişletilmesi daha hakkaniyetli ve adaletli bir çözüm olacaktır. Zira hedefi genellikle devlet düzeni olan terör eylemleri, bireyleri etkisi ömür boyu sürecek manevi zararlara maruz bırakmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Terör olayları, manevi zarar, idarenin sorumluluğu, 5233 sayılı Kanun

KONUT FİYATLARININ BELİRLEYİCİLERİNİN HEDONİK FİYAT MODELİYLE EKONOMETRİK ANALİZİ: KAYSERİ İLİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Esra YURTLU*, Ali Gökhan YÜCEL**

*Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü Öğrencisi, Kayseri, Türkiye, esrayurth@erciyes.edu.tr

** Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Kayseri, Türkiye, agyucel@erciyes.edu.tr

Özet: Bu çalışma, konut fiyatlarını belirleyen faktörleri kesitsel veriler kullanarak hedonik fiyat modeli aracılığıyla incelemektedir. Bağımlı değişken konut fiyatları olup, açıklayıcı değişkenler arasında konutun yapısal özellikleri ile ilçe ve mahalle kukla değişkenleri yer almaktadır. Çalışma, Kayseri'nin üç merkez ilçesi olan Melikgazi, Kocasinan ve Talas'ı kapsamaktadır ve bu ilçelerde yer alan toplam 79 mahalle analize dahil edilmiştir. Analizler, sahibinden.com üzerinden derlenen veriler kullanılarak gerçekleştirilmiş ve toplam 1205 gözlem modele dâhil edilmiştir.

Ampirik bulgular, konutun net metrekaresi ve oda sayısı ile fiyatlar arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bina kat sayısı ve konutun bulunduğu kat da fiyatları artırmakta ancak bu iki değişken arasındaki anlamlı negatif etkileşim, üst katlarda getirinin azaldığını ortaya koymaktadır. Diğer bir deyişle, az katlı binalarda üst katlar daha fazla prim yaparken, yüksek katlı binalarda ise nispeten alt katlar tercih edilmektedir. Ayrıca, banyo sayısı, balkon, asansör ve kapalı otopark gibi özellikler fiyatları anlamlı biçimde yükseltirken, bu imkânların yokluğu fiyatları düşürmektedir. Isıtma sistemleri açısından yerden ısıtma önemli bir fiyat primi sağlarken, soba ısıtması belirgin bir olumsuz etkiye sahiptir. Bina yaşı da fiyatlarda kritik rol oynamaktadır. Bulgular, konut fiyatlarının ilk iki yılda büyük ölçüde değerini koruduğunu, ancak sonraki yıllarda fiyat düşüşünün başladığını göstermektedir. Bu düşüş özellikle dört yıl ve sonrasında belirgin biçimde hızlanmaktadır. İlçe ve mahalle düzeyinde elde edilen bulgular, mekânsal farklılıkların konut piyasasında önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuçlar hem yapısal özelliklerin hem de ilçe/mahalle bazlı farklılıkların kent konut piyasasının şekillenmesinde kritik rol oynadığını göstermektedir. Bulgular, politika yapıcılar, inşaat sektörü aktörleri ve potansiyel alıcılar açısından konut erişilebilirliği ve mekânsal eşitsizliklerin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: konut fiyatları, hedonik fiyat modeli, Kayseri

Bu çalışma TÜBİTAK 2209-A-Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı kapsamında desteklenmektedir (2025/1, Proje No: 1919B012400039).

BAKTERİYEL SELÜLOZ TABANLI ÜÇ BOYUTLU SKAFOLDLARIN MEME KANSERİ ARAŞTIRMALARINDA KULLANIMI: HÜCRE KÜLTÜRÜ PERSPEKTİFİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Sudenur BÜYÜKTUNÇER*, Ebrar TUTAR TORUN**, Fatih EREN****, Kazım Yalçın ARGAN***, Betül YILMAZ**

* Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Tıp Fakültesi Dönem 2 Rize, Türkiye

** Marmara Üniversitesi, Tıbbi Biyokimya Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

*** Marmara Üniversitesi, Biyomühendislik Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

**** Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Tıbbi Biyoloji Anabilim Dalı Rize, Türkiye

Özet: Meme kanseri, kadınlarda en sık görülen malignite olup kansere bağlı ölümlerde de başı çekmektedir. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre her yıl milyonlarca yeni vaka rapor edilmekte, bu da etkin tanı ve tedavi yöntemlerinin geliştirilmesini kritik hale getirmektedir. Geleneksel iki boyutlu (2B) kültür sistemleri, hücrelerin düz yüzeylerde tek tabaka halinde büyümesine olanak tanırken; hücre-hücre ve hücre-matriks etkileşimlerini yansıtmakta yetersiz kalmakta ve tümör mikroçevresinin karmaşık yapısını taklit edememektedir. Bu nedenle 2B kültürlerden elde edilen bulguların klinik karşılıkları sınırlı kalmaktadır. Son yıllarda üç boyutlu (3B) kültür sistemleri, hücrelerin doğal mikroçevrelerini daha doğru yansıtmasını, hipoksi ve besin gradyanlarının oluşmasına olanak tanımaları ve tümör benzeri yapılar geliştirmeleri sebebiyle öne çıkmıştır. Bu bağlamda, bakteriyel selüloz (BS) biyoyoumluluğu, yüksek mekanik dayanıklılığı, nanofibriler ve gözenekli yapısı ile dikkat çekmektedir. BS, hücrelerin tutunması ve proliferasyonu için uygun bir mikroçevre sağlayarak in vivo tümör dokusuna benzer modellerin oluşturulmasına olanak tanımaktadır. Bu çalışmada, *Gluconacetobacter xylinus* kullanılarak üretilen BS tabanlı 3B skafoldların meme kanseri hücre kültürlerinde kullanılabilirliği değerlendirilmiştir. Skafoldların kimyasal yapısı FTIR ile doğrulanmış, morfolojik özellikleri SEM ile incelenmiş ve hücrelerle etkileşimleri floresan ile konfokal mikroskopik görüntülemeleriyle ortaya konmuştur. Bulgular, MCF-7 ve MDA-MB-231 hücrelerinin kısa sürede BS skafoldlara tutunduğunu, çoğaldığını ve tümör benzeri yapılar oluşturduğunu göstermiştir. Hücrelerin yalnızca yüzeyde değil, skafoldun katmanları arasında da yerleştiği belirlenmiş; bu da BS'nin 3B tümör mikroçevresini başarıyla taklit edebildiğini göstermektedir. Sonuç olarak, BS tabanlı 3B kültür sistemlerinin, meme kanseri biyolojisinin anlaşılması, ilaç etkinlik testleri ve kişiselleştirilmiş tedavi yaklaşımlarının geliştirilmesi için güçlü ve yenilikçi bir model platform sunduğu ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Meme Kanseri, Üç boyutlu hücre kültürü, Bakteriyel selüloz

UZUN SÜRELİ AMELİYATLARDA YORGUNLUK YÖNETİMİ

Sebahat DİNÇ*, Şevket BAŞARIR**

*Antalya Bilim Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO, Ameliyathane Hizmetleri Bl., Antalya, Türkiye,
241103017std@antalya.edu.tr

**Antalya Bilim Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO, Ameliyathane Hizmetleri Bl., Antalya, Türkiye,
sevket.basarir@antalya.edu.tr

Özet: Uzun süren cerrahi müdahaleler, operasyonu gerçekleştiren ekip üzerinde büyük ölçekli bir yük oluşturur. Yapılan araştırmalarda bu operasyonların, başta cerrah olmak üzere tüm ekibin bilişsel performansında azalma, kas-iskelet sisteminde zorlanma ve operasyonel hata riskinde artış ile doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Özellikle yedi saati aşan cerrahi sürelerde komplikasyon oranlarının anlamlı şekilde yükseldiği, birçok araştırmada vurgulanmaktadır. Bu artan risk, sadece operasyonun teknik karmaşıklığıyla değil, ekibin mental ve fiziksel yorgunluğuyla da doğrudan bağlantılıdır. Bu nedenle yorgunluk yönetimi, hasta güvenliği ve sağlık çalışanlarının iş sağlığı açısından oldukça önemlidir.

Kanıtla dayalı müdahale stratejilerinin başında operasyon esnasında mikro-mola yaklaşımları gelir. Yaklaşık 90–120 dk.da bir uygulanan ve 60–120 sn. süren hedefli germe ve duruş egzersizleri, özellikle omuz ve boyun bölgesindeki kas iskelet rahatsızlıklarını azaltmakta, odaklanmayı ve dikkat düzeyini artırmaktadır.

Yorgunluğu azaltmaya yönelik ikinci temel unsur, ameliyathane ergonomisinin artırılmasıdır. Masa yüksekliğinin cerrahın doğal duruşunu destekleyecek şekilde ayarlanması, monitör, aydınlatma sistemlerinin göz ve boyun hizasında konumlandırılması, el aletlerinin anatomik olarak uygun sap tasarımlarıyla seçilmesi ve özellikle uzun süren vakalarda ayakta duruş pozisyonunun periyodik değiştirilmesi, önerilen başlıca protokollerdir.

Cerrahi planlama ve ekip organizasyonu önemli bir husustur. Operasyonların mümkün olduğunca gündüz saatlerinde planlanması, uzayan vardiyalardan kaçınılması ve ameliyat listelerinde yüksek riskli vakaların öncelikle alınması, olası komplikasyonları önlemektedir.

Bu uygulamaların kurumsal olarak uygulanmalıdır. Cerrahi ekipler için oluşturulacak maksimum vardiya süresinin belirlenmesi, yeterli dinlenme molalarının tanımlanması, sıvı ve beslenme olanaklarının sağlanması gibi önlemler kurumsal politikaları desteklemekte ve performans, güvenlik açısından doğrudan etkili olmaktadır. Özellikle 12 saati aşan mesailer ve yetersiz uyku süreleri, başta anestezi uzmanları ve cerrahlar olmak üzere tüm sağlık profesyonellerinde hata yapma riskini önemli ölçüde artırmaktadır.

Sonuç olarak, cerrahi süreçlerde mikro-molalar, ergonomik optimizasyonlar, planlama ve iletişim stratejileri ile desteklenen bir ekip kültürü birlikte uygulandığında, uzun süreli ameliyatların ortaya çıkaracağı yorgunluk ve hata riski önemli ölçüde azaltılabilir. Bu yaklaşım, yalnızca sağlık çalışanlarının konforunu değil, aynı zamanda hasta için riskleri de ortadan kaldırarak operasyon başarılarını artıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Mikro-mola, Cerrahi ergonomi, Yorgunluk yönetimi, İntraoperatif güvenlik, Komplikasyon riski

SAĞLIK TEKNİKERLİĞİ ADAYLARININ KÜLTÜRLERARASI DUYARLILIK VE ZENOFOBİ DÜZEYLERİ

Pınar ARPACI*, Mürvet KOÇ**

*Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Manisa Türkiye,
pinar.arpaaci@cbu.edu.tr

** Manisa, Türkiye, kocmurvet24@gmail.com

Özet: Amaç: Çalışmamızın amacı önlisans sağlık programlarında öğrenim gören öğrencilerin kültürel duyarlılık ve zenofobi düzeylerinin belirlenmesidir.

Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel tipteki bu araştırmanın örneklemini sağlık alanında öğrenim gören 315 önlisans öğrencisi oluşturmuştur. Sosyodemografik bilgi formu, Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği (KDÖ) ve Zenofobi Ölçeği kullanılarak veriler toplanmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin %76'sı kadın, %61'i 2.sınıf öğrencisidir. %30'u Yaşlı Bakım Programında öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin %72'si yurt dışında çalışmak istediklerini ifade etmiştir. Öğrencilerin, KDÖ ölçek puan ortalamaları 78.77 ± 0.02 , zenofobi ölçek puan ortalamaları 53.74 ± 13.51 olarak bulunmuştur. Öğrencilerin yabancı dil bilgisi, farklı kültürden insanlarla birlikte olma ve eğitim alma, farklı kültürden insanlarla bir arada olma, başka ülkede bulunma, sosyal medyada farklı kültürlerden insanlarla iletişim kurma ve yurt dışı çalışma isteğiyle KDÖ ve zenofobi ölçek puanları ile arasında anlamlı fark saptandı ($p=0.00$).

Sonuç: Sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerin kültürler arası duyarlılıklarını geliştirmek ve yabancı düşmanlığını azaltmak için onlara kendi önyargılarının farkına varmaları öğretilmeli, kültürel farklılıklar üzerine eğitimler verilmeli ve farklı kültürel geçmişlere sahip bireylerle doğrudan etkileşim kurabilecekleri fırsatlar sunulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: kültürel duyarlılık, zenofobi, sağlık eğitimi, sağlıkta eşitsizlik

UPPER LIMB FUNCTIONS IN ROTATOR CUFF PATHOLOGIES

Asya ÖZCAN*, Melda SOYSAL TOMRUK**

*Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Institute of Health Sciences, Department of Physiotherapy and Rehabilitation, Burdur, Türkiye, 2430324002@ogr.mehmetakif.edu.tr

** Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Faculty of Health Sciences, Department of Physiotherapy and Rehabilitation, Burdur, Türkiye, meldastomruk@mehmetakif.edu.tr

Abstract: Rotator cuff pathologies are the most common pathologies that begin with shoulder pain and limit shoulder function. Patients experience functional disability in activities of daily living that frequently involve the upper extremities due to shoulder pain. The purpose of this study was to examine the multidimensional relationship between pain and upper extremity function in patients with rotator cuff pathologies. Twenty-five studies were reviewed which published in PubMed, Science Direct, Web of Science, and Google Scholar databases between January 2014 and April 2025, using the keywords "Rotator Cuff Pathologies, Shoulder Pain, and Upper Extremity Function". The results of the reviewed studies demonstrated a strong relationship between pain in rotator cuff pathologies and functional disability in activities of daily living. Furthermore, it has been noted that the effects of the pathology are not limited to the shoulder functions but can also negatively affect grip strength and fine manual dexterity. It has been emphasized that reduce of grip strength and dexterity significantly impacts negatively quality of life, and that this relationship is influenced not only by structural abnormalities but also by factors such as psychological state, treatment expectations, and lifestyle of the individuals. The literature emphasizes the importance of evaluating and treating manual dexterity and grip strength in these patients. Manual therapy and taping applied to the upper extremity are reported to contribute to short-term functional improvement, while exercise and electrotherapy methods play a supportive role in symptom control. In conclusion, pain in rotator cuff pathologies negatively impacts upper extremity grip strength and dexterity. Improving upper extremity function through various assessment methods and rehabilitation programs designed with a biopsychosocial approach is important for improving quality of life.

Keywords: Rotator cuff pathologies, Shoulder pain, Upper extremity functions

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN YEREL EKOSİSTEM VE SU KAYNAKLARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: ISPARTA ÖRNEĞİ

İlayda BAYSAN*, Gülhan ŞEN**

*Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afet Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı, Burdur, Türkiye, ilaydaa.baysan@gmail.com

**Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Burdur, Türkiye, gulhansen@mehmetakif.edu.tr

Özet: Giriş: Küresel iklim değişikliği, atmosferdeki sera gazı artışı sonucu sıcaklık artışı, yağış düzenlerinde değişim ve aşırı hava olaylarında artışa yol açmaktadır. Türkiye’de iklim değişikliğinin etkileri, özellikle iç kesimlerde belirginleşmektedir. Isparta ilinde de, Davraz Kayak Merkezi’nde kar yağışının azalması, Eğirdir Gölü’nde kuraklık gibi çevresel değişiklikler gözlemlenmektedir. Amaç: Bu çalışmanın amacı, Isparta bölgesinde iklim değişikliğinin etkilerini analiz ederek, kar yağışı, su kaynakları ve ekosistem üzerindeki değişimleri incelemektir. Yöntemler: Çalışmada, Isparta iline ait iklim verileri, TÜİK ve Meteoroloji Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak analiz edilmiştir. Yerel raporlar ve literatür taraması ile Davraz Kayak Merkezi ve Eğirdir Gölü gibi önemli ekosistemlerin iklim değişikliği ile nasıl etkilendiği incelenmiştir. Bulgular: Isparta ilindeki iklim değişikliğinin etkileri, bölgenin çeşitli ekosistemlerinde belirginleşmiştir. Davraz Kayak Merkezi’nde kar örtüsünün süresi ve kalınlığında belirgin bir azalma gözlenmiştir. Kış turizmi sezonunun kısalması, yerel ekonomi üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Eğirdir Gölü’nde ise artan sıcaklık ve düşen yağışlar sonucu göl seviyesinde belirgin bir azalma yaşanmıştır. TÜİK verileri, su kaynaklarındaki kuraklık riskinin yükseldiğini göstermektedir. Tartışma ve Sonuç: Isparta’daki iklim değişikliği etkileri, yerel ekosistemler ve ekonomik faaliyetler üzerinde ciddi tehditler oluşturmaktadır. Kar örtüsündeki azalma, kış turizmi gelirlerini doğrudan etkilemekte ve bölgedeki ekonomik faaliyetler üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Eğirdir Gölü’ndeki su seviyesi düşüşü ise, su temini ve ekosistem hizmetlerini riske atmaktadır. Bu bulgular, mevcut yerel su yönetimi ve adaptasyon stratejilerinin yetersiz olduğunu göstermektedir. Etkili uyum stratejilerinin hayata geçirilmesi için entegre su yönetimi, iklime duyarlı yerel planlama ve erken uyarı sistemlerinin oluşturulması gereklidir. Bölgesel düzeyde su verimliliği artırıcı önlemler ve su kaynaklarının sürdürülebilirliği için kapsamlı politikaların uygulanması gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İklim değişikliği, Isparta, Kar yağışı, Su kaynakları

AFETLERDE YARDIM DAĞITIM SÜREÇLERİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Armağan ARSLAN

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afet Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı, Burdur, Türkiye, 2430202806@ogr.mehmetakif.edu.tr

Özet: Giriş: Afetlerden sonra gerçekleştirilen yardım dağıtım süreçleri, afetzedelerin hayati ihtiyaçlarının zamanında ve adaletli şekilde karşılanması için kritik bir işlev üstlenmektedir. Yardım dağıtım süreçlerinde sıklıkla koordinasyon eksiklikleri, hasar gören iletişim altyapısı ve kısıtlı kaynakların yönetiminde yaşanan sıkıntılar nedeniyle sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Amaç: Bu bildirinin amacı, afet durumlarında yardım dağıtım sırasında ortaya çıkan başlıca sorunları belirlemek ve literatür bulgularına dayanarak çözüm odaklı öneriler geliştirmektir. Yöntem: Çalışma, afet lojistiği ve insani yardım yönetimi üzerine yapılmış çeşitli ulusal ve uluslararası araştırmaların incelenmesiyle oluşturulmuştur. Malzeme ulaştırmada aksaklıklar, ihtiyaçların doğru belirlenememesi ve işbirliği eksikliği temel inceleme konuları olmuştur. Bulgular: İncelemeler sonucunda öne çıkan sorunlar arasında; kurumlar arası işbirliği yetersizliği, ulaşım altyapısındaki yıkımlar, dağıtım güzergâhlarının belirlenmesinde yaşanan zorluklar ve ihtiyaçların yanlış tespit edilmesi yer almaktadır. Ayrıca maddi yetersizlikler, bilgi akışındaki kopukluklar ve halkın katılımının sınırlı olması yardım faaliyetlerini olumsuz etkilemektedir. Tartışma ve Sonuç: Afet sonrası yardımın daha etkin yürütülebilmesi için kurumlar arasında güçlü bir koordinasyon sağlanmalı, esnek lojistik modeller geliştirilmelidir. Bilgi teknolojilerinin sistematik kullanımı ve yerel halkın sürece dâhil edilmesi, hem insani yardımın etkinliğini hem de toplumsal dirençliliği artıracakı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet, İnsani Yardım, Lojistik, Koordinasyon

AFETLERDE MEDYA KULLANIMI VE ETİK İLKELER: TÜRKİYE ÖRNEĞİNDE GELENEKSEL BİR DERLEME ÇALIŞMASI

Özge KORKMAZ

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afet Yönetimi Anabilim Dalı, Burdur, Türkiye, 2430202814@ogr.mehmetakif.edu.tr

Özet: Türkiye, coğrafi konumu ve iklim koşulları nedeniyle geçmişten günümüze birçok afete maruz kalmıştır. Afetlerde, doğru, güvenilir bilgiye erişim ve iletişim afet yönetiminde etkili bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır. Bu noktada medya, geçmişten günümüze afetlerde bilgi aktarımında ve iletişimde etkili bir araç olarak bilinmektedir. Ancak medyanın afetlerdeki rolü yalnızca iletişim ve bilgimi aktarımı değildir. Medyanın, etik sorumlulukları da bulunmaktadır. Bu derlemede literatürde yer alan makale, tez, rapor vb. gibi kaynaklar incelenerek, afetlerde medyanın rolü ve medya kuruluşlarının etik açıdan taşıdığı sorumluluklar açıklanarak, Türkiye’de meydana gelen 1999 Marmara Depremi, 2011 Van Depremi, 2023 Kahramanmaraş Depremleri örneğinde medya kullanımının etik yönünün değerlendirilmesi ve literatüre katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afet, Medya, Etik, Afet Yönetimi, Türkiye

ATLARDA ODONTOKLASTİK DİŞ REZORPSİYONLARI VE HİPERSEMENTOZİS EOTRH

Ceyhan Yaren YILMAZ*, Nilay SEYİDOĞLU**

*Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Tekirdağ, Türkiye ceyhanyareny@gmail.com

** Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Tekirdağ, Türkiye nseyidoglu@nku.edu.tr

Özet: Atlarda Odontoklastik Diş Rezorpsiyonları ve Hipersementozis (Equine Odontoclastic Tooth Resorption and Hypercementosis, EOTRH), genellikle erişkin atların kesici dişlerini, nadiren de kanin dişlerini etkileyen, ilerleyici ve ağrılı bir diş hastalığıdır. Hastalık, diş yapısında dışsal veya içsel rezorpsiyon ile birlikte dişteki sement tabakasının normal kalınlığının artmasıyla karakterizedir. Hastalık sürecinde dişlerde mobilite, diş eti çekilmesi, periodontal enfeksiyon ve nihayetinde diş kaybı görülebilmektedir.

EORTH'nin etiyolojisi tam olarak bilinmemesiyle birlikte kronik inflamasyon, yaşa bağlı değişiklikler, bakteriyel faktörler ve potansiyel olarak otoimmün süreçler veya mekanik stresin patogeneze rol oynadığı düşünülmektedir. Klinik bulgular arasında yem kavrama isteksizliği, ısırma sırasında rahatsızlık, ağız kokusu, diş eti hiperplazisi, fistül oluşumu, kilo kaybı ve performans düşüşü yer alır. Tanı, detaylı ağız muayenesi ile birlikte kök lizisi, rezorptif lezyonlar ve anormal sementum birikimini gösteren radyografik görüntüleme (intraoral radyografi veya bilgisayarlı tomografi) ile konulmaktadır. Tedavi olarak günümüzde en etkili yöntem dişlerin çekimidir. Bu sayede ağrının giderilmesi ve yaşam kalitesinin artırılması sağlanmış olur. Bununla birlikte hastalığın önlenmesi amacıyla düzenli diş muayeneleri ve erken tanı kritik önem taşımaktadır.

EORTH'ye karşı koruyucu stratejilerin sınırlı olmasından dolayı araştırmalar, hastalığın altında yatan mekanizmalarının, genetik predispozisyonunun, çevresel faktörlerin ve erken tanıya yönelik biyobelirteçlerin ortaya konulmasına odaklanılmaktadır. EOTRH'nin anlaşılması, özellikle yaşlı at popülasyonunda zamanında tanı, uygun tedavi ve hayvan refahının korunması açısından biz veteriner hekimler için büyük önem taşımaktadır. Bu derlemede EORTH'nin önemi, tedavi yaklaşımları ve yeni nesil uygulamaların rolünün değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Odontoklastik, Diş Rezorpsiyonu, Hipersementozis, Sement Tabakası, Periodontal enfeksiyon

SÜT ÜRÜNLERİNDE ARONYA KULLANIMI

Aslı ALBAYRAK KARAOĞLU

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur Gıda Tarım ve Hayvancılık Meslek Yüksekokulu Süt ve Ürünleri Teknolojisi Programı, Burdur, Türkiye, aalbayrak@mehmetakif.edu.tr.

Özet: Aronya antioksidan kapasitesi yüksek, polifenoller içeren üzüksü mor ve siyah renkli bir meyvedir. Aronya meyvesi yüksek antioksidan kapasitesi sahip olması nedeniyle fonksiyonel gıda olarak bilinmektedir. Aronyanın meyveleri ekmek, çörek, kek, yoğurt, sos, dondurma, puding, pasta, baharat, reçel, marmelat, konserve, meyve suyu, yumuşak şekerlemeler, sakız, şarap, sirke, alkollü içecek, meyve suyu konsantresi, besin takviyesi ve çay yapımında kullanılmaktadır. Aronya yüksek antioksidan kapasitesi ve polifenol içeriği nedeniyle sağlıklı meyve, süper meyve olarak adlandırılmaktadır. İn vitro ve in vivo çalışmalarda aronyanın antikanser, antiviral, antibakteriyel, antidiyabetik, antiinflamatuvar, antimutajenik, kardiyoprotektif, gastroprotektif, hepatoprotektif, immünomodülatör ve radyoprotektif aktivitelere sahip olduğu görülmektedir. Süt ürünlerinde yoğurt, kefir ve dondurmada kullanımında süt ürünlerinin fonksiyonel özelliklerini arttırdığı, kalite parametreleri üzerinde olumlu etkilerde bulunduğu, tüketilebilirliğe alternatif ürün olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca süt endüstrinde doğal renk maddesi ve fonksiyonel özellikleri artırıcı katkı maddesi olarak ön plana çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: süt ürünleri, aronya, antioksidan aktivite

DEZAVANTAJLI ÖĞRENCİLERLE ÇALIŞAN OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARININ KARŞILAŞTIKLARI ZORLU VAKALAR: NİTEL BİR İNCELEME*

Buse Gül ÖZER**, Fadime DUL***, Özge KARATAŞ****, Öznur BAYAR*****

*Bu çalışma TÜBİTAK 2209-A kapsamında desteklenmiştir.

**Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Burdur, Türkiye, buseozeerr2@gmail.com

***Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Burdur, Türkiye, fdul308@gmail.com

****Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Burdur, Türkiye, ozgekaratas575@gmail.com

*****Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Burdur, Türkiye, obayar@mehmetakif.edu.tr

Özet: Dezavantajlı öğrenciler; göç, yoksulluk, aile içi istismar ve ihmal, şiddete tanık olma, suça sürüklenme, özel gereksinimler veya sosyal destek yetersizliği gibi nedenlerle eğitim sürecinde risk altında olan bireylerdir. Dezavantajlı öğrencilerin yaşadığı sorunlarda en çok başvurulan kişilerden biri okul psikolojik danışmanlarıdır. Bu araştırmanın amacı, dezavantajlı öğrencilerle çalışan okul psikolojik danışmanlarının mesleki deneyimlerinde karşılaştıkları zorlu vakaları ortaya koymaktır. Nitel desende yürütülen bu araştırmanın çalışma grubunu, dezavantajlı öğrencilerin yoğun olduğu devlet okullarında görev yapan 20 okul psikolojik danışmanı oluşturmaktadır. Katılımcıların 15'i kadın, 5'i erkek olup yaşları 25-60 arasında değişmektedir. Mesleki deneyimleri 2 ile 36 yıl arasında değişen katılımcılar; okul öncesi (n = 1), ilkokul (n = 9), ortaokul (n = 3) ve lise (n = 7) kademelerinde görev yapmaktadır. Katılımcıların meslek yaşamları boyunca çalıştıkları dezavantajlı öğrenci sayısı ise 20 ile 1000 arasında değişmektedir. Çalışmanın gerçekleştirilmesi için etik kurul izninin alınmasının ardından, katılımcılara ulaşmak amacıyla kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırmacılar öncelikle tanıdıkları aracılığıyla katılımcılara ulaşmış, ardından bu kişilerin yönlendirmeleriyle yeni katılımcılar belirlenmiştir. Bu süreçte gönüllü katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş, ses kayıtları yazıya dökülmüş ve elde edilen veriler tematik analizle çözümlenmiştir. Katılımcıların “zorlu vakalar” sorusuna verdikleri yanıtlar tekrar eden anlam örüntülerine göre altı tema altında toplanmıştır: (1) Göçmenlik ve kültürel farklılıklar, (2) Kayıp ve yas süreçleri: (3) Psikolojik ve davranışsal sorunlar, (4) Olumsuz aile içi yaşantılar, (5) Özel gereksinimli öğrenciler ve (6) Okul-ebeveyn iş birliği sorunları şeklindedir. Bulgular, okul psikolojik danışmanlarının dezavantajlı öğrencilerle çalışırken karşılaştıkları güçlüklerin farklı alanlarda ve çok boyutlu olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuç, danışmanların psikolojik sağlık açısından risk altında olabileceğini düşündürmekte ve mesleki destek mekanizmalarının geliştirilmesinin önemine işaret etmektedir. Ayrıca, okul-aile iş birliğini güçlendiren düzenlemeler ile mesleki gelişim programlarının hayata geçirilmesi, psikolojik danışmanların bu zorluklarla daha az karşılaşması ve de daha etkili başa çıkabilmelerine katkı sağlayabilir.

Anahtar sözcükler: Dezavantajlı çocuklar, risk altındaki çocuklar, okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi, tematik analiz.

HAKLAR BAKIMINDAN SENDİKA- SİYASET İLİŞKİSİNE DAİR BİR DEĞERLENDİRME

İnci Ay Kılıçarslan

*Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Siyaset Bilimi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Bartın, Türkiye,
incikilic.arslan09@gmail.com*

Özet: Sendika kavramı, kökeninde ortak çıkarların korunması ve dayanışma fikrini barındırır. Tarihsel süreçte emekçilerin hak arayışlarının örgütlenmiş biçimi olarak geliştirilen sendikalar, hak kavramı ile doğrudan bağlantılıdır. Hak, özgürlük ve çıkarları güvence altına alan temel bir değer olup; siyasal ve sendikal hakların da zeminini oluşturur. Siyasal haklar bireylerin demokratik süreçlere katılımını sağlarken, sendikal haklar ise çalışma hayatında adalet ve eşitlik arayışına kurumsal bir boyut kazandırıp ortak çıkarları güvence altına alır. Bu çerçevede sendika özgürlüğü, çalışanların baskıdan uzak şekilde, haklarını korumak için örgütlenebilmesi ve temsil faaliyetlerine katılabilesini sağlayan önemli bir demokratik unsur haline gelmiştir. Türkiye’de sendika- siyaset ilişkisi dönemsel değişiklikler göstermiştir. Cumhuriyetin kuruluş yıllarında sınırlı olan sendikal faaliyetler, çok partili hayata geçişle hız kazanmıştır. Özellikle 1960 sonrasında sendikalar ekonomik, toplumsal ve siyasal alanda da etkili aktörler haline gelmiştir. Askeri müdahaleler, farklı dönemlerde çıkarılan yasal düzenlemeler ve ekonomik politikalar bu ilişkinin yönünü sürekli değiştirmiştir.

Günümüzde sendikaların siyasal süreçlerdeki etkisi tartışmalı olsa da demokratik temsil ve toplumsal eşitlik açısından önemli bir işlevi sürdürdüğü açıktır. Bu çalışma, sendika kavramının kuramsal çerçevesinden hareketle Türkiye’de sendika- siyaset ilişkisinin gelişimini inceleyip güncel değerlendirme sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Sendika, Sendikal Haklar, Siyaset

YOĞURDUN TERMOJENEZ ÜZERİNE ETKİSİ

Hülya YILDIZ

*Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı, Burdur, Türkiye,
yildizhulya1687@gmail.com*

Özet: Organizmanın enerji dengesinin sağlanması, vücut ısısının korunması ve metabolik homeostazının korunmasında kritik rol oynayan termojenez, ATP üretiminin yanında ısı üretimi olarak bilinmektedir. Diyetle alınan besinlerin sindiriminde, emiliminde ve metabolizmasında ortaya çıkan enerji harcanması ise diyetle indüklenen termojenez olarak tanımlanır. Karbonhidrat ve yağlar gibi proteinlerin de termik etkisi oldukça yüksektir. Yoğurt içeriğindeki probiyotik mikroorganizmalar, proteinler ve kalsiyum termojenezi etkilemektedir. Yoğurta bulunan probiyotikler bağırsak mikrobiyotasını etkilediğinden kısa zincirli yağ asitlerinin üretimi artmaktadır. Özellikle bütirat gibi kısa zincirli yağ asitleri ise mitokondriyal biyogenezi uyardığı için kahverengi ve bej yağ dokularında termojenik aktivite artmaktadır. Öte yandan yoğurta bulunan kalsiyumun, hücre içi kalsiyum düzeyinin düzenlenmesine fayda sağladığı da belirlenmiştir. Kalsiyum alımına bağlı olarak yağ hücrelerinde UCP1, PGC-1 α gibi termojenik protein ifadeleri artmaktadır, bu da kahverengi yağ dokusunun aktivitesini desteklemektedir. Böylece ısı üretimi ve enerji harcanmasında da artış gözlenir. Yapılan çalışmalar yoğurdun bileşenlerinden olan kazein ve peynir altı suyu proteinlerinin de sindirim esnasında daha fazla enerji harcanmasına yol açtığını göstermektedir. Yoğurt tüketimi ile postprandiyal enerji harcanması da artmaktadır.

Yoğurt, içeriğindeki protein, kalsiyum ve probiyotikler sayesinde sindirim sırasında enerji harcanmasını arttırmaktadır. Aynı zamanda kahverengi ve bej yağ dokusunun aktivitesinin artırılmasındaki etkisi ile diyetle indüklenen termojenezi arttıran fonksiyonel bir gıda olarak kabul edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yoğurt, Termojenez, Metabolizma.

KOYUNLARDA ÖSTRUS SENKRONİZASYONU

Kaan Ekrem TEKİN*, Şükrü GÜNGÖR**

* *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Veteriner Dölerme ve Suni Tohumlama Anabilim Dalı, Burdur/Türkiye, kaanekremt@gmail.com*

***Prof. Dr, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Dölerme ve Suni Tohumlama Anabilim Dalı, Burdur/Türkiye, , sukrugungor@mehmetakif.edu.tr*

Özet: Koyun yetiştiriciliği, Türkiye ve dünya genelinde hayvancılık sektörünün önemli bir parçasıdır. Koyunların düşük bakım maliyeti, yüksek adaptasyon yeteneği ve geniş mera alanlarını değerlendirebilme kabiliyeti, bu üretim kolunun ekonomik önemini artırmaktadır. Ancak koyunlar mevsimsel poliöstrik hayvanlar olduklarından üreme faaliyetleri gün uzunluğuna ve çevresel faktörlere bağlıdır. Bu durum, yıl boyu düzenli kuzu ve süt üretimini sınırlandırmakta, üretim verimliliğinde dalgalanmalara yol açmaktadır. Bu kısıtlamayı aşmak amacıyla östrus senkronizasyonu yöntemleri geliştirilmiştir. Östrus senkronizasyonu, dişilerin üreme döngülerinin eş zamanlı hale getirilmesiyle kuzulama dönemlerinin planlanmasına, ikizlik oranlarının artırılmasına ve suni tohumlama ile embriyo transferi gibi biyoteknolojik uygulamaların kolaylaştırılmasına imkan tanır. Böylece işletmelerde süt ve et üretiminde süreklilik sağlanarak ekonomik kazanç artırılır. Bununla birlikte doğumların kısa sürede yoğunlaşması iş gücü planlamasında zorluklara neden olabilir ve kullanılan vajinal aparatlar enfeksiyon riskini yükseltebilir. Doğal yöntemler arasında en yaygın kullanılan “koç etkisi”, feromonların fizyolojik etkisiyle ovulasyonu uyarmaktadır. Doğal yöntemler arasında en yaygın kullanılan “koç etkisi” olup, feromonların fizyolojik etkisiyle ovulasyonun uyarılmasına dayanmaktadır. Fotoperiyot uygulamaları ise melatonin sekresyonunun düzenleyici rolünden yararlanmaktadır. Farmakolojik protokollerde ise progesteron analogları, prostaglandinler, kısırak koriyonik gonadotropini (eCG), gonadotropin salgılatıcı hormon (GnRH), insan koriyonik gonadotropini (hCG) ve eksojen melatonin kullanılmaktadır. Vajinal süngerler, CIDR cihazları ve deri altı implantlar progesteronun etkilerini taklit ederken; prostaglandinler luteolitik etkiyle döngüyü sonlandırmakta, eCG ve GnRH ise foliküler gelişim ve ovulasyonu uyararak üreme verimliliğini artırmaktadır. Sonuç olarak, östrus senkronizasyonu koyun yetiştiriciliğinde üretim sürekliliğini güvence altına alan, genetik ilerlemeyi hızlandıran ve işletme karlılığını artıran stratejik bir yaklaşımdır. Doğru ve bilinçli uygulamalar, hayvancılık sektöründe sürdürülebilirliğe önemli katkılar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Östrus senkronizasyonu, Progesteron, Fotoperiyot

AFET YÖNETİMİNDE ETİK: TÜRKİYE ÖRNEĞİ, UYGULAMA SORUNLARI VE POLİTİKA ÖNERİLERİ

Nazmiye Nur İŞLER*, Esin AKAR**

*Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Afet Yönetimi Anabilim Dalı, Burdur, Türkiye, nazmiyeisler2@gmail.com

**Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Burdur, Türkiye, ekaya@mehmetakif.edu.tr

Özet: Afetler, yalnızca fiziksel yıkım ve can kayıplarıyla sınırlı olmayan; aynı zamanda toplumsal adalet, insan hakları ve yönetim kapasitesi açısından ciddi sınamalar yaratan çok boyutlu krizlerdir. Bu bağlamda afet yönetiminde etik yaklaşım, adalet, eşitlik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve insan onuruna saygı ilkeleri temelinde karar alma süreçlerini yönlendiren vazgeçilmez bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma, afet yönetiminde etik ilkelerin kuramsal ve normatif boyutlarını incelemekte; Türkiye örneğini, özellikle 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında ortaya çıkan sorunlar üzerinden analiz etmektedir. Literatür temelli bu değerlendirmede öncelikle etik kavramı ve afetlerde etik çerçevesi tartışılmış; Uluslararası İnsancıl Hukuk, Sendai Afet Riskini Azaltma Çerçevesi ve Türkiye'nin taraf olduğu sözleşmeler bağlamında etik ilkelerin hukuki dayanakları ele alınmıştır. Ardından, afet yönetiminin hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarında öne çıkan etik ikilemler; yardım dağıtımında adalet, kırılgan grupların korunması, gönüllülerin koordinasyonu, risk iletişimi ve bilgi paylaşımı örnekler ışığında değerlendirilmiştir. 6 Şubat depremleri, afet yönetiminde etik boşlukların görünür hale geldiği bir vaka olarak incelenmiş; adalet ve şeffaflık sorunları ile toplumsal güven kaybı vurgulanmıştır. Son olarak, 2025 yılında kurumsallaşan Afet ve Acil Kamu Görevlileri Etik Kurulu kararları, Türkiye'de etik ilkelerin yalnızca bireysel sorumluluk değil, kurumsal ve hukuki bağlayıcılığı olan bir çerçeveye dönüştüğünü göstermektedir. Çalışma, etik ilkelerin afet yönetiminde insan haklarının korunması, toplumsal dayanıklılığın artırılması ve sürdürülebilir afet politikalarının inşası için vazgeçilmez bir ön koşul olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet yönetimi, Etik, Afet Etiği, İnsan Hakları

YETİŞKİN POPÜLASYONDA YAŞAM ANLAMI VE DİNİ BAŞA ÇIKMA İLE KANSER KORKUSU ARASINDAKİ İLİŞKİ

Aysel AKBENİZ*, Meryem YILDIRIM**, Gülçin KARA**

*Doç. Dr., Tarsus Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, Tarsus, Mersin

** Tarsus Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Tarsus, Mersin

Özet: Giriş: Kanser korkusu, yetişkin popülasyonda ruhsal ve fiziksel iyilik halini olumsuz etkileyebilen önemli bir kaygı alanıdır. Bu korkunun azaltılmasında yaşam anlamı ve dini başa çıkma stratejileri koruyucu faktörler olarak değerlendirilmektedir. Amaç: Bu çalışmada yetişkin popülasyonda yaşam anlamı, dini başa çıkma ve kanser korkusu arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Yöntem: Araştırmanın örneklemini, 18 yaş ve üzeri, kendisinde veya birinci derece aile üyelerinde kanser geçmişi bulunmayan bireyler oluşturmuştur. Veriler Google Forms aracılığıyla çevrim içi ortamda toplanmıştır. Evreni bilinmeyen örneklem hesaplama yöntemine göre minimum 384 kişiye ulaşılması planlanmıştır. Toplamda 750 kişiye e-posta ve sosyal medya aracılığıyla aydınlatılmış onam gönderilmiş, ancak eksik/hatalı doldurma ve katılımdan vazgeçmeler nedeniyle araştırma 411 bireyle tamamlanmıştır. Ölçüm aracı olarak Yaşam Anlamı Ölçeği, Dini Başa Çıkma Ölçeği ve Kanser Korkusu Ölçeği kullanılmıştır. İstatistiksel analizlerde tanımlayıcı istatistikler, Pearson korelasyon ve lineer regresyon uygulanmıştır. Bulgular: Katılımcıların %65.9'u 18–25 yaş aralığında, %65.9'u kadın, %85.7'si lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip, %69.7'si evli, %70.9'u gelir durumunu orta düzeyde algılamakta ve %64.6'sı herhangi bir işte çalışmamaktadır. Bulgular, yaşam anlamı ile kanser korkusu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir ($r = -.42$, $p < .001$). Ayrıca, olumlu dini başa çıkma kanser korkusunu azaltıcı yönde ilişkili bulunmuştur ($r = -.31$, $p < .001$). Regresyon analizine göre yaşam anlamı ($\beta = -.36$, $p < .001$) ve olumlu dini başa çıkma ($\beta = -.24$, $p < .01$), kanser korkusunun anlamlı yordayıcılarıdır. Tartışma ve Sonuç: Sonuçlar, yaşam anlamının güçlendirilmesi ve olumlu dini başa çıkma stratejilerinin desteklenmesinin kanser korkusunu azaltmada etkili olduğunu göstermektedir. Bulgular, yetişkin popülasyonda hemşirelik ve ruh sağlığı hizmetlerinde spiritüel ve psikososyal destek programlarının önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yaşam anlamı, dini başa çıkma, kanser korkusu, ruh sağlığı, hemşirelik

TEHLİKELİ ENDÜSTRİYEL KİMYASALLARIN UZAKLAŞTIRILMASINDA YENİ ADSORBAN MALZEME GELİŞTİRİLMESİ VE UYGULAMALARI

Selinay KETEN*, Suzan ABDURRAHMANOĞLU**, Melek EROL***

*Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Polimer Bilimi ve Teknolojisi Anabilim Dalı İstanbul, Türkiye
selinayketenn@gmail.com

**Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Fizikokimya Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
suzana@marmara.edu.tr

***TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi, Gebze, Kocaeli melek.erol@tubitak.gov.tr

Özet: Endüstriyel uygulamalarda kullanılan boyar maddelerin atık sulara karışması, ciddi bir çevre sorunu olmanın yanı sıra insan sağlığı üzerinde de büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Bu boyar maddeleri atık sulardan uzaklaştırmak amacıyla adsorpsiyon yöntemine başvurulmuştur. Bu çalışmada, çevre dostu biyopolimer olan kitosan ile zeolit sınıfından mordenit kullanılarak boncuk formunda kompozit adsorban sentezlenmiş ve metilen yeşili (MG) ve metil oranjin (MO) sulu ortamdan giderimi araştırılmıştır.

Kitosanın zincir esnekliğinin sınırlı olması ve düşük mekanik dayanımı özelliklerinin iyileştirilmesi amacıyla çapraz bağlama ve zeolite katkısı ile kompozit yapı oluşturulması yöntemine başvurulmuştur. Kitosan esaslı adsorbanlar anyonik boyaların gideriminde etkili olsa da, aynı yüke sahip olmaları nedeniyle katyonik boyalara karşı performansları sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle sentezlenen kompozit boncuklar yapısal olarak, hem anyonik hem de katyonik boyaları adsorbe edebilecek şekilde tasarlanmıştır.

Bu çalışmada kompozit boncuğun oluşturulabilme koşulları araştırılmış ve kitosan konsantrasyonu, zeolit miktarı, çapraz bağlayıcı konsantrasyonu gibi parametrelerin etkisi çalışılmış ve nihai formülasyonlara ulaşılmıştır. Adsorpsiyon çalışmalarında pH, boyar madde konsantrasyonu, adsorban miktarı ve temas süresi gibi parametrelerin etkisi incelenmiş; optimum koşullarda MO için %93,47, MG için %85,95 giderim verimi elde edilmiştir.

Kompozitlerin yapısal, termal ve fiziksel özellikleri FTIR, SEM, TGA ve BET analizleriyle incelenmiştir. Deneylede adsorbe edilen boya miktarı UV-VIS spektrofotometresi ile ölçülmüş ve elde edilen sonuçlardan adsorpsiyon kapasiteleri hesaplanmıştır. Kompozit adsorbanın tekrar kullanılabilirlik özelliği de desorpsiyon çalışmaları ile incelenmiş ve NaOH çözeltisi ile beş döngü sonunda MO için %81, MG için %77 giderim özelliğinin korunduğu gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: kitosan, mordenit, kompozit boncuk, adsorpsiyon kapasitesi

ERGENLERDE ŞİDDET EĞİLİMİ DÜZEYİ VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

İlgin SOYLU*, Öznur BAYAR**

* Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü,
Burdur, Türkiye, soylulgn9@gmail.com

** Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü,
Burdur, Türkiye, Obayar@mehmetakif.edu.tr

Özet: Ergenlik döneminde kimlik arayışının etkisiyle ortaya çıkan şiddet eğilimi, birey ve toplum açısından önemli bir risk faktörüdür. Bu çalışma, ergenlerde şiddet eğiliminin düzeyini belirlemek ve demografik değişkenlere (cinsiyet, sınıf, yaş, anne-baba medeni durumu, sosyoekonomik durum, ebeveyn eğitim düzeyi) göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırma betimsel tarama modelinde yürütülmüştür. Etik kurul onayları alındıktan sonra Burdur ilinde öğrenim gören 14–17 yaş arası lise öğrencilerine ulaşılmıştır ve eksik veriler çıkarıldıktan sonra 217 katılımcının verileri analize dahil edilmiştir. Veriler demografik bilgi formu ve Şiddet Eğilimi Ölçeği ile toplanmıştır. Analizlerde varsayımlar incelendikten sonra tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve iki yönlü ANOVA kullanılmıştır.

Sonuçlara göre öğrencilerin şiddet eğilimi ortalaması orta düzeydedir ($M = 35.1$). Şiddet eğilimi puan ortalamalarında cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur; erkek öğrencilerin şiddet eğilimi puanları ($M = 36.9$, $SS = 6.34$), kadın öğrencilerden ($M = 33.3$, $SS = 7.33$) daha yüksektir, $F(1, 214) = 11.28$, $p < .001$, $\eta^2 = .05$. Sınıf düzeyine göre şiddet eğilimi puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır, $F(2, 214) = 1.92$, $p = .150$. Cinsiyet ve sınıf düzeyinin etkileşimine bakıldığında ise, şiddet eğiliminde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır, $F(2, 214) = 0.01$, $p = .987$. Bu bulgu, erkek öğrencilerin her sınıfta kadın öğrencilerden daha yüksek puan almasına rağmen farkın sınıf düzeyine göre değişmediğini göstermektedir. Yaş, anne-baba medeni durumu, sosyoekonomik durum ve anne ve baba eğitim düzeyine göre de şiddet eğilimi puanlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p > .05$).

Araştırma bulguları ergenlerde şiddet eğiliminin özellikle cinsiyete göre değiştiğini göstermektedir. Cinsiyet ile sınıf düzeyi etkileşiminin şiddet eğilimi puan ortalamaları açısından fark oluşturmaması, cinsiyetler arası bu farkın gelişimsel süreçten bağımsız olduğunu düşündürmektedir. Bulgular, şiddet eğilimini azaltmaya yönelik önleyici programlarda cinsiyet temelli yaklaşımların önemini vurgulamaktadır.

Anahtar sözcükler: Adölesan, lise öğrencileri, şiddet eğilimi.

BAZI KİMYASAL SAVAŞ AJANI BOZUNMA ÜRÜNLERİNİN SENTEZİ VE FARKLI TAŞIYICI GAZLAR KULLANILARAK GC-MS İLE ANALİZİ

Asya ALSAN*, Muammer KAPLAN**, Ümit SALAN***

*Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kimya Anabilim Dalı, Organik Kimya Programı İstanbul, Türkiye, asya.alsann@gmail.com

** Tubitak Marmara Araştırma Merkezi, KBRN Savunma Teknolojileri Araştırma Grubu, Kocaeli, Türkiye, muammer.kaplan@tubitak.gov.tr

***Marmara Üniversitesi Fen Fakültesi, Kimya Bölümü, İstanbul, Türkiye, usalan@marmara.edu.tr

Özet: Kimyasal savaş ajanları (CWA), canlı yaşamı ve çevreyi tehdit ederek temel kaynakları kullanılamaz hâle getiren toksik bileşiklerdir. Uluslararası hukuk tarafından yasaklanan bu maddeler, Kimyasal Silahlar Sözleşmesi (CWC) kapsamında sıkı denetime tabidir. Sınır (sarin, VX), blister (hardal gazı), boğucu (klor, fosgen) ve kan (hidrojen siyanür) ajanları temel grupları oluşturur. Bu ajanların tespitinde kritik rol oynayan pinakolil alkol (PA), pinakolil metilfosfonat (PMP), izopropil metilfosfonik asit (IMPA) ve etil metilfosfonik asit (EMPA), kimyasal silahların doğrulanmasında önemli işaretleyicilerdir. Bu kimyasalların referansları, kimyasal koruyucu donanımların etkinliğini değerlendiren testler ve OPCW uygulamaları için de kritik öneme sahiptir. Özellikle PA ve IMPA, güvenlik kısıtlamaları ve ithalatla ilgili uluslararası düzenlemeler nedeniyle çoğunlukla temin edilememektedir. Bu nedenle bu bozunma ürünlerinin yurtiçinde sentezlenmesi, hem bağımsız test süreçleri hem de ulusal kapasitenin artırılması açısından büyük önem taşır; bu çalışma kapsamında da PA ve IMPA'nın sentezi gerçekleştirilmiştir. Sentezlenen bileşikler taşıyıcı gaz olarak helyum ve hidrojen kullanılarak karşılaştırılmalı bir şekilde GC-MS ile analiz edilmiştir.

Gaz kromatografi analizlerinde taşıyıcı gaz seçimi yöntemin başarısında önemli bir parametredir. Helyum inertliği ve geniş optimum lineer hız aralığı nedeniyle standarttır; ancak sınırlı rezervi ve artan maliyeti alternatif arayışını doğurmuştur. Azot ucuz olmasına karşın düşük difüzyon katsayısı ve kütle spektrometresinde düşük duyarlılığı nedeniyle sınırlıdır. Hidrojen ise düşük viskozitesi, yüksek difüzyon katsayısı ve elektrolizle yerinde üretim avantajıyla daha kısa analiz süreleri ve yüksek çözünürlük sağlar; fakat yangınlık riski ve iyon kaynağında olası reaksiyonlar ile helyum kütüphaneleriyle uyumsuzluklar dikkat gerektirir.

Bu çalışma ile hidrojen ve helyum taşıyıcı gazlarının CWA bozunma ürünlerinin GC-MS spektrumlarına etkilerini karşılaştırarak her iki gazla hızlı ve güvenilir bir analiz yöntemi geliştirmeyi hedefleyip literatürdeki önemli bir boşluğun doldurulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kimyasal Savaş Ajanları, Gaz kromatografisi – Kütle Spektrometresi (GC-MS), Sentez, Karakterizasyon

DESIGN AND DEVELOPMENT OF FLEXIBLE POLYMERIC SUBSTRATES FOR SURFACE-ENHANCED RAMAN SPECTROSCOPY (SERS)

Ferda GÖNÜLKIRMAZ*, Serpil HARBECK***, Melek EROL***, Suzan ABDURRAHMANOĞLU**

* Marmara University, Institute of Science, Department of Polymer Science and Technology, Istanbul, Turkey. ferdagnlkrnz@gmail.com

** Marmara University, Institute of Science, Department of Physical Chemistry, Istanbul, Turkey. suzana@marmara.edu.tr

***TÜBİTAK Marmara Research Center, Gebze, Kocaeli serpil.harbeck@tubitak.gov.tr, melek.erol@tubitak.gov.tr

Corresponding Author: ferdagnlkrnz@gmail.com

Abstract: This study aims to develop flexible polyvinylidene fluoride (PVDF) membranes as novel substrates for surface-enhanced Raman spectroscopy (SERS) applications. Transparent and flexible PVDF films with a thickness of 200 µm were fabricated using the doctor blade technique, followed by surface hydroxylation via ethanol immersion. Silver nanoparticles were then homogeneously integrated onto the membrane surface through a facile dip-coating method. The synthesized four different sized citrate-reduced silver nanoparticles exhibited hydrodynamic diameters ranging from 12 to 50 nm and zeta potentials between -60 mV and -80 mV. The resulting PVDF@Ag membranes enabled the detection of the model analyte Rhodamine 6G (R6G) at concentrations as low as 10⁻⁵ M. These findings demonstrate a promising approach for the development of highly sensitive and flexible SERS-based sensors.

Keywords: Surface-Enhanced Raman Spectroscopy (SERS), flexible polymeric substrates, polymer-nanoparticle composites, silver nanoparticles

SIĞIRLARDA IN VITRO EMBRİYO ÜRETİMİ

Şöhret GÜLER*, Yunus ÇETİN**

*Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Genetik ve Embriyo Teknolojileri Uygulama ve Araştırma Merkezi,
Burdur, Türkiye, sguler@mehmetakif.edu.tr

** Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Doğum ve Jinekoloji Anabilim Dalı, Burdur,
Türkiye, ycetin@mehmetakif.edu.tr

Özet: Türkiye hayvancılık ekonomisinde önemli katkı sağlayan sığırların et ve süt verimlerinin geliştirilmesi embriyo transferi (ET) ile ivme kazanmaktadır. Embriyo üretiminin artmasıyla ET'in yaygınlaştırılması mümkündür. Dünyadaki embriyo üretim verileri incelendiğinde in vivo üretilen embriyolar azalırken in vitro üretilen embriyoların arttığı dikkat çekmektedir. Bununla birlikte in vitro embriyoların sayısı arttıkça transfer edilen embriyo sayıları da artmıştır. İn vitro embriyo üretim (IVEP) prosedürü, oosit toplanması, oositlerin in vitro maturasyonu (IVM), in vitro fertilizasyonu (IVF) ve in vitro kültürü (IVC) olmak üzere karmaşık birçok adımı içermektedir. Toplanan oositlerin kaliteli olması çok önemli olup tüm prosedürün başarısını etkilemektedir. IVEP prosedürünün oluşturulmasındaki ana amaç in vivo ortamı taklit etmek olup hala tam olarak taklit edilememiştir. Günümüze kadar IVM, IVF ve IVC başarılarını etkileyebileceği düşünülen faktörler üzerine çeşitli çalışmalar yapılarak embriyo üretimi iyileştirilmiştir. Fakat hala istenilen düzeyde başarı sağlanamamıştır. Bu derlemede IVEP prosedürü ile ilgili güncel çalışmalar ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Blastosist, maturasyon, fertilizasyon, kültür.

BEL AĞRISI İLE İLGİLİ ‘MİTLER VE GERÇEKLER’ EĞİTİMİNİN PSİKOSOSYAL FAKTÖRLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: ÇEVİRİM İÇİ VE BROŞÜR TABANLI YÖNTEMLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

Ataeollah MOGHTASAD-AZAR*, Mehmet Alperen PEKDAŞ*, Feryal SUBAŞI*

*Yeditepe Üniversitesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, İstanbul, Türkiye,
ataeollah.moghtasadazar@yeditepe.std.edu.tr, alperen.pekdas@yeditepe.edu.tr, feryal.subasi@yeditepe.edu.tr

Özet: Giriş: Bel ağrısı, dünya genelinde en yaygın kas-iskelet sistemi sorunlarından biridir ve yalnızca biyomedikal değil, aynı zamanda psikososyal faktörlerden de etkilenmektedir. Korku-kaçınma inançları, ağrı katastrofizasyonu, kinezyofobi ve öz-yeterlilik gibi unsurlar, kronik non-spesifik bel ağrısının seyrinde önemli rol oynamaktadır. Bu faktörlerin yönetiminde eğitim temelli yaklaşımların etkili olabileceği gösterilmiş olsa da eğitim materyalinin sunum biçiminin etkinliği konusunda sınırlı kanıt bulunmaktadır. Amaç: Bu çalışmanın amacı, bel ağrısı hakkında hazırlanan “Mitler ve Gerçekler” eğitim programının korku-kaçınma inançları, ağrı katastrofizasyonu, kinezyofobi ve öz-yeterlilik gibi psikososyal faktörler üzerindeki etkilerini değerlendirmek ve çevrim içi eğitim ile broşür tabanlı eğitimin etkinliklerini karşılaştırmaktır. Yöntem: Çalışmaya kronik non-spesifik bel ağrısı olan 51 kişi katılmış, rastgele çevrim içi (n=26) ve broşür (n=25) gruplarına ayrılmıştır. Eğitim öncesi ve iki hafta sonrası değerlendirmelerde depresyon, öz-yeterlilik, katastrofizasyon, korku-kaçınma inançları ve kinezyofobi ölçekleri kullanılmıştır. Bulgular: Her iki eğitim yöntemi de depresyon ve ağrıya bağlı öz-yeterlilikte anlamlı iyileşme sağlamıştır. Broşür grubunda ağrı katastrofizasyonu belirgin azalmış, çevrim içi grupta ise anlamlı olmayan bir düşüş görülmüştür. Korku-kaçınma inançları her iki grupta da azalmış, ancak gruplar arası fark anlamlı bulunmamıştır. Kinezyofobide ise iyileşme eğilimi olsa da istatistiksel olarak anlamlı bir değişim saptanmamıştır. Tartışma ve Sonuç: Hem çevrim içi hem de broşür tabanlı eğitim bel ağrısına dair yanlış inançları ve psikososyal faktörleri iyileştirmiş, özellikle broşür grubu ağrı katastrofizasyonunda daha belirgin etki göstermiştir. Bulgular, eğitim programlarının mitleri değiştirmede etkili olduğunu ve sunum biçiminin sonuçlarda rol oynayabileceğini desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Psikososyal faktörler, Ağrı eğitimi, Bel ağrısı, Kinezyofobi

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYA KULLANIMLARI İLE AKADEMİK BAŞARILARININ İNCELENMESİ

Çağla DEMİRCİ*, Sümeyye GAZNELİ**, Gülçin AKYOL***, Ayça İdil ÖZTÜRK****,

*Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Antalya, Türkiye, 20224502062@ogr.akdeniz.edu.tr

**Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Antalya, Türkiye, 20224502063@ogr.akdeniz.edu.tr

***Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Antalya, Türkiye, 20224502066@ogr.akdeniz.edu.tr

****Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Antalya, Türkiye, 20224502064@ogr.akdeniz.edu.tr

Özet: Günümüz teknoloji çağının önemli araçlarından biri olan sosyal medya tüm dünyada aktif bir şekilde kullanılmaktadır. Bu kullanımın büyük bir kısmını üniversite öğrenimi gören genç nüfus oluşturmaktadır. Bu noktada bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımları ile akademik başarı düzeylerinin incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu Kumluca Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan 290 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Çalışmada %77,2 (n=224) kadın, %22,8 (n=66) erkek olmak üzere toplam 290 katılımcı yer almıştır. Çalışmada yer alan öğrencilerin yaşları 18 ve 25 arasındadır. 290 öğrencinin sosyal medya ile kullanım alışkanlıklarının cinsiyete, sınıf düzeyine ve sosyal medya kullanım sıklığına göre değişip değişmediği tespit edilmiştir.

Çalışmada elde edilen sonuçlara göre üniversite öğrencilerinin %98,6 sosyal medya kullanmaktadır. Çalışmada yer alan öğrencilerin %72,8 günde ortalama 3 saat ve üzerinde sosyal medyada zaman geçirdikleri görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin %69,3 sosyal medya sayesinde akademik bilgi edindiği, %46,6 sosyal medya kullanımının, ders çalışmaya ayırdığı zamanı etkilediği görülmüştür. Sosyal medya kullanım alışkanlıkları, cinsiyete, sınıf düzeyine ve kullanım sıklığına göre değişmektedir. Yüksek sosyal medya kullanım süreleri göz önüne alındığında, bu konuda gerekli önlemler alınmalı ve öğrencilerin sosyal medyayı faydalı bir şekilde kullanmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca sosyal medyanın “ne kadar” kullanıldığı kadar, “niçin” ve “ne amaçla” kullanıldığını öğretilmelidir.

Anahtar kelimeler: sosyal medya, akademi, akademik başarı, sosyal medya kullanımı

YEREL YÖNETİMLERİN İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE MÜCADELEDEKİ ROLÜ

Aslı Sevim BAYBOZ*, Mustafa LAMBA**

* *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Anabilim Dalı,
Burdur, Türkiye, asatac@mehmetakif.edu.tr*

** *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, Yönetim Bilimleri Anabilim
Dalı, Burdur, Türkiye, mlamba@mehmetakif.edu.tr*

Özet: İklim değişikliği, günümüzde yalnızca doğal ekosistemleri değil, ekonomik ve toplumsal sistemleri de derinden etkileyen küresel bir kriz olarak değerlendirilmektedir. Artan sıcaklıklar, şiddetli yağışlar, sel ve kuraklık gibi aşırı hava olaylarının sıklığındaki artış, toplumların kırılganlık düzeylerini yükseltmekte ve afet risklerini artırmaktadır. Bu bağlamda, yerel yönetimler hem afetlere hazırlık ve müdahalede hem de iklim değişikliğine uyum ve sera gazı emisyonlarının azaltılmasında kritik bir aktör konumundadır. Yerel yönetimlerin yakınlık avantajı, toplumsal ihtiyaçları doğrudan gözlemleyebilme kapasiteleri ve uygulama düzeyinde sahip oldukları yetkiler, iklim değişikliğiyle mücadelede stratejik rollerini pekiştirmektedir.

Çalışma, ulusal ve uluslararası literatürden örneklerle yerel yönetimlerin iklim değişikliğine yönelik uyum ve azaltım stratejilerini ele almakta; özellikle kent planlaması, enerji verimliliği, ulaşım ve atık yönetimi gibi alanlardaki uygulamaların önemini vurgulamaktadır. Avustralya, Uganda ve Avrupa'dan seçilmiş örnekler, yerel yönetimlerin hem güçlü yönlerini hem de kaynak yetersizliği, kurumsal engeller ve siyasi çıkar çatışmaları gibi sınırlılıklarını göstermektedir. Türkiye bağlamında ise, büyükşehir belediyelerinin yanı sıra ilçe belediyeleri ve il özel idarelerinin hukuki sorumlulukları değerlendirilmiş, mevcut uygulamalardaki kurumsal ve yapısal eksiklikler tartışılmıştır.

Araştırma, yerel yönetimlerin iklim değişikliğiyle mücadelede yalnızca uygulayıcı değil, aynı zamanda dönüştürücü aktörler olarak konumlandırılması gerektiğini savunmaktadır. Bu doğrultuda, iklim değişikliğine karşı etkin politikaların geliştirilmesi için yerel yönetimin güçlendirilmesi, kurumsal kapasitenin artırılması ve iyi uygulamaların yaygınlaştırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma, yerel yönetimlerin çevresel sürdürülebilirlik ve toplumsal dirençlilik bağlamında gelecekte üstleneceği rollerin belirlenmesine yönelik kuramsal ve uygulamalı katkılar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetimler, İklim Değişikliği, Uyum Politikaları, Belediye

YARATICI DRAMA İLE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KÜLTÜRÜNÜ OLUŞTURMA: HASTANE ÖRNEĞİ*

Nagihan YİĞİT*, Seçil AYANOĞLU** , Beyzanur DEMİR*** ,

Esra YÜTMEZ****

*Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü,
Çankırı, Türkiye, 3727tty@gmail.com

** Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü,
Çankırı, Türkiye, secilayanoglu@karatekin.edu.tr

***Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü,
Çankırı, Türkiye, iron.beyzanur@gmail.com

****Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik
Bölümü, Çankırı, Türkiye, esrayutmazz@gmail.com

Özet: Bu çalışmada hastanelerde iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin yaratıcı drama teknikleri ile katılımcıların aktif bir şekilde sürece dahil olmalarını sağlayarak iş sağlığı ve güvenliği bilincini artırmak amaçlanmaktadır. Araştırmanın evrenini Çankırı ilinde bulunan özel bir hastanede 94 çalışan; örnekleme ise eğitim ve değerlendirme sürecine katılım gösteren sağlık ve idari birimlerdeki 60 çalışan oluşturmaktadır. Eğitim iki gün boyunca toplam dört oturum halinde (günde ikişer oturum, üçer saat) olmak üzere gerçekleştirilmiştir. Yaratıcı drama teknikleri olarak; form tiyatrosu, pantomim, hata oyunu, acele etme oyunu, rol değişim oyunu, acil durum prova oyunu kullanılmıştır. Veriler, eğitimin etkinliğini ölçmek amacıyla eğitim öncesi ve sonrasında uygulanan aynı anket formu (ön test-son test) aracılığıyla toplanmıştır. Toplanan nicel verilerin istatistiksel analizi Microsoft Excel yazılımı ile gerçekleştirilmiştir. Eğitim öncesi ön test ortalama doğru cevap oranı %67,1 iken, eğitim sonrası son testte bu oran %96,6'ya yükselmiştir. Tüm sorularda iyileşme görülmüş, hiçbir soruda gerileme olmamıştır. Katılımcıların 1/3'ünden fazlası eğitimi “eğlenceli”, “akılda kalıcı” ve “farklı” bulduklarını belirtmiştir. Drama yöntemlerinden özellikle “form tiyatrosu” en etkili bulunan teknik olmuştur. Katılımcılar davranış değişikliği, risk algısı, stres yönetimi ve kişisel koruyucu kullanımı konularında olumlu geri bildirimler vermiştir. Yürütülen bu çalışmada, geleneksel eğitim yöntemlerine kıyasla hem bilgi düzeyini hem de farkındalığı anlamlı derecede artırdığını göstermiştir. Sonuç olarak, bu tür interaktif eğitimlerin periyodik olarak tekrarlanması ve hastanelerde iş sağlığı ve güvenliği kültürünün yerleşmesi için yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, hastane, iş sağlığı ve güvenliği kültürü, yaratıcı drama

* Bu çalışma Tübitak 2209 /A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı, 2024 Yılı 1. Dönem Başvurusu kapsamında destek almıştır.

ÇİN BİTKİSEL TERAPİLERİNİN ANTİKANSER POTANSİYELİ: GÜNCEL LİTERATÜRÜN DERLENMESİ

Sivel TEKELİ*

*TÜBİTAK FEN Lisesi siveltekeli.28@tubitakfenlisesi.k12.tr

Özet: Kanser, dünya genelinde artan prevalansı ve mortalitesi nedeniyle günümüz sağlık sistemlerinde öncelikli bir araştırma alanı olarak öne çıkmaktadır. Konvansiyonel tedavi yöntemleri belirli ölçüde başarı sağlamış olsa da, direnç gelişimi, yüksek maliyet ve yan etkiler gibi sorunlar yeni terapötik yaklaşımları zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, geleneksel Çin tıbbında uzun süredir kullanılan bitkisel terapiler, sahip oldukları zengin fitokimyasal içerikler sayesinde modern farmakolojide dikkat çekici bir konum edinmiştir.

Bu derleme makalesinde, Çin bitkisel tedavilerinin antikanser etkilerini ortaya koyan mevcut çalışmalar bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Literatürde en çok öne çıkan zencefil, sarımsak, zerdeçal, tarçın, karanfil ve ginseng gibi baharat ve bitkisel drogların, hücre proliferasyonunu baskıladığı, apoptoz ve otofajiyi uyardığı, metastaz ve anjiyogenezi inhibe ettiği yönünde bulgular rapor edilmiştir. Ayrıca, söz konusu ajanların kemoterapi ve radyoterapi ile birlikte kullanıldığında tedavi etkinliğini artırabileceği ve toksisiteyi azaltabileceği belirtilmektedir. Bununla birlikte, klinik çalışmaların sayıca sınırlı olması ve mevcut bulguların çoğunlukla in vitro veya in vivo düzeyde elde edilmiş olması, elde edilen verilerin genellenebilirliğini kısıtlamaktadır.

Sonuç olarak, Çin bitkisel terapileri kanser tedavisinde umut vaat eden tamamlayıcı yaklaşımlar arasında değerlendirilmektedir. Ancak bu potansiyelin klinik düzeyde doğrulanabilmesi için standart dozaj protokollerinin oluşturulması, farmakokinetik çalışmaların geliştirilmesi ve güvenlik profillerinin ayrıntılı biçimde aydınlatılması gerekmektedir. Bu çalışma, mevcut bilgileri derleyerek alanın güncel durumunu ortaya koymakta ve gelecekteki araştırmalar için yönlendirici bir kaynak sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kanser, Bitkisel Terapi, Çin Bitkileri.

İŞVERENİN İFLASI VEYA HACZİ DURUMLARINDA;İŞÇİ, KAMU ALACAKLARI VE REHİNLİ/ADİ ALACAKLILAR KARŞISINDAKİ DURUMLARIN MATRİS TABLOLAR HALİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Mustafa Talha SELİMOĞLU

*Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Bolu, Türkiye,
mustafatalhaselimoglu@gmail.com, https://orcid.org/0009-0005-8645-7136*

Özet: İşverenin acziyeti veya iflası hallerinde, işverene rehinli/adi alacaklı durumunda olan dış kaynak sahipleri, üretimi şekillendiren işçiler ve düzenin varlığının sürdürmesini için çabalayan ve çabanın sonucunda sürdürülebilir vergi geliri arzulayan amme alacaklısı kamu kesiminin konumu incelenecektir.

Araştırmalarımız sırasında; kamu kesimini mali olarak temsil eden Maliye Bilim Dalı akademik yazını konuyu 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun (AATUH) çerçevesinde rüçhan hakkı olarak incelemiş, işçileri temsil eden Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bilim Dalı yazını ise genellikle işçi alacaklarının tahsili tarafında bir yazın gerçekleştirmiştir. İşletme Bilim Dalı ise rehinli alacaklar konusunda hukuki yazını üretmektedir. Ancak işçi alacakları, amme alacakları ve rehinli alacaklılarının haklarını birlikte inceleyen akademik yazın çok az ve tarafların anlaşılabilirliğinden uzak kaleme alınmıştır.

İşverenin acziyeti veya iflası vukuu bulmasıyla, rehinli alacaklılar, işçiler ve amme alacaklılarının birkaçı veya tamamı hukuk yoluna başvurmaları halinde ise ilk derece mahkemeleri İcra ve İflas Kanununun (İİK) 206. maddesinde yer alan “Adi ve rehinli alacaklıların sırası” başlığı altında yer alan işçi alacakların ilk önceliğine vurgu yaparak yüzeysel kararlar ile yanlış hüküm vermektedirler. İşveren, işçi, amme ve rehinli/adi alacaklıların dengesi çoğu zaman Yargıtay kararları ile bulunmuştur.

Bu yargı sürecinin uzaması tüm tarafların alacaklarını zaman içerisinde erimesine sebep olmaktadır. Bu sebepten ötürü mevzuat ve yüksek yargı kararları ile; Maliye, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri ile İşletme Bilim Dallarının hukuku bir arada değerlendirilerek işverenin hem acziyeti yani haczi, hem de iflas halleri durumunda rehinli alacaklılar, işçiler ve amme alacaklılarını iki farklı matris tablo düzenlenerek olabildiğince basitleştirilerek izah edilebilecektir. Bu çalışma sırasında yüksek yargı kararları ile akademi tarafında alınan ve/veya anılan doktrin kararlarının çelişkisi de ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İşveren İflası ve Haczi, Rüçhan Hakkı, İşçi Alacakları, Rehlinli Alacaklılar, Amme Alacakları

ARI SÜTÜNÜN MİKROGLİAL HÜCRELERDE ANTI-İNFLAMATUVAR ETKİLERİ: DENEYSEL ÇALIŞMALARIN DERLENMESİ

Yağmur ÖLMEZ*, Hasan Hüseyin ORUÇ**

*Bursa Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Veteriner Farmakoloji ve Toksikoloji Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, 612446001@ogr.uludag.edu.tr

**Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Veteriner Farmakoloji ve Toksikoloji Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, oruc@uludag.edu.tr

Özet: Mikroglial hücreler merkezi sinir sisteminin başlıca immün hücreleridir ve aşırı aktivasyonları nöroinflamasyona neden olur. Nöroinflamasyon ise Alzheimer ve Parkinson gibi birçok nörodejeneratif hastalığın patogeneğinde kritik rol oynamaktadır. Apiterapötik bir ürün olan arı sütü (royal jelly, RJ), başlıca bileşenlerinden 10-hydroxy-2-decenoic acid (10-HDA) ile antioksidan ve antiinflamatuvar özellikler göstermektedir. Bu bulgular, RJ'nin nöroinflamasyon temelli hastalıkların önlenmesi veya tedavisinde potansiyel bir tamamlayıcı ajan olabileceğini düşündürmektedir. Bu derlemede; arı sütü ve bileşenlerinin mikroglial hücrelerdeki antiinflamatuvar etkilerini değerlendiren deneysel çalışmaların özetlenmesi amaçlanmıştır. PubMed, Scopus ve Web of Science veritabanlarında 2010–2025 yılları arasında yayımlanan, arı sütü veya bileşenlerinin mikroglial hücrelerde (BV-2, primer mikroglia veya in vivo LPS modelleri) inflamatuvar yanıt üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalar taranmıştır. Çalışmalar RJ ve 10-HDA'nın LPS ile aktive edilen mikrogliallarda nitrik oksit (NO), reaktif oksijen türleri (ROS), TNF- α , IL-1 β , IL-6 gibi proinflamatuvar mediatörlerin yanı sıra iNOS ve COX-2 ekspresyonunu azalttığını göstermektedir. NF- κ B ve MAPK (p38/JNK) yollarının baskılanması, NLRP3 inflammasomunun inhibisyonu, Nrf2/HO-1 aracılı antioksidan cevabın güçlenmesi ve FOXO1 ile ilişkili otofaji düzenlenmesi öne çıkmaktadır. Son dönem çalışmalar ise arı sütünden türetilen ekstrasellüler veziküllerin mikroglial hücrelerle etkileşerek inflamatuvar yanıtı modüle edebildiğini ortaya koymuştur. Bu bulgular, arı sütü ve bileşenlerinin mikroglial inflamasyonu baskılayarak nörodejeneratif süreçlere karşı koruyucu bir potansiyel taşıdığını göstermektedir. Özellikle 10-HDA'nın sinyal yollarına etkisi ve yeni nesil taşıyıcı sistemlerle etkileşimi, RJ'nin nöroimmün terapilerde yenilikçi bir aday olarak değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Ancak, bu potansiyelin klinik düzeye taşınabilmesi için daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Arı sütü, 10-HDA, mikroglia hücreleri, anti-inflamatuvar, nöroinflamasyon

İTFAİYE VE AFAD PERSONELLERİNİN AFET SONRASI PSİKOLOJİK SAĞLAMLIKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Ceren BAĞLAMIŞ*, Gülhan ŞEN**

*Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü,
Burdur, Türkiye, ceren121121@gmail.com

** Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü,
Burdur, Türkiye, gulhansen@mehmetakif.edu.tr

Özet: Afetler, yalnızca toplumsal düzeyde yıkıcı sonuçlar doğurmakla kalmayıp, afetlere müdahale eden profesyonel personel üzerinde de derin psikososyal etkiler bırakmaktadır. İtfaiye ve AFAD personeli, afetlerin hemen ardından enkaz bölgelerinde, yüksek riskli ve belirsizliklerle dolu koşullarda görev almakta; bu süreçte fiziksel dayanıklılıklarının yanı sıra psikolojik sağlımlıklarının da sınanıldığı görülmektedir. Afet sonrası dönemde yaşanan stres, travmatik deneyimlerin yol açtığı duygusal yük ve günlük yaşama uyum süreci, bu personelin hem bireysel yaşam kalitesini hem de görev performansını doğrudan etkileyebilmektedir. Bu bağlamda, psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelenmesi, afet yönetimi süreçlerinin sürdürülebilirliği açısından kritik bir önem taşımaktadır. Çalışmada, itfaiye ve AFAD personelinin afet sonrası yaşadığı stres, duygusal etkilenme, motivasyon değişiklikleri, günlük yaşama uyum süreci ve psikolojik destek ihtiyaçları değerlendirilmiştir. Bulgular, personelin genel olarak yüksek düzeyde bir psikolojik dayanıklılık sergilediğini, ancak bireysel farklılıkların belirgin şekilde öne çıktığını göstermektedir. Özellikle stresle başa çıkma becerileri, aile ve arkadaş desteği gibi sosyal mekanizmaların varlığı, psikolojik sağlamlığın korunmasında ve güçlenmesinde temel faktörler arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, afet görevleri sonrasında duygusal olarak etkilenen ve psikolojik desteğe ihtiyaç duyan bir kesimin bulunduğu da gözlenmiştir. Bu durum, personelin büyük bir kısmının yüksek dayanıklılık göstermesine rağmen, sistematik destek mekanizmalarının gerekliliğine işaret etmektedir. Sonuç olarak, itfaiye ve AFAD personelinin afet sonrası psikolojik dayanıklılığı, görevlerini sürdürülebilir şekilde yerine getirebilmeleri açısından belirleyici bir unsurdur. Düzenli psikososyal destek programlarının oluşturulması, stres yönetimi eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve kurumsal düzeyde dayanıklılığı artırıcı politikaların hayata geçirilmesi, yalnızca bireysel iyilik haline değil, aynı zamanda afetlere müdahale kapasitesinin güçlenmesine de katkı sağlayacaktır. Bu bulgular, afet yönetiminde görevli personelin psikososyal açıdan desteklenmesinin, toplumsal iyileşme sürecinin hızlanmasında kritik bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet, psikolojik sağlamlık, itfaiye, AFAD, psikososyal destek

AKILLI SAYAÇLARIN ÜRÜN YAŞAM DÖNGÜSÜNÜN YÖNETİMİ VE TASARIMI (PRODUCT LİFECYCLE MANAGEMENT AND DESIGN OF SMART METERS)

Koray KAYA*, Ulaş KILIÇ**

*Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Elektrik-Elektronik Mühendisliği Ana Bilim Dalı, İzmir, Türkiye,
kaya.koray@outlook.com*

*Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Elektrik-Elektronik Mühendisliği Ana Bilim Dalı, İzmir, Türkiye,
ulas.kilic@ege.edu.tr*

Özet: Bu çalışma, TEDAŞ'ın belirlediği teknik isterler doğrultusunda geliştirilen akıllı sayaçların tasarım, üretim ve yaşam döngüsü yönetimini ele almaktadır. Sayaçlar, haberleşme protokolü, IP dayanımı, harmonik ölçümü, yüksek gerilim ve doğru akım bağısıklığı gibi kriterlere göre MID ve EN 50470 standartlarına uygun şekilde projelendirilir.

Projede, Avrupa'daki "yeşil tasarım" yaklaşımlarına paralel olarak, çevre dostu ve uzun ömürlü sayaç tasarımı hedeflenmiştir. Ayrıca IEC 60068-1, IEC 62368-1 gibi standartlara uygunluk, geri dönüştürülebilir malzeme kullanımı, EMC/EMI uyumu ve ROHS, REACH gibi çevresel regülasyonlara dikkat edilmiştir.

Çalışma kapsamında EAGLE programı ile uygun donanım (haberleşme yuvasına sahip ana kart) tasarlanmış, kullanılan komponentler ve kritik malzeme seçimleri detaylandırılmıştır. Ürün yaşam döngüsü, 3DEXPERIENCE yazılımı ile yönetilerek sürecin dijital olarak takip edilebileceği gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Akıllı Sayaçlar, Ürün Yaşam Döngüsü, MID, EN 50470, Yeşil Tasarım

AFET SONRASI KONTEYNER KENTLERDE KADINLARIN HİJYEN İHTİYAÇLARI: MALATYA MANAS KONTEYNER KENT ÖRNEĞİ

Eylül Nazlıcan ÇELİK*, Aşlı Sevim BAYBOZ **

*Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Anabilim Dalı, Burdur, Türkiye, eyl.nazli.02@gmail.com

** Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Anabilim Dalı, Burdur, Türkiye, asatac@mehmetakif.edu.tr

Özet: Bu araştırma, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında Malatya Manas Konteyner Kent'te yaşayan kadınların hijyen ihtiyaçlarını ve bu süreçte karşılaştıkları sorunları incelemeyi amaçlamaktadır. Afetler, toplumsal yapıyı derinden etkileyen ve kırılgan grupların yaşam koşullarını daha da zorlaştıran olaylar olarak değerlendirilmektedir. Kadınlar; fizyolojik özellikleri, toplumsal cinsiyet rolleri ve afet sonrası koşullara erişimdeki kısıtlılıklar nedeniyle bu süreçlerden orantısız biçimde etkilenmektedir. Literatürde kadınların afet dönemlerinde sağlık hizmetlerine erişim, hijyen ürünlerinin temini, mahremiyetin korunması ve güvenli alanların yetersizliği gibi konularda daha savunmasız oldukları vurgulanmaktadır.

Araştırma, betimsel tarama modeli çerçevesinde ve durum çalışması deseni özellikleriyle yürütülmüştür. Çalışma grubunu, Malatya Manas Konteyner Kent'te yaşayan ve kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen 100 kadın oluşturmaktadır. Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen ve 28 maddeden oluşan "Afet Sonrası Kadınların Hijyen İhtiyaçlarının Tespit Formu" aracılığıyla yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Anket formu demografik bilgiler, hijyen ürünlerine erişim, altyapı ve fiziki koşullar, psikososyal etkiler, mahremiyet ve güvenlik ile kurumsal destek mekanizmalarına ilişkin kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır.

Bulgular, kadınların büyük çoğunluğunun afet sonrası hijyen koşullarında ciddi zorluklar yaşadığını, hijyen ürünlerine erişimde sorunlar nedeniyle alternatif çözümler geliştirmek zorunda kaldığını ve bu süreçte özellikle mahremiyet, güvenlik ve psikolojik sağlık açısından olumsuz etkilendiğini ortaya koymuştur. Özellikle engelli, gebe ve yeni doğum yapan kadınların diğer gruplara kıyasla daha fazla dezavantaj yaşadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, suya erişim, tuvalet ve banyo imkânlarının yetersizliği, ortak alanlarda temizlik hizmetlerinin düzensizliği ve hijyen ürünlerinin sürekliliğinin sağlanamaması en belirgin sorunlar arasında öne çıkmaktadır.

Araştırma, afet sonrası kadınların hijyen koşullarına ilişkin deneyimlerini toplumsal cinsiyet perspektifinden görünür kılarak, bu alandaki boşluklara dikkat çekmeyi hedeflemektedir. Elde edilen bulgular, afet yönetimi politikalarının toplumsal cinsiyet duyarlılığı ile yeniden ele alınması ve geçici barınma alanlarında kadınların özel hijyen ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik somut iyileştirmelerin yapılması gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet Yönetimi, Hijyen İhtiyaçları, Kadın, Konteyner Kent

FLUORINATED BIS-AZOBENZENE LIQUID CRYSTAL ARCHITECTURE WITH ESTER LINKAGES

Yağmur GÜNEY*, Barış SEZGİN**, Tahir TİLKİ***

* Süleyman Demirel University, Graduate School of Natural and Applied Sciences, Department of Chemistry, Isparta, Turkey, guneyagmur99@gmail.com

** Süleyman Demirel University, Faculty of Engineering and Natural Sciences, Department of Chemistry, Isparta, Turkey, barissezgin@sdu.edu.tr

*** Süleyman Demirel University, Faculty of Engineering and Natural Sciences, Department of Chemistry, Isparta, Turkey, tahirtilki@sdu.edu.tr

Abstract: Liquid crystals (LCs) are a class of functional materials that combine the fluidity of liquids with the long-range molecular order of crystals . Their molecular design dictates self-organization into distinct mesophases, which are of fundamental significance in condensed matter science and highly attractive for advanced technologies . Among external stimuli, light offers a particularly powerful and non-invasive means to control LC organization. Azobenzene derivatives are well known for their reversible trans-cis photoisomerization under UV-visible irradiation, which induces dynamic structural changes and photosensitive phase transitions , .

In this study, we highlight a novel bis-azobenzene-based mesogenic compound designed with ester linkages and terminal fluorine substitution. The bis-azo core introduces dual photoactive centers, enhancing the efficiency of light-induced conformational switching and providing greater potential for reversible and tunable phase control. Fluorine substitution further contributes to molecular polarity, dielectric anisotropy, and phase stability, resulting in broader mesophase ranges and sharper phase transitions. The synthesized compound was structurally characterized and investigated using DSC, POM, and UV-Vis spectroscopy. The results demonstrate stable mesophase formation and efficient light-induced trans-cis transitions, underscoring the synergistic contribution of bis-azo units, ester connectivity, and fluorination. This molecular design strategy opens promising opportunities for multifunctional applications in photonic devices, smart windows, light-driven actuators, and optical data storage.

Keywords: Liquid crystals, Photoisomerization, Light-responsive materials

POLAR TERMINAL GROUP LIQUID CRYSTAL ARCHITECTURE WITH COMBINED LINKAGES

Barış SEZGİN*, Begüm YORGANCI**

*Süleyman Demirel University, Faculty of Engineering and Natural Sciences, Department of Chemistry, Isparta, Turkey, barissezgin@sdu.edu.tr

** Süleyman Demirel University, Graduate School of Natural and Applied Sciences, Department of Chemistry, Isparta, Turkey, begumyorganci10@gmail.com

Abstract: Liquid crystals (LCs) are unique soft matter systems that combine molecular order with fluidity, making them promising candidates for optical, electro-optical, and photonic applications. The mesomorphic properties of these materials are strongly influenced by the choice of molecular linkages and substituents. Ester groups are known to stabilize mesophases by enhancing molecular anisotropy while imine linkages increase polarity and strengthen intermolecular interactions through extended π -conjugation and planarity. Incorporation of azo units adds an additional level of functionality, as the light-induced trans-cis isomerization of the -N=N- bond enables dynamic and reversible modulation of mesophase organization. Fluorine substitution, on the other hand, sharpens phase transitions, increases dielectric anisotropy, and broadens thermal mesophase ranges due to enhanced dipole-dipole interactions. In this study, we report the synthesis and characterization of a new calamitic LC derivative bearing ester, imine, and azo linkages with terminal fluorine substitution. Differential scanning calorimetry (DSC), polarized optical microscopy (POM), and UV-Vis spectroscopy confirmed stable mesophase formation together with efficient photoinduced trans-cis transitions, underscoring the synergistic contribution of each functional group. These results demonstrate that combining ester stability, imine polarity, azo photoresponsiveness, and fluorinated mesogens within a single molecular framework yields highly tunable and reversible LC phases. The findings highlight the potential of such multifunctional calamitic materials for next-generation smart glasses, reconfigurable photonic devices, and light-driven molecular memory systems.

Keywords: Liquid Crystals, Calamitic mesogens, Photoresponsive materials

KÜLTÜREL MİRASIN AFETLERDE KORUNMASI: YENİ YAKLAŞIMLAR

Yağmur AYDIN ARIKAN*

**Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bucak Sağlık Yüksekokulu, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü,
Burdur, Türkiye, yaydin@mehmetakif.edu.tr*

Özet: Türk Dik Kurumunun tanımına göre daha önceki kuşaklar tarafından oluşturulmuş, ulusal ve evrensel öneme sahip olduğuna inanılan tüm maddi unsurlar ile soyut değerler olarak tanımlanan kültürel miras, deprem, sel ve yangın gibi doğal afetler ile insan kaynaklı tehlikelere karşı yüksek derecede kırılgan bir yapıdadır. Kültürel varlıkların tahrip olması veya geri dönüşü olmayan biçimde zarar görmesi birçok sorunlara yol açmaktadır. Bu sorunlar, maddi kayıplara sebep vermekte ve kültürel sürekliliğin zedelenmesine neden olmaktadır. Son yıllarda iklim değişikliğinin etkisiyle afetlerin sıklığının ve şiddetinin artması, kültürel mirasın korunmasında yenilikçi stratejilerin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Kültürel miras alanlarının bütünlüğünü, özgünlüğünü ve barındırdığı değerleri tehdit eden en önemli unsurlardan biri afetlerdir. Afetlerin yol açtığı kayıp ve zararlar, bu mirasın gelecek nesillere aktarılmasını ciddi şekilde riske atmaktadır. Olası zararların önlenmesi için disiplinler ve sektörler arasında etkin bir iletişim ve iş birliği kurulması büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, afet risk yönetimi çerçevesinde yürütülecek çalışmalar sayesinde kültürel mirasın korunması mümkün olacak; ayrıca belirlenen öncelikler doğrultusunda kaynakların daha verimli planlanması sağlanabilecektir. Yapılan bu çalışma ile afet risk yönetimi, dirençlilik ve koruma pratiklerini bütünleştiren yeni yaklaşımları tartışmayı amaçlamaktadır. Özellikle topluluk temelli katılım, üç boyutlu belgeleme ve Coğrafi Bilgi Sistemleri tabanlı haritalama gibi dijital teknolojiler ile disiplinler arası iş birliğinin sürdürülebilir miras yönetimindeki rolü vurgulanmaktadır. Yapılan bu çalışma proaktif, teknoloji odaklı ve kapsayıcı modellerin benimsenmesinin, kültürel varlıkların kırılganlığını azaltacağı ve gelecekteki afetlere karşı dirençliliğini artıracığı savunulmaktadır. Tüm olası afet senaryolarına yönelik kapsamlı kriz planlarının hazırlanması gerekmektedir. Bu süreçte, risklerin düzenli olarak izlenmesi, toplumun bilinçlendirilmesi ve sürece aktif katılımının sağlanması, kültürel mirasın sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir. Kültürel alanların korunması ve güvenliğinin teminat altına alınması, olası kayıp ve hasarların en aza indirilmesi için zorunludur. Bu nedenle, her bir kültürel miras alanı için afet yönetim stratejileri ile acil durum eylem planlarının geliştirilmesi ve uygulanması büyük bir gereklilik taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet, Kültürel Miras, Risk Yönetimi, Koruma

BURDUR İLİNDE KURAKLIK YÖNETİMİ: UYUM POLİTİKALARI VE STRATEJİK ÇÖZÜMLER

Hatice ATAY*, Gülhan ŞEN**

*Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Afet Yönetimi Anabilim Dalı, Burdur, Türkiye, haticeatay038@gmail.com

** Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım Ve Afet Yönetimi Bölümü, Burdur, Türkiye, gulhansen@mehmetakif.edu.tr

Özet: Kuraklık, iklim değişikliğinin en belirgin etkilerinden biri olup çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlarda çok yönlü zararlar üretmektedir. Özellikle yarı kurak iklim kuşağına denk gelen Türkiye’de Burdur ili, su kaynaklarının azalması, tarımsal üretim kapasitesinin düşmesi ve ekosistem dengesinin bozulması nedeniyle kuraklığa karşı yüksek kırılganlık göstermektedir. Bu durum, iklim değişikliğine uyum kapasitesinin güçlendirilmesi ve stratejik, yönetsel çözümler geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, Burdur’da kuraklık yönetimi kapsamında il afet risk azaltma planları, meteoroloji yağış verileri, Bakanlıklar tarafından yayınlanan açıklamalar ve planlar incelenmiştir. Yapılan değerlendirmeler kapsamında, Burdur Gölü 1987 yılından bu yana hacminin %40’ını kaybetmiştir. Bu süreçte göl seviyesinde 9.5 metrelik alçalma meydana gelmiş olup gölün yüzey alanı 1987 yılında 203 km² iken günümüzde 125.8 km²’ye kadar gerilediği görülmektedir. Ayrıca 2016-2018 yılları arasında kuraklık nedeniyle meydana gelen tarım ürünleri hasarında artışın meydana geldiği de gözlemlenmektedir. Bölgede Ortalama yıllık sıcaklık 13,5 °C olup, yaz aylarında 33 °C’ye ulaşan yüksek sıcaklıklar, düşük yağış değerleriyle birleşerek kuraklık riskini artırmaktadır. Yıllık toplam yağış miktarı 432,3 mm düzeyindedir ve yağışların büyük bölümü kış ve ilkbahar aylarında yoğunlaşırken, yaz aylarında belirgin bir azalma görülmektedir. Bu durum, Burdur’da tarımsal üretim ve su yönetimi açısından sürdürülebilir uyum stratejilerinin önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca Salda Gölü’nün ise iklim değişikliğine karşı yüksek düzeyde hassasiyet taşıdığını göstermektedir. Bu kapsamda başlatılan ve 2026 yılında tamamlanması planlanan proje ile, Salda Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi’nin iklim değişikliğinden kaynaklanabilecek etkilenebilirliği analiz edilmekte ve bu alan için alınması gereken önlemler belirlenmektedir. Bu bağlamda yerel halkın katılımının ve farkındalık düzeyinin yetersizliği, uyum süreçlerini sınırlandıran bir diğer etken olarak öne çıkmaktadır. Çalışmanın bulguları, Burdur’da kuraklık yönetiminin daha etkin kılınabilmesi için sürdürülebilir su yönetiminin önceliklendirilmesi, kuraklığa dayanıklı tarım uygulamalarının teşviki, alternatif sulama tekniklerinin yaygınlaştırılması ve toplumsal bilinçlendirme çalışmalarının güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bununla birlikte, kuraklıkla mücadelede yalnızca teknik önlemlerin değil, ekolojik ve sosyo-ekonomik boyutları içeren bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi önem arz etmektedir. Burdur örneği üzerinden yapılan değerlendirme, kuraklık yönetimi konusunda yerel düzeyde stratejik planlama ihtiyacına dikkat çekmekte ve bu alanda geleceğe dönük politika geliştirme süreçlerine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kuraklık, İklim Değişikliği, Uyum Politikaları, Stratejik Çözümler

ACİL YARDIM VE AFET YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN AFET LOJİSTİĞİ HAKKINDAKİ BİLGİ DÜZEYLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sevgi DUMAN* Gülhan ŞEN**

* Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi,

Sevgiduman2004@gmail.com

**Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü,

gulhansen@mehmetakif.edu.tr

Özet: Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin afet lojistiği konusundaki bilgi düzeylerini ve bilgi düzeylerini etkileyen faktörleri incelemek ve bilinç düzeyini ölçmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya 170 öğrenci katılım sağlamıştır. Katılımcıların %45,3'ü daha önce afet lojistiği eğitimi almış, %91,2'si bu alanda eğitimin gerekli olduğunu ifade etmiştir. Bulgular, öğrencilerin afet ve lojistik kavramlarını genel olarak bildiğini, fakat afet lojistiği süreçleri, koordinasyon ve planlama konularında ciddi bilgi eksiklikleri bulunduğunu göstermektedir. Afet lojistiği bilgi düzeyi toplam puanı ortalama 47,56 verisine ulaşılmıştır. Elde edilen bu veri oranının düşük olduğu düşünülse de analizlerde sınıf düzeyi, afet lojistiği dersi alma, eğitime yönelik olumlu tutum, gönüllü deneyim ve akademik başarı değişkenlerinin bilgi düzeyi üzerinde anlamlı fark yarattığı saptanmıştır. Bu çeşitli verilerin araştırma için önem arz eden veriler olduğu kanısına ulaşılmıştır. Buna karşın cinsiyet, medeni durum, ekonomik durum ve afete maruz kalma deneyimi ile anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Sonuç olarak, afet lojistiği bilgi düzeyinin kişisel özelliklerin dışında eğitimsel süreçler ve deneysel katkılarla artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, afet lojistiği eğitim programlarının içeriklerinin uygulamalı, koordinasyon ve planlama odaklı olacak şekilde çeşitlendirilmesi ve gönüllülük deneyimlerinin desteklenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet Lojistiği, Bilgi Düzeyi, Öğrenci, Eğitim.

AFETE MÜDAHALE PERSONELLERİNİN AFET TEHDİTİ İÇİN PSİKOLOJİK HAZIRLIKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Haktan KURT* Gülhan ŞEN**

*Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi,

haktankurt0404@gmail.com

**Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü,

gulhansen@mehmetakif.edu.tr

Özet: Bu çalışmanın amacı, Burdur İtfaiye Müdürlüğü ve Burdur AFAD personelinin afet tehdidine yönelik psikolojik hazırlık düzeylerini ölçmek için yapılmıştır. Araştırmaya toplam 65 personel katılmıştır. Katılımcıların kişisel bilgi özellikleri anket formu ile toplanmış, çalışmada dikkate alınmıştır, bunun yanı sıra psikolojik hazırlık düzeyi ise Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeği (ATPH) kullanılarak değerlendirilmiştir. Veriler bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi ve Pearson korelasyon testi ile analiz edilmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması orta yaşlı yani 35,5, mesleki kıdem ortalaması ise normal süre de 9,5 yıl olarak bulunmuştur. ATPH toplam puan ortalaması 176,2 olup, ölçeğin iç tutarlılığı oldukça yüksektir. Bulgular, katılımcıların afetlere yönelik bilgi, hazırlık ve davranışsal farkındalıklarının beklendiği gibi yüksek olduğunu göstermiştir. Ancak, stres ve kaygı yönetimi ile afet belirtilerini tanıma konularında belirsizlikler dikkat çekmiştir. Bu konuda elde ettiğimiz istatistiksel analizler, afet bölgesinde görev yaparken stres yaşayan, afet sonrasında kişisel hayatında olumsuz etkiler hisseden ve stresle başa çıkma becerisinde güçlük yaşayan personelin psikolojik dayanıklılık puanlarının anlamlı düzeyde düşük olduğunu ortaya koymuştur. Ortaya çıkan bu durum afet çalışanlarının bu konudaki eğitim ve bilgi düzeylerinin eksiklerini ortaya koymuştur. Ayrıca yaş arttıkça psikolojik dayanıklılığın azaldığı saptanmıştır. Bu bulgular meslekte eskiden olan eğitim eksikliğinin fazla olduğunu ve kendilerinin bu konuda yaşadığı güçsüzlüklerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Araştırma sonuçları, afet müdahale çalışanlarının genel olarak yüksek düzeyde psikolojik hazırlığa sahip olduğunu, ancak stres yönetimi ve psikolojik dayanıklılığın güçlendirilmesi gereken alanlar bulunduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, afet çalışanlarına yönelik psikososyal destek programlarının ve dayanıklılık artırıcı eğitimlerin önemli olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet, psikolojik hazırlık, dayanıklılık, İtfaiye, AFAD

AFET SONRASI BULAŞICI HASTALIKLARIN YÖNETİMİ: RİSKLER, VAKA ÖRNEKLERİ VE KORUYUCU UYGULAMALAR

İlayda ARSLAN*, Yağmur AYDIN ARIKAN **

*Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bucak Sağlık Yüksekokulu , Burdur, Türkiye,
ilayda29arслан@gmail.com

** Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bucak Sağlık Yüksekokulu , Burdur, Türkiye,
yaydin@mehmetakif.edu.tr

Özet: Doğal afetler sonrasında oluşan çevresel koşullar, temiz su ve hijyen yetersizlikleri, nüfus yoğunluğu ve sağlık hizmetlerine erişimdeki aksaklıklar bulaşıcı hastalıkların hızla yayılmasına zemin hazırlamaktadır. Özellikle su ve besin kaynaklı hastalıklar (kolera, tifo, dizanteri), solunum yolu enfeksiyonları (grip, pnömoni, COVID-19), cilt ve yara enfeksiyonları ile vektör kaynaklı hastalıklar (sıtma, dang humması, zika virüsü) afet sonrası dönemde sıkça görülmektedir. Literatürde yapılan çalışmalar, bu hastalıkların çoğunlukla yetersiz altyapı, kontamine su kullanımı, uygun olmayan barınma koşulları ve kalabalık yaşam alanları nedeniyle arttığını göstermektedir. Ayrıca bağışıklama hizmetlerinde yaşanan kesintiler, salgın riskini daha da yükseltmektedir.

Afet sonrası dönemde bulaşıcı hastalıkların görülme sıklığı yalnızca çevresel koşullara değil, aynı zamanda sağlık sistemlerinin kriz yönetimi kapasitesine de bağlıdır. Yetersiz koordinasyon, geç müdahale ve sınırlı kaynak kullanımı salgınların kontrolünü zorlaştırmaktadır. Literatürdeki bulgular, hızlı sağlık taramaları ve erken uyarı sistemlerinin, salgınların büyümeden tespit edilmesinde ve morbidite oranlarının azaltılmasında kritik rol oynadığını göstermektedir.

Afet sonrası bulaşıcı hastalıkların önlenmesinde çok yönlü stratejiler önemlidir. Öncelikle güvenli içme suyuna erişimin sağlanması, atık yönetimi ve sanitasyonun iyileştirilmesi temel korunma yöntemleridir. Bunun yanı sıra aşılama çalışmalarının kesintisiz sürdürülmesi, toplu yaşam alanlarında düzenli sağlık taramalarının yapılması ve hızlı vaka bildirimini salgınların erken kontrolünde kritik rol oynamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve benzeri kurumların raporları, afet bölgelerinde sağlık hizmetlerinin hızla organize edilmesinin, su ve gıda güvenliğinin sağlanmasının ve vektör kontrol programlarının uygulanmasının bulaşıcı hastalık yükünü önemli ölçüde azalttığını ortaya koymaktadır. Uygun müdahaleler sayesinde bulaşıcı hastalıklardan kaynaklanan yüksek morbidite ve mortalite büyük ölçüde önlenbilir.

Bu çalışmada, afet sonrası dönemde bulaşıcı hastalıkların ortaya çıkışına neden olan risk faktörleri, vaka örnekleri ve koruyucu uygulamalar ele alınmıştır. Ayrıca, bulaşıcı hastalıkların önlenmesine yönelik disiplinler arası iş birliği, halk sağlığı odaklı yaklaşımlar ve hızlı kriz yönetimi uygulamalarının önemi vurgulanmıştır. Çalışmanın amacı, afetler sonrasında bulaşıcı hastalıkların yayılımını önlemeye yönelik etkili stratejileri ortaya koymak, koruyucu programların sağlık üzerindeki ikincil etkileri azaltmadaki işlevini açıklamak ve bu alanda farkındalık oluşturmaktır. Bu doğrultuda hazırlanan koruyucu programlar, afetlerin sağlık üzerindeki ikincil etkilerini azaltmada hayati bir rol üstlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Bulaşıcı Hastalıklar, Halk Sağlığı, Korunma, Salgın

GLUTENSİZ DİYETİN YANLIŞ UYGULANMASI: BAĞIRSAK AÇISINDAN RİSKLER

İkbal DAŞKIN YÜZ *, Ali GÖNCÜ **

* Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve Diyetetik,
ikbaldaskin3415@gmail.com

**Aydın Adnan Menderes üniversitesi Çine Meslek Yüksekokulu Gıda İşleme Bölümü Gıda Teknolojisi Pr.,
ali.goncu@adu.edu.tr

Özet: Günümüzde estetik kaygılar, hızlı kilo kaybı isteği ve medya etkisiyle birçok kişi, hekim tanısı olmadan popüler diyetlere yönelmektedir. Bu diyetlerden biri olan glutensiz diyet (GD), çölyak hastalığında tek tedavi yöntemi iken sağlıklı bireyler arasında da yaygın şekilde uygulanmaktadır. Oysa gluten; buğday, arpa, çavdar ve yulaf gibi tahıllarda bulunan, besinlere yapısal ve fonksiyonel özellik kazandıran önemli bir proteindir. GD'nin çıkarılması beslenme düzeninde köklü değişikliklere neden olur. Glutensiz ürünler genellikle protein, demir, folat, B vitaminleri ve lif açısından daha düşük, enerji, tuz ve doymuş yağ açısından daha yüksek olabilmektedir. Bu durum uzun vadede mikronutrient eksikliklerine, metabolik risklerin artmasına ve beslenme kalitesinde düşüşe yol açabilir. Ayrıca tam tahılların diyetten çıkarılması lif alımını azaltarak bağırsak hareketlerini yavaşlatmakta, kısa zincirli yağ asidi üretimini düşürmekte ve kolon sağlığını olumsuz etkilemektedir. Bilimsel araştırmalar, glutensiz diyetin sağlıklı bireylerde bağırsak mikrobiyotasında yararlı türlerin (Bifidobacterium, Lactobacillus) azalmasına, patojen potansiyeli olan türlerin (Enterobacteriaceae) artmasına yol açtığını göstermektedir. Bu değişimler disbiyoz, bağışıklık fonksiyonlarının bozulması ve inflamatuvar süreçlerle ilişkilidir. Çölyak hastalarında GD disbiyozu düzeltebilse de sağlıklı bireylerde aynı fayda gözlenmemektedir. Ayrıca işlenmiş glutensiz ürünlerde bulunan katkı maddeleri bağırsak bariyerini zayıflatabilir. Yanlış self-diagnosis ise çölyak tanısını geciktirmekte ve gereksiz kısıtlamalara neden olmaktadır. GD yalnızca çölyak veya glutenle ilişkili diğer rahatsızlıklarda zorunlu ve etkilidir. Sağlıklı bireylerde gereksiz glutensiz diyet uygulamaları mikronutrient eksiklikleri, bağırsak mikrobiyotasında dengesizlik ve uzun vadeli sağlık sorunlarıyla sonuçlanabilir. Bu nedenle diyet, hekim ve diyetisyen kontrolünde planlanmalı; işlenmiş glutensiz ürünler yerine liften zengin, doğal ve dengeli beslenme tercih edilmelidir. Yanlış uygulamaları önlemek için toplumsal farkındalık artırılmalı ve halk bilimsel verilerle bilinçlendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Glutensiz diyet, Mikrobiyota, Bağırsak, İntolerans

GLUTENSİZ BESLENMENİN PROBIYOTİK VE PREBIYOTİK DÜZEYLERE ETKİSİ

İkbal DAŞKIN YÜZ *, Serdal ÖĞÜT**

* Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve Diyetetik,
ikbaldaskin3415@gmail.com

**Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme Ve Diyetetik Bölümü Toplum
Beslenmesi Anabilim Dalı, serdal.ogut@adu.edu.tr

Özet: Glutensiz diyet (GD), çölyak hastalığı ve gluten duyarlılığı için zorunlu bir tedavi yaklaşımıdır. Ancak son yıllarda, sağlıklı bireyler arasında da popüler hale gelmiştir. Glutenin diyetten çıkarılmasıyla buğday, arpa ve çavdar gibi tahıllardan alınan lif, dirençli nişasta ve prebiyotik bileşenler de azalır. Bu durum, bağırsak mikrobiyotasının probiyotik ve prebiyotik dengesi üzerinde önemli değişikliklere yol açabilmektedir. Prebiyotikler, sindirilemeyen ancak bağırsakta fermente edilerek yararlı bakterilerin çoğalmasını destekleyen bileşenlerdir. Özellikle fruktooligosakkaritler, inülin, arabinoksilanlar ve beta-glukanlar gluten içeren tahıllarda yoğun olarak bulunur. GD ile bu prebiyotiklerin diyetten çıkarılması, Bifidobacterium ve Lactobacillus gibi yararlı probiyotik türlerin azalmasına neden olabilir. Yapılan araştırmalar, glutensiz diyet uygulayan sağlıklı bireylerde bu bakterilerin düzeyinde belirgin azalma, Enterobacteriaceae gibi potansiyel patojenlerde ise artış olduğunu göstermektedir. Probiyotik çeşitliliğinin azalması, kısa zincirli yağ asidi (özellikle bütirat) üretimini düşürür. Bütirat azalması kolon hücrelerinin enerji kaynağını sınırlar, bağırsak bariyer fonksiyonlarını zayıflatır ve inflamatuvar süreçleri tetikleyebilir. Ayrıca prebiyotik eksikliği bağırsak hareketlerini yavaşlatır, kabızlığa ve disbiyoz gelişimine zemin hazırlar. Çölyak hastalarında GD bağırsak mikrobiyotasını kısmen düzeltebilirken, sağlıklı bireylerde aynı faydalar ortaya çıkmamaktadır. Bununla birlikte, piyasadaki birçok glutensiz ürün düşük lif içeriğine sahip olup yüksek katkı maddeleri içerebilmektedir. Bu durum da bağırsak sağlığını olumsuz etkileyebilir. Dolayısıyla GD uygulayan bireylerin prebiyotik içeriği yüksek besinleri (baklagiller, sebzeler, meyveler, keten tohumu, yulaf β -glukanı vb.) tüketmeleri önemlidir. Ayrıca probiyotik destekler mikrobiyota dengesini korumada yardımcı olabilir. Glutensiz beslenme çölyak hastaları için zorunlu ve etkili bir tedavidir. Ancak sağlıklı bireylerde gereksiz şekilde uygulanması, prebiyotik alımını azaltarak bağırsak mikrobiyotasında dengesizlik ve uzun vadeli sağlık sorunlarına yol açabilir. GD'nin olumsuz etkilerini en aza indirmek için prebiyotik kaynaklara yer verilmesi, probiyotik desteklerin kullanılması ve diyetin mutlaka uzman kontrolünde planlanması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Glutensiz diyet, Probiyotik, Prebiyotik, Mikrobiyota

AFETLERDE DEZAVANTAJLI GRUPLARIN BESLENME İHTİYAÇLARI

İsmigül ÇELİK*, Mümin POLAT**

* *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afet Yönetimi Anabilim Dalı, Burdur, Türkiye, gulcelik649@gmail.com*

** *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Burdur, Türkiye, mpolat@mehmetakif.edu.tr*

Özet: Afetler, toplumun tüm kesimlerini olumsuz etkilerken, özellikle dezavantajlı gruplar beslenme açısından daha savunmasızdır. Çocuklar, yaşlılar, hamile ve emziren kadınlar, kronik hastalığı olanlar, engelliler ve etnik azınlıklar, afet sonrası standart gıda yardımlarından yeterince yararlanamayabilir. Çocukların bağışıklık sistemi tam gelişmediği için yetersiz ve dengesiz beslenme enfeksiyon riskini artırırken, bebekler için anne sütü en güvenli besin kaynağı olmasına rağmen afet koşullarında annelerin beslenme yetersizliği süt üretimini olumsuz etkileyebilir.

Yaşlılar ve kronik hastalığı olan bireyler, özel diyet ihtiyaçları ve ilaç-diyet uyumuna bağlı olarak standart gıda yardımlarından yeterince faydalanamaz. Susuzluk hissinin azalması, çiğneme ve yutma güçlükleriyle birlikte, komplikasyon ve dehidratasyon riskini artırır. Hamile ve emziren kadınlarda yetersiz beslenme düşük doğum ağırlıklı bebeklere, erken doğuma ve anne sağlığında bozulmalara yol açabilir. Engelliler ise hareket ve erişim kısıtlılığı nedeniyle gıdaya ulaşmada bağımlı hale gelirken, özel diyet veya kıvam gereksinimleri genellikle karşılanamaz.

Afetler sırasında gıda kaynaklarının kısıtlanması, ulaşım ve dağıtım sistemlerinin aksaması, ekonomik kayıplar ve sosyal destek eksikliği beslenme yetersizliğini daha da derinleştirir. Bu nedenle afet beslenme planlarının, hassas grupların enerji ve besin gereksinimlerini karşılayacak şekilde hazırlanması kritik öneme sahiptir. Planlamada yaşa uygun gıdalar, özel diyetler, besin takviyeleri ve kültürel hassasiyetler dikkate alınmalı; afet öncesi hazırlık, afet sırasında hızlı müdahale ve afet sonrası destek süreçleri entegre edilmelidir. Böylece afetlerde toplumun beslenme durumu iyileştirilerek sağlık ve iyileşme süreçleri desteklenebilir.

Anahtar Kelimeler: Afetler, dezavantajlı gruplar, beslenme ihtiyaçları

TIP EĞİTİMİNDE BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN ROLÜ

Şenda Sena Gür*, Mukadder İnci BAŞER KOLCU**

*Dönem 6, Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi, Isparta, Türkiye

***Tıp Eğitimi ve Bilişimi AB, Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi, Isparta, Türkiye*

Özet: Bilgi çağında sağlık alanındaki hızlı dönüşüm, tıp eğitiminde yeni yaklaşımların benimsenmesini zorunlu kılmıştır. Geleneksel yöntemlerin ötesine geçen çağdaş tıp eğitimi, bilişim teknolojilerinin sunduğu fırsatlarla daha erişilebilir, etkileşimli ve öğrenci merkezli hale gelmektedir. Bu çalışmada tıp eğitiminde öne çıkan bilişim teknolojileri ve kullanım alanları özetlenmiştir.

E-öğrenme; bilgi ve becerilerin bilgisayar, tablet, akıllı telefon veya internet gibi dijital araçlar aracılığıyla öğrenilmesi sürecidir. Program geliştirme çalışmalarında planlı ve öğrenmeyi desteklemek amacıyla geliştirilmiş e-öğrenme uygulamaları, öğrencilerin bilgi kalıcılığını, motivasyonunu ve performansını artırmakta; geleneksel ders yöntemlerine göre daha etkin bulunmuştur. E-öğrenme ile birlikte son yıllarda karşımıza çıkan yapay zekâ bu deneyimleri özelleştirerek eğitim ortamlarında kişiselleştirilmiş, etkileşimli ve veriye dayalı öğrenme deneyimleri sunar. Yapay zekanın tıp eğitimine kuramsal katkısının yanı sıra tanısal süreçler ve cerrahi simülasyonlarda kullanılmasıyla beceri kazanımlarına da etki ettiği görülmektedir.

Bilişim teknolojilerinin tıp eğitimine kazandırdığı önemli yeniliklerden biri de sanal gerçekliktir. Bu teknoloji, anatomi, cerrahi eğitim, acil durum yönetimi ve hasta iletişimi gibi farklı alanlarda öğrencilere etkileşimli öğrenme fırsatları sunmaktadır. Sanal gerçeklik ile birlikte kullanılan animasyonlar ve 3D modelleme teknikleri, karmaşık anatomik yapıları görselleştirerek kavrayışı kolaylaştırmakta; aynı zamanda cerrahi becerilerin geliştirilmesine önemli katkılar sağlamaktadır.

Bilginin sunulduğu güncel yaklaşımlar arasında yer alan bulut bilişim ve mobil uygulamalar, bilgiye her yerden erişim olanağı sunarak sürekli mesleki gelişimi desteklemektedir. Bunun yanında web tabanlı uygulamalar, güncel literatüre hızlı ulaşmayı kolaylaştırmakta ve telemedikal uygulamaları destekleyerek sağlık eğitiminde önemli katkılar sağlamaktadır.

Sonuç olarak, bilişim teknolojilerinin tıp eğitimine sistematik ve sürdürülebilir entegrasyonu, sağlık profesyonellerinin bilgi, beceri ve tutum düzeylerini geliştirmede kritik öneme sahiptir. Bu entegrasyonun, geleceğin hekimlerini daha donanımlı ve hasta odaklı yetiştirmeye katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tıp eğitimi, bilişim teknolojileri, e-öğrenme, yapay zekâ, sanal gerçeklik

DAVRANIŞ GENETİĞİ: TEMEL YAKLAŞIMLAR VE UYGULAMA ALANLARI

Nursen ŞENTÜRK*, Büşra Nisa YILMAZ*, Nilay SEYİDOĞLU**, Sena ARDIÇLI***

Cenk AYDIN*

*Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, entrknursen@gmail.com

*Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, 612447001@ogr.uludag.edu.tr

*Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, caydin@uludag.edu.tr

**Namık Kemal Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Tekirdağ, Türkiye, nseyidoglu@nku.edu.tr

***Bursa Uludağ Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Genetik Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye, sardicli@uludag.edu.tr

Özet: Davranış genetiği, organizmaların davranışsal özelliklerinin genetik temellerini ve bu özelliklerin çevresel etkileşimlerle nasıl biçimlendiğini araştıran, biyoloji, psikoloji ve nörobilimle sıkı bağlara sahip disiplinler arası bir alandır. Bu alan, kalıtsal faktörlerin yalnızca biyolojik yapı üzerindeki etkilerini değil; aynı zamanda bireyin dış dünyayla etkileşim biçimini ve deneyimlere verdiği tepkileri nasıl şekillendirdiğini anlamayı hedefler. Bu nedenle davranış genetiği, gen-çevre etkileşimini anlamada kritik bir çerçeve sunar. Davranışların evrimsel sürekliliği ve türler arası ortaklıkları göz önüne alındığında, davranış genetiği temel bilim araştırmalarında önemli bir konumda yer almaktadır. Bu yaklaşım, genetik varyasyonların davranış fenotiplerine katkısını anlamak amacıyla kantitatif genetik analizlerden moleküler yöntemlere, ikiz ve soy çalışmaları gibi klasik yaklaşımlardan günümüzde giderek önem kazanan genom çapında ilişkilendirme çalışmaları (Genome-wide association studies: GWAS) ve epigenetik incelemelere kadar geniş bir metodolojik yelpazeyi kullanmaktadır. Davranış genetiği araştırmaları; öğrenme, stres yanıtı, sosyal davranışlar ve bağımlılık gibi çok sayıda alanda genetik belirleyicileri ortaya koyarken, aynı zamanda hayvan refahı, evcil hayvanların eğitimi, üretim hayvanlarında davranışsal özelliklerin ıslahı gibi hayvancılıkta da farklı uygulama alanlarına katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla davranış genetiği, hem temel bilimlerde hem de uygulamalı alanlarda, gen-çevre etkileşimini çözümleyerek davranışın biyolojik temellerine ışık tutmaktadır. Bu bildiride, davranış genetiğinin tarihsel arka planı, temel kuramsal yaklaşımları ve günümüzde kullanılan moleküler-genetik yöntemler detaylı şekilde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Davranış, genetik, fenotip

GÖÇMEN HEMŞİRELERİN DUYGUSAL DAYANIKLILIĞINI BELİRLEYEN SOSYAL VE KURUMSAL FAKTÖRLER: KAPSAMLI BİR LİTERATÜR DERLEMESİ

Zeynep ORAN *, Şule ŞENOL **

* Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Antalya, Türkiye, zeyneporan221b@gmail.com

** Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Antalya, Türkiye, sulesenol@akdeniz.edu.tr

Özet: Giriş: Göçmen hemşireler, küresel sağlık iş gücünün vazgeçilmez bir parçası haline gelmiş olup, yeni çalışma ortamlarına uyum sürecinde duygusal dayanıklılıklarını belirleyen en önemli faktörler sosyal destek ve işyeri entegrasyonudur. Amaç: Bu çalışmanın amacı, göçmen hemşirelerin ev sahibi ülkelerde yaşadıkları psikososyal uyum sürecinde sosyal destek mekanizmaları ve iş yeri entegrasyonunun rolünü ortaya koymaktır. Göçmen hemşirelerin karşılaştıkları zorluklara rağmen sergiledikleri duygusal dayanıklılığın hangi faktörlerle desteklendiği ele alınmaktadır. Yöntem: 2000 sonrası literatürde yayımlanmış nitel, nicel, bütünlendirici ve metasentez çalışmaları incelenmiştir. Derlemeye, göçmen veya uluslararası eğitilmiş hemşirelerin sosyal destek, işyeri entegrasyonu, psikolojik iyilik hali ve dayanıklılık temalarını ele alan araştırmalar dâhil edilmiştir. Bulgular içerik analiziyle tematik olarak sınıflandırılmıştır. Bulgular: İncelenen çalışmalar, göçmen hemşirelerin mesleki uyum sürecinde oryantasyon eksikliği, sosyal izolasyon ve ayrımcılığın stres ve tükenmişliği artırdığını göstermektedir. Buna karşılık aile desteği, akran ilişkileri, mentorluk ve kapsayıcı işyeri uygulamaları göçmen hemşirelerin duygusal dayanıklılığını güçlendirmekte ve uyum sürecini kolaylaştırmaktadır. İş yeri entegrasyon programları (uzun süreli oryantasyon, mentorluk eşleşmeleri, kültürel duyarlılık eğitimleri) psikolojik uyum üzerinde doğrudan koruyucu etkiye sahiptir. Sonuç: Göçmen hemşirelerin psikolojik uyumunda sosyal destek ve işyeri entegrasyonu kritik öneme sahiptir. Sağlık kurumlarının kapsayıcı politikalar geliştirmesi, mentorluk ve akran desteğini teşvik etmesi ve sistematik oryantasyon programları uygulaması, hemşirelerin duygusal dayanıklılığını artırarak hem bireysel hem de kurumsal düzeyde olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Anahtar Kelimeler: Göçmen hemşireler, duygusal dayanıklılık, sosyal destek, işyeri entegrasyonu

GÖÇMEN HEMŞİRELERİN DUYGUSAL VE PSİKOLOJİK UYUM SÜRECİNDE DİL VE KÜLTÜREL ENGELLERİN ROLÜ

Şule ŞENOL*, Zeynep ORAN**

* Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Antalya, Türkiye, sulesenol@akdeniz.edu.tr

** Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Antalya, Türkiye,
zeyneporan221b@gmail.com

Özet: Giriş: Günümüzde hemşire göçü dünya genelinde hızla artmaktadır. Bu durum, sağlık sistemlerine yeni fırsatlar sunarken aynı zamanda hemşirelerin sıklıkla yaşayabileceği uyum sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Amaç: Bu derleme çalışması, göçmen hemşirelerin farklı ülkelerde yaşadıkları uyum sürecinde karşılaştıkları duygusal ve psikolojik güçlükleri ele almakta; özellikle dil ve kültürel engellerin ruhsal iyilik halleri üzerindeki rolünü tartışmayı amaçlamaktadır. Yöntem: Çalışmada konuya ilişkin güncel literatür incelenmiş; göçmen ve uluslararası eğitilmiş hemşirelerin deneyimlerini ele alan araştırmalar, raporlar ve akademik yayınlardan yararlanılmıştır. Dil, kültürel uyum, işyeri entegrasyonu ve psikolojik iyilik temalarını içeren bulgular değerlendirilmiş, literatürde öne çıkan eğilimler bütüncül bir bakış açısıyla özetlenmiştir. Bulgular: Göçmen hemşirelere yönelik yapılan çalışmalar, bu hemşirelerin özellikle ilk yıllarda yoğun stres, kültür şoku, yalnızlık ve ayrımcılık ile karşılaştığını göstermektedir. Dil yetersizlikleri iletişim sorunlarına ve sosyal izolasyona yol açarken; kültürel farklılıklar hasta ve meslektaş ilişkilerinde uyumu güçleştirmektedir. Bununla birlikte sosyal destek, kişisel direnç ve mesleki deneyim, zamanla uyum sürecini kolaylaştırmaktadır. Tartışma ve Sonuç: Literatür, göçmen hemşirelerin duygusal ve psikolojik uyum süreçlerinin çok boyutlu olduğunu ortaya koymaktadır. Dil ve kültürel bariyerlerin azaltılmasına yönelik politikaların geliştirilmesi, psikososyal destek hizmetlerinin artırılması ve iş yerinde kapsayıcı bir kültürün teşvik edilmesi göçmen hemşirelerin uyumunu kolaylaştırabilir.

Anahtar Kelimeler: Göçmen hemşireler, kültürel uyum, dil engeli, psikolojik uyum

LEEDS GIDA TERCİHİ ANKETİNİN TÜRKÇE GEÇERLİK VE GÜVENİRLİĞİ ÇALIŞMASI: GIDA VERİ TABANININ OLUŞTURULMASI

Elif UCA*, Güleren SABUNCULAR**

*Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beslenme ve Diyetetik, İstanbul, Türkiye, elifuca@marun.edu.tr:

**Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beslenme ve Diyetetik, İstanbul, Türkiye, guleren.sabuncular@marmara.edu.tr

Özet: Bu çalışmanın amacı, Leeds Gıda Tercih Anketi'nin (LFPQ) Türk kültürüne uyarlanmasına yönelik geçerlik ve güvenilirlik sürecinin ilk aşaması olarak kültürel açıdan uygun bir gıda veri tabanının geliştirilmesidir. Bu kapsamda, Türkömp ulusal gıda veri tabanından seçilen 40 gıda profesyonel standartlarda fotoğraflanmış ve uzman panel tarafından ön değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Ardından 316 yetişkin katılımcı ile çevrimiçi anket uygulanmış; tanınabilirlik, tüketim sıklığı, beğeni düzeyi, tatlı-tuzlu sınıflaması, yağ içeriği algısı ve günün saatine uygunluk olmak üzere sekiz ölçüt değerlendirilmiştir. Tanınabilirlik $\geq 80\%$, beğeni ortalaması ≥ 60 ve tüketim sıklığı ≥ 2 olan gıdalar analizde tutulmuş ve toplam 34 gıda seçilmiştir. Katılımcıların algıladığı tatlılık ve yağlılık skorları z-skor ile standartlaştırılmış, ardından kümeleme analizi ile dört kategori (yüksek yağlı tatlı, yüksek yağlı tuzlu, düşük yağlı tatlı, düşük yağlı tuzlu) oluşturulmuştur. Her kümeden merkeze en yakın dört gıdanın seçilmesiyle toplam 16 gıdadan oluşan nihai set elde edilmiştir. Bulgular, besinlerin yalnızca enerji ve makrobesin içeriklerine göre değil, toplumsal algı temelinde de anlamlı biçimde farklılaştığını göstermektedir. Giriş ve Amaç: Leeds Gıda Tercih Anketi (LFPQ), bireylerin yiyecek tercihlerini ve yiyecek ödülünü ölçmek için geliştirilmiş geçerli ve güvenilir bir araçtır. Bu çalışmanın amacı, LFPQ'nun Türk nüfusu için geçerlik güvenilirlik çalışmasının yapılması sürecinde ilk adım olan kültürel açıdan uygun bir gıda veri tabanının oluşturulmasıdır. Yöntem: Oustric ve ark. (2020) tarafından önerilen protokol temel alınarak, Türk mutfağını temsil eden gıdalar ulusal gıda veri tabanı Türkömp'tan seçildi. Toplam 40 gıda maddesi, düz bir zeminde beyaz oval tabak üzerinde profesyonel standartlara uygun şekilde fotoğraflandı. Gıdalar, enerji içerikleri dikkate alınarak yüksek yağlı tatlı (YYTA), düşük yağlı tatlı (DYTA), yüksek yağlı tuzlu (YYTU) ve düşük yağlı tuzlu (DYTU) olmak üzere dört kategoriye ayrıldı. Fotoğraflar iki diyetisyen ve iki akademisyenden oluşan uzman paneli tarafından değerlendirildi. Daha sonra, çevrimiçi anket aracılığıyla 316 katılımcının görüşleri alınarak gıda fotoğrafları doğrulandı. Anket kapsamında tanıma, tüketim sıklığı, beğeni düzeyi, tatlı-tuzlu ve yağ içeriği sınıflaması ile günün saatine uygunluk gibi sekiz kriter kullanıldı. Bulgular ve Sonuç: Başlangıçta seçilen 40 gıda fotoğrafı, katılımcılardan elde edilen tanınabilirlik, tüketim sıklığı ve beğeni verilerine göre değerlendirildi. Tanınabilirlik $\geq 80\%$, ortalama beğeni ≥ 60 ve tüketim sıklığı ≥ 2 kriterlerini karşılamayan besinler elendi ve 34 gıda analizde kaldı. Daha sonra, katılımcıların algıladığı tatlılık ve yağlılık skorları (VAS ortalamaları, z-skor ile standartlaştırılmış) üzerinden kümeleme analizi yöntemiyle dört küme belirlendi: yüksek yağlı tatlı, yüksek yağlı tuzlu, düşük yağlı tatlı ve düşük yağlı tuzlu. Her küme için merkeze en yakın dört besin seçildi ve toplam 16 besinden oluşan nihai set oluşturuldu. Kümeleme analizi, besinlerin yalnızca içeriklerine göre değil, toplumun algısına göre de farklılaşabileceğini ortaya koydu.

Anahtar Kelimeler: leeds gıda tercihi anketi, ödül mekanizması, geçerlik, güvenilirlik.

KARBONİK ANHİDRAZ-IV (KA-IV) İNHİBİTÖRLERİ İÇİN MAKİNE ÖĞRENME TABANLI QSAR ÇALIŞMASI

Elif Gözde HACISÜLEYMAN*

*Antalya Bilim Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü,
Antalya, Türkiye, gozde.gokkaya@antalya.edu.tr

Özet: Karbonik anhidraz (KA), CO₂/HCO₃⁻ dengesini düzenleyen, çinko içeren temel bir enzim ailesidir. Bu çalışmada insan KA-IV izoenzimine yönelik inhibitörlerin etkinliği, açıklanabilir makine öğrenme tabanlı QSAR yaklaşımıyla incelenmiştir. ChEMBL'den derlenen bileşikler RDKit ile işlenerek 3B yapılarına dönüştürülmüş; moleküler tanımlayıcılar Mordred Descriptorleri ile hesaplanmış ve farmakokinetik açıdan uygunsuz örnekler Lipinski ölçütleriyle elenmiştir. Modelleme için ExtraTreesRegressor kullanılmış, GridSearchCV ile hiperparametre araması yapılmış ve performans R² ile RMSE üzerinden değerlendirilmiştir. Doğrulama amacıyla Y-Randomizasyon analizi uygulanmış; açıklanabilirlik için SHAP analiziyle önem sıraları elde edilerek kimyasal yapılar yorumlanmıştır. Hiperparametrizasyon sonrası oluşturulan model test kümesinde R²≈0.570 ve RMSE≈0.757 olarak elde edilmiştir. Y-Randomizasyon analizinde R² dağılımı negatif ortalamada (≈-0.23) ve dar bir aralıkta toplanarak, geliştirilen modelde öğrenilen ilişkinin şansa dayalı olmadığı gösterilmiştir. SHAP analizi sonunda, NsNH2, NddssS ve SMR_VSA4 gibi tanımlayıcıların katkısının belirgin olduğu; sülfonamid benzeri motifler ile molar refraktiviteye bağlı yüzey alanı bölgelerinin KA-IV inhibisyonuna anlamlı etki edebileceği gösterilmiştir. Bulgular, KA-IV için in silico öngörü kabiliyetinin tatmin edici olduğunu ve açıklanabilirlik çıktılarının rasyonel ilaç tasarımında hedefe yönelik optimizasyonu desteklediğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Karbonik Anhidraz, QSAR, Extra Tree Regressor, Y-Randomizasyon, SHAP

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN 80. GENEL KURULUNDA FİLİSTİN MESELESİ: GÜNCEL TARTIŞMALAR VE SİMGESEL MÜCADELE

Metehan DÜZGÜN*

*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, metehanduzgun@posta.mu.edu.tr

Özet: Birleşmiş Milletler 'in (BM) 80. Genel Kurulu, uluslararası toplumun uzun süredir gündeminde olan Filistin meselesine dair önemli tartışmalara sahne olmuştur. Özellikle Gazze'de yaşanan insani kriz, sivillere yönelik saldırılar ve uluslararası hukukun ihlali iddiaları, oturumlarda yoğun biçimde gündeme gelmiştir. Bu bildiriye, BM'nin mevcut karar alma mekanizmalarının Filistin meselesinde ne ölçüde etkili olduğu, büyük güçlerin vetoları ve uluslararası kamuoyunun baskısı çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Ayrıca, Filistin halkının sembolik direnişini temsil eden "Sumud" kavramı ve bu kavramın günümüz uluslararası ilişkilerindeki yansımaları üzerinde durulmaktadır. BM kürsüsünde yapılan konuşmalar, hem devlet aktörlerinin politik tutumlarını hem de uluslararası toplumun adalet beklentisini yansıtmaktadır. Çalışmanın amacı, BM'nin Filistin meselesinde karşılaştığı yapısal zorlukları ve diplomatik süreçlerde ortaya çıkan çelişkileri ortaya koymaktır.

Sonuç olarak, BM'nin 80. Genel Kurulu, Filistin meselesinin çözümünde bir dönüm noktası olmamakla birlikte, uluslararası toplumun vicdani reflekslerini yeniden gündeme taşımıştır. Bu bağlamda, Filistin'in özgürlük mücadelesi yalnızca bölgesel değil, küresel barış ve adalet arayışının da simgesi haline gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Birleşmiş Milletler, Filistin, Uluslararası İlişkiler, Sumud, İnsan Hakları

HISTOPATHOLOGY OF ARRHYTHMOGENIC RIGHT VENTRICULAR CARDIOMYOPATHY

Sebahat ULUSAN*

**Suleyman Demirel University, Histology and Embryology Department, Isparta, Turkiye*

Abstract: Arrhythmogenic right ventricular cardiomyopathy is a myocardial disease that often presents with sudden cardiac death. Pathologically, it is characterized by fibro-fatty replacement of the right ventricular myocardium and clinically by right ventricular arrhythmias. It is a primary heart muscle disease that causes electrical instability with the risk of life-threatening ventricular arrhythmias.

Unfortunately, many cases of ARVC are diagnosed using samples obtained at autopsy after sudden cardiac death. Biopsy samples from patients suspected of having ARVC are crucial for diagnosis. This study will review 20 previous studies, highlighting the changes that occur in cardiac tissue, and highlight the importance of early diagnosis in ARVC.

Key words: myocardial disease, ARVC

KAFKASYA'DA BARIŞ RÜZGÂRI: ABD DESTEKLİ ANLAŞMA VE ZENGEZUR'UN STRATEJİK ÖNEMİ

Emirhan YILMAZ*

**Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Muğla, Türkiye, emrhan_ylmz1905@outlook.com*

Özet: Bu Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Güney Kafkasya, jeopolitik rekabetin merkezinde yer alan stratejik bir bölge haline gelmiştir. Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan'ın bağımsızlıklarını kazanmasıyla birlikte ABD, bölgeyi kendi nüfuz alanına dahil etme çabasına girmiştir. Enerji kaynakları, ulaşım hatları ve İpek Yolu üzerindeki konumu, Washington'un ilgisinin temel nedenleri olmuştur. Bu bağlamda ABD, İran'ı tecrit etmeye yönelik politikalarını Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan ile kurduğu ilişkiler üzerinden şekillendirmiştir.

Çalışmada özellikle Zengezur Koridoru'nun bölgesel ve küresel etkileri ele alınmaktadır. ABD'nin 99 yıllığına kiraladığı bu hat, yalnızca Azerbaycan ile Nahçıvan arasında bağlantı sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda İran'ın Ermenistan üzerinden kurduğu tek kara hattını sınırlandırarak Tahran'ın manevra alanını daraltmıştır. ABD'nin bölgede kalıcı bir varlık kazanması, Rusya ve Çin'in kara ulaşım yollarını Batı kontrolüne açmış; Türkiye açısından ise Orta Asya ile kesintisiz bağlantı kurma imkânı doğurmuştur.

Sonuç olarak Zengezur Koridoru, taraf ülkeler açısından bir "kazan-kazan" zemini sunmakla birlikte, Avrasya genelindeki güç dengelerini dönüştüren stratejik bir açılım niteliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Güney Kafkasya, Zengezur Koridoru, ABD Dış Politikası, Jeopolitik Rekabet

YÜKSEK RİSKLİ KOMORBİDİTELERİ OLAN PES EKİNOVARUSLU HASTADA AMPUTASYON SEÇENEĞİNİN YAŞAM KALİTESİNE ETKİSİ: OLGU SUNUMU

Ali ÖZYALÇIN*

**İstanbul Sağlık Bilimleri Üniversitesi Kanuni Sultan Süleyman Eğitim ve Araştırma Hastanesi Ortopedi ve Travmatoloji Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye ozyalcinali@gmail.com*

Özet: Her yıl 100.000'den fazla çocuk pes ekinovarus (PEV) ile doğmakta olup, kas-iskelet sistemi hastalıkları arasında doğuştan gelen en ciddi sakatlık nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Tedavi edilmeyen olgular ilerleyen dönemde ciddi fonksiyon kaybına, sosyal ve fiziksel kısıtlılıklara yol açabilmektedir. Erken dönemde Ponseti yöntemiyle yapılan alçılama genellikle başarılı sonuçlar sağlasa da, şiddetli ve komplike olgularda deformite tekrarlayabilmekte ve uzun süreli, tekrarlayan cerrahi girişimler gerekebilmektedir. Ancak ağır komorbiditeleri olan hastalarda bu cerrahiler; uzun tedavi süreçleri, sık operasyonlar ve anestezi maruziyeti, düşük başarı şansı ile sakatlık ve ölüm risklerini de içeren artmış komplikasyon olasılıkları nedeniyle çoğu zaman önerilse bile uygulanması geciken ya da tercih edilmeyen girişimlerdir. Bu bağlamda, deformite düzeltici cerrahiler yüksek komorbiditeli hastaları sosyal hayattan ve iş yaşamından uzaklaştıran zorlu bir sürece sokabilmektedir. Oysa syme amputasyonu gibi tek seanslı, radikal cerrahiler hem hekim hem de hasta açısından başlangıçta ürkütücü görünse de, hastayı kısa sürede mobilize ederek sosyal ve iş yaşamına hızlı dönüş sağlayabilmektedir. Çalışmamızın amacı, 15 yaşından itibaren birçok merkezde defalarca deformite düzeltme cerrahisi önerilmesine rağmen yüksek komorbidite nedeniyle tedavi edilememiş bir PEV hastasının yaşadığı süreci ve uygulanan syme amputasyonu sonrasında elde edilen yaşam kalitesi artışını olgu sunumu şeklinde bildirerek uygun seçilmiş hastalarda syme amputasyonunun radikal ancak kısa sürede fonksiyonel iyileşme sağlayan bir seçenek olabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Pes ekinovarus, Komorbidite, Syme amputasyonu, Spina bifida

TOPUK KANI TARAMASI NEDİR VE NEDEN ÖNEMLİDİR?

Ahmet Furkan AKAR*, Rana Fitnet Avcı**, Mukadder İnci BAŞER KOLCU***

*Süleyman Demirel Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Isparta\Türkiye

**Süleyman Demirel Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Isparta\Türkiye

***Tıp Eğitimi ve Bilişimi AB, Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi - Isparta\Türkiye

Özet: Yenidoğan topuk kanı taramalarında amaç doğumsal metabolik hastalıkların erken dönemde tespit edilmesi ve en kısa zamanda tedaviye başlanmasıdır.

Doğumsal metabolik hastalıklar nadir görülen, yenidoğanda zeka geriliği ve beyin hasarı gibi geri dönüşümsüz hastalıklara sebep olur. Bu hastalıkların çoğunun otozomal resesif geçişli olması akraba evliliklerinin yaygın olduğu ülkelerde daha sık görülebileceğini düşündürmektedir.

Topuk kanı taramaları Fenilketonüri (FKU), Konjenital hipotiroidi (KH), Biyotinidaz eksikliği (BE), Kistik fibrozis (KF), Konjenital adrenal hiperplazi (KAH) ve Spinal müsküler Atrofi (SMA) hastalıklarının tespitinde kullanılır. Topuk kanı taraması süreci, bebeğin ayak topuğundan alınan birkaç damla kanın özel bir filtre kağıdına (Guthrie) emdirilip kurutulduktan sonra laboratuvara gönderilmesiyle sonuçlanır.

Topuk kanı taramaları ülkemizde "Ulusal Yenidoğan Tarama Programı" kapsamında her yenidoğana yapılmaktadır. Bu testin yapılması için ebeveynlerden izin alınması gerekmektedir fakat bazı ebeveynler topuk kanı testine izin vermemektedir. Son yıllarda artan aşı karşıtlığı ile beraber bu tarama testine karşı ön yargı da artmıştır. Ailelerin bu ön yargısına çevresinden duyduğu veya internet üzerinden gördüğü asılsız söylemler sebebiyet vermektedir.

Biz hekimler olarak ön yargılı ailelere topuk kanı tarama testinin koruyucu bir sağlık hizmeti olduğunu, bu testin amacının yenidoğan bebeklerin yaşama daha sağlıklı başlamalarını sağlamak olduğunu anlatmalıyız. Halkı bilinçlendirmek adına aile hekimliğine ve hastanelere gelen özellikle gebe annelere bu testin önemini ve yenidoğan bebeğe hiçbir zararının olmadığını anlatmalıyız.

Anahtar Kelimeler: Topuk kanı taraması, yenidoğan, doğumsal metabolik hastalık

TOPLUMDA ANTİBİYOTİK DİRENCİNE KARŞI YANLIŞ İNANIŞLAR

Gülezer SÜZÜ*, Serkan YILMAZ*, Alper Kahraman PERÇİN*, Mukadder İnci

BAŞER KOLCU**

**Süleyman Demirel Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Isparta\Türkiye*

***Tıp Eğitimi ve Bilişimi AB, Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi - Isparta\Türkiye*

Özet: Antibiyotikler modern tıbbın en önemli keşiflerinden biridir ve bakteriyel enfeksiyonların tedavisinde hayat kurtarıcı bir rol oynamaktadır. Ancak son yıllarda tüm dünyada giderek artan antibiyotik direnci, halk sağlığını tehdit eden en önemli sorunlardan biri haline gelmiştir. Antibiyotik direncinin temel nedenlerinden biri ise toplumda yaygın olarak görülen yanlış inanışlar ve hatalı kullanım alışkanlıklarıdır.

Toplumda sık rastlanan yanlış inanışlardan biri, antibiyotik direncinin insanlarda geliştiği düşüncesidir. Oysa direnç, insanlarda değil bakterilerde oluşur. Kişi, dirençli bakterileri taşıyabilir ve bu bakteriler başkalarına bulaşabilir. Bir diğer yanlış inanış, antibiyotiklerin her enfeksiyonda faydalı olduğudur. Grip, soğuk algınlığı gibi viral hastalıklarda antibiyotikler etkisizdir, buna rağmen insanlar çoğu zaman antibiyotik talep etmektedir. Bu durum, gereksiz antibiyotik kullanımını artırarak direnç gelişimini hızlandırmaktadır.

Ayrıca toplumda “güçlü antibiyotik her hastalığı tedavi eder” şeklinde bir yanlış düşünce vardır. Antibiyotiğin etkinliği, gücünden değil uygun bakteriye karşı seçilmiş olmasından kaynaklanır. Yanlış antibiyotik seçimi hem tedaviyi başarısız kılar hem de direnç gelişimine zemin hazırlar. Bir diğer sorun da tedavi süresinin yanlış uygulanmasıdır. Pek çok kişi antibiyotiği birkaç gün kullanıp kendini iyi hissettiğinde tedaviyi yarıda kesmektedir. Bu durumda bakterilerin bir kısmı canlı kalır ve direnç geliştirme olasılığı artar.

Toplumda yaygın başka bir yanlış inanış, “artmış antibiyotiğin saklanıp tekrar kullanılabileceği” veya “başkasına iyi gelen antibiyotiğin bana da iyi geleceği” düşüncesidir. Oysa antibiyotikler kişiye ve hastalığa özgü olarak doktor tarafından seçilmelidir. Yanlış ve bilinçsiz kullanım, hem bireysel sağlık için riskli hem de toplum sağlığı açısından tehlikelidir.

Sonuç olarak, antibiyotik direnci ile mücadelede yalnızca sağlık çalışanlarının çabaları yeterli değildir. Toplumun doğru bilgiye ulaşması, yanlış inanışların düzeltilmesi ve akılcı ilaç kullanımının benimsenmesi büyük önem taşımaktadır. Antibiyotiklerin yalnızca hekim önerisiyle ve doğru dozda kullanılması, tedavi süresinin tamamlanması ve gereksiz kullanımdan kaçınılması, dirençle mücadelenin temel unsurlarıdır. Bilinçli toplum, antibiyotiklerin etkinliğini korumanın en güçlü yoldur.

Anahtar Kelimeler: antibiyotik, direnç, enfeksiyon

YAPAY ZEKÂ KAYGISI ÖLÇEKLERİ ÜZERİNE LİTERATÜR DERLEMESİ

Erkan Alp ÇAVDARCI*, Mukadder İnci BAŞER KOLCU**

**Süleyman Demirel Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Isparta\Türkiye*

***Tıp Eğitimi ve Bilişimi AB, Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi - Isparta\Türkiye*

Özet: Son yıllarda yapay zekâ (YZ) teknolojilerinin hızla gelişmesiyle birlikte, bireylerin bu teknolojilere yönelik algı, tutum, okuryazarlık ve kaygı düzeylerini belirlemeye yönelik ölçme araçları giderek artmıştır. Bu durum, özellikle sağlık ve eğitim alanlarında yapay zekâyâ ilişkin psikososyal değişkenlerin daha derinlemesine anlaşılmasını sağlamıştır. Literatürdeki ölçek çalışmaları incelendiğinde, YZ'ye yönelik tutum, kaygı ve okuryazarlık boyutlarının farklı ölçeklerle ele alındığı görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısı, bireylerin teknolojik sistemlerle etkileşime girerken yaşadıkları belirsizlik, kontrol kaybı, etik kaygılar veya mesleki tehdit algıları gibi psikolojik tepkileri kapsamaktadır. Bu kavramı ölçmek amacıyla geliştirilen ölçekler arasında Artificial Intelligence Anxiety Scale (AIAS), Artificial Intelligence Attitude Scale (AIAS-4), AI Anxiety Scale for Students (AIAS-S) ve AI Awareness and Anxiety Scale (AIAAS) gibi araçlar öne çıkmaktadır. Bu ölçeklerin madde sayısı 4 ile 31 arasında değişmekte, bazıları kısa uygulama süresiyle pratiklik sağlarken, bazıları ise alt boyut düzeyinde ayrıntılı analiz olanağı sunmaktadır. Ölçeklerin alt boyutları genellikle “teknolojiye güven, iş güvencesi kaygısı, etik ve mahremiyet endişesi, özyeterlik” gibi bileşenleri içermektedir.

Türkiye’de son yıllarda yapılan çalışmalar, YZ’ye yönelik kaygı ve tutum ölçeklerinin Türkçe uyarlamalarına odaklanmış; buna karşın YZ okuryazarlığı ve YZ’ye yönelik etik farkındalık ölçeklerinin sayısı daha sınırlı kalmıştır. Özellikle tıp, mühendislik ve öğretmen adayları üzerinde yapılan araştırmalar, YZ kaygısının eğitim süreçlerinde bir bariyer oluşturabileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak, literatür bulguları yapay zekâ kaygısının bireylerin teknolojiye uyum, öğrenme isteği ve yeniliklere açıklık düzeylerini etkileyebileceğini ortaya koymaktadır. Ölçeklerin çeşitliliği, farklı disiplinlerdeki algı farklılıklarını yansıtmakta; ancak ortak eğilim, yüksek kaygı düzeyinin öğrenme sürecini olumsuz etkileyebileceği yönündedir. Bu nedenle, eğitim programlarında yapay zekâ farkındalığını artıran, güven temelli öğrenme ortamları oluşturmak kaygıyı azaltmada kritik bir adım olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, kaygı, ölçek, tıp eğitimi, literatür derlemesi

**ÇOCUKLARDA ATEŞ YÖNETİMİNDE KONUSUNDA YAPILAN
LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ**

Hanife ERBİL*, Duru PEKTAŞ **, Fatma Ceyda DURUCAN**

**Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Burdur, Türkiye, hulgen@mehmetakif.edu.tr*

***Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Burdur, Türkiye, Idurupektas@gmail.com*

****Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Burdur, Türkiye, ceydadurucan@gmail.com*

Özet: Giriş: Ateş, çocukluk çağında sık görülür. Yanlış müdahaleler veya bilgi eksikliği çocuklarda gereksiz tıbbi uygulamalara neden olabilmektedir. Bu nedenle, çocuklarda ateş yönetimi hem ebeveynlerin hem de sağlık profesyonellerinin bilgi ve uygulama düzeyleri açısından önemli bir konudur. Literatürde bu alanda yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi, mevcut araştırma eğilimlerinin belirlenmesine ve gelecekteki çalışmalara yön verilmesine katkı sağlayacaktır. Amaç: Bu derleme çalışmasında çocuklarda ateş yönetimi konusunda yapılan lisansüstü tezlerin gözden geçirilmesi amaçlanmıştır. Yöntem: Bu çalışma, derleme türünde bir araştırmadır. Taramada “Ateş” terimi anahtar kelime olarak kullanılmış, çocuklarda ateş yönetimi konusunu kapsayan lisansüstü tezler seçilmiştir. Belirlenen tezler; yıl, konu, hedef grup, tez türü ve anabilim dalı açısından değerlendirilmiştir. Bulgular: Tarama sonucunda çocuklarda ateş yönetimi konusunda yapılmış 146 lisansüstü tez saptanmıştır. Tezlerin çoğunluğu 0–18 yaş grubu çocuklarda yürütülmüştür. En az sayıda çalışmanın sağlık çalışanları üzerinde yapıldığı görülmüştür. Tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, 2021–2025 yılları arasında en fazla tez çalışmasının gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Tez türlerine göre dağılımda, doktora tezlerinin oranı en düşük düzeydedir. Tartışma ve Sonuç: Bu derleme, çocuklarda ateş yönetimi konusundaki akademik eğilimleri ortaya koymaktadır. Son yıllarda tez sayısında artış görülmesine rağmen, hemşirelik alanında yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Ateşin doğru yönetimi, hem çocuk sağlığının korunmasında hem de ebeveynlerin doğru yönlendirilmesinde önemli bir role sahiptir. Bu nedenle, hemşirelik alanında çocuklarda ateş yönetimine yönelik daha fazla lisansüstü tez çalışmasının yapılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Ateş, Çocuk, Hemşire

6 ŞUBAT 2023 DEPREMİNİ YAŞAYAN BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN BAĞIMLILIK DÜZEYİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hayrunnisa ABAL

**Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi,
hayrunnisaabal@gmail.com*

Özet: Doğal afetler, bireylerin yaşamlarını fiziksel olarak etkilediği gibi ciddi psikolojik travmalar da yaratabilir. Evlerini, sevdiklerini veya işlerini kaybeden bireylerde derin bir üzüntü ve umutsuzluk oluşabilir. Bireyler yaşadığı acıyı ve üzüntüyü bastırmak isteyebilir, afet sonrası iş, eğitim ve günlük yaşamın kesintiye uğraması bireylerde boşluk hissi yaratabilir. Bu travmalar, afet sonrası dönemde insanların başa çıkma mekanizmalarını zayıflatarak, bağımlılık gibi zararlı davranışlara yönelme riskini artırabilir. Bağımlılık; kişinin kullandığı bir madde, alkol, nesne veya yaptığı bir davranış üzerine kontrolünü kaybetmesidir. Kontrolsüz kullanılan her madde ya da gerçekleştirilen her davranış bağımlılık oluşturma riski taşır. Kişiler hayatta birçok şeye karşı bağımlı olabilir. Bağımlılığın ruhsal ve davranışsal yönleri olduğunda gözden kaçmamalıdır. Bir maddenin ruhsal, fiziksel yada sosyal sorunlara yol açmasına rağmen, alımına devam edilmesi, bırakma isteğine karşılık bırakılamaması ve maddeyi alma isteğinin durdurulamamasıdır. Örneğin bu yönler alkol etkisinde veya alkol etkisi geçtiğinde ortaya çıkabilmektedir. Hastanın bağımlılık kriterlerine göre planlanan psikolojik müdahale ile baş etme becerileri, öfke kontrolü, aile görüşmesi, motivasyona yönelik çalışmalar ve kişinin sürecine uygun terapi yöntemleri uygulanmaktadır. Afet sonrası madde kullanımına yatkınlığı etkileyen faktörler arasında travmanın şiddeti, sosyal destek eksikliği, kaygı bozukluğu veya depresyon gibi psikolojik rahatsızlıklar bulunur. Bu durum, kısa vadede kişilerin duygusal olarak ortaya çıksa da, uzun vadede bağımlılık geliştirme riskini arttırır. Afet sonrası geçici barınma alanlarında kalan bireyler, zor şartlar altında yaşarken sigara, alkol ve uyuşturucu gibi zararlı maddeleri daha sık kullanabilir. Ayrıca, çevresel etkileşim nedeniyle bu tür alışkanlıklar yaygınlaşabilir. Özellikle afetzedelere yönelik psikososyal destek sağlanması, bağımlılığa kayma riskini azaltmada kritik bir rol oynar. Bu projede, doğal afetler sonrası bağımlılık eğilimlerinin nasıl geliştiği, afet psikolojisinin bağımlılıklara etkisi incelenecek ve bu eğilimlerin azaltılmasına yönelik öneriler sunulacaktır. Çalışmada, Türkiye’de yaşanan büyük depremler sonrası genç yetişkinler arasında alkol, sigara ve teknoloji bağımlılığı gibi risklerin arttığı gözlemlenecek, bu bireylere yönelik psikolojik destek stratejileri geliştirilecektir.

Anahtar kelimeler: Afet, Bağımlılık, Psikoloji

A SCOPING REVIEW OF SELF-DETERMINATION THEORY IN AI-SUPPORTED ENGLISH LANGUAGE LEARNING

Melike KALELİ

**Başkent Üniversitesi, melikekaleliiii@gmail.com*

Abstract: The integration of Artificial Intelligence (AI) tools into English Language Learning (ELL) has accelerated in recent years, particularly with the rise of chatbots, adaptive platforms, and generative AI systems such as ChatGPT. While these technologies are increasingly present in classrooms, their impact on learner motivation remains underexplored. Self-Determination Theory (SDT), with its focus on the psychological needs of autonomy, competence, and relatedness, offers a valuable framework for examining these motivational processes. This study presents a scoping review of research published between 2022 and 2025, mapping how SDT has been applied to investigate learner motivation in AI-supported English language learning. The review identifies the contexts, learner groups, and AI tools examined, as well as how SDT's core components have been conceptualized and measured. Preliminary insights suggest that most existing research has focused on university learners and that autonomy and competence receive greater attention than relatedness. Moreover, SDT is often mentioned conceptually but less frequently applied in a systematic way. This scoping review contributes to the field of ELL by synthesizing emerging trends and highlighting research gaps in the application of SDT to AI-mediated learning environments. The findings aim to guide future research and provide practical implications for educators seeking to leverage AI to enhance learner motivation.

Key words: Self-Determination Theory, learner motivation, artificial intelligence, English language learning, scoping review

SOHRABOĞLU PRODUCT: KIRSALDAN KENTE DOĞAL ÜRÜN TEDARİK VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA MODELİ

Melike KALELİ

**Başkent Üniversitesi, melikekaleliiii@gmail.com*

Özet: Günümüzde köylerden kentlere yoğun göç hareketleri, kırsal alanlarda iş gücü kaybına ve ekonomik durgunluğa yol açarken kentlerde nüfus yoğunluğu ve gıda tedarik sorunlarını artırmaktadır. Bu durum hem ekonomik hem de sosyal bir dengesizlik yaratmaktadır. Söhraboğlu Product projesi, bu soruna sürdürülebilir bir çözüm sunmayı hedeflemektedir. Projemiz kapsamında, küçük ölçekli çiftçiler, arıncılar ve üreticiler bir araya getirilerek kooperatif yapısı oluşturulmaktadır. Üreticilerden doğrudan alınan süt, bal, yağ gibi doğal ürünler, kalite kontrol süreçlerinden geçirilerek modern tesislerde paketlenir ve büyük şehirlerdeki tüketicilere ulaştırılır. Ayrıca ürün kaplarının geri dönüşümü teşvik edilmekte, tüketicilere boş kapları iade ettiklerinde indirim sağlanmaktadır. Proje, doğal ürünlerin şehirlerde uygun fiyatla erişilebilir olmasını sağlarken, kırsalda ekonomik canlılık yaratmakta ve göçün azaltılmasına katkı sunmaktadır. Böylece hem çevresel hem de sosyal fayda sağlayan bütüncül bir kalkınma modeli ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğal ürün, sürdürülebilir kalkınma, kırsal

KENTSEL ALANLARDA ÇARPIK YAPILAŞMANIN KONTROL ALTINA ALINMASI VE YAPILAŞMA DİNAMİKLERİNİN ARAZİ DEĞİŞİMLERİNİN UZAKTAN ALGILAMA YÖNTEMLERİ KULLANILARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Cevdet AĞAOĞLU

***Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Geomatik Mühendisliği Anabilim Dalı Sivas, Türkiye,
agaoglucevdet@gmail.com*

Özet: İmar uygulamaları, bir bölgenin kullanımını, yerleşim alanlarının fiziksel, sosyal ve ekonomik açıdan planlı gelişimini ve düzenlemesini belirlemek için yapılan planlama çalışmalarıdır. Bu çalışmalar, kentsel ve kırsal yerleşim yerlerinin sistematik olarak gelişimini yönetmek ve düzenlemek, yapılaşmanın ve arazi kullanımının rasyonel bir şekilde planlanması, kontrol edilmesi, bu sayede verimli kullanım ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması ve Kamu hizmetlerinin, altyapının ve diğer toplu tesislerin yerlerinin belirlenmesi gibi önemli katkıların sunulması ve hizmet vermesi beklenmektedir. Bu çalışma, Gaziantep ilinin çeşitli bölgelerinde birçok imar planı tasarlanması ve uygulanması ile ilgilidir. Söz konusu bu planlar, 3194 sayılı imar kanununun 18. Maddesi kapsamında yapılan etap etap uygulamalarla kentsel düzensizliğin ve çarpık yapılaşmanın önüne geçilmesi hedefiyle hazırlanmıştır. Bu çalışma Gaziantep ilinde uygun bir uzaktan algılama tabanlı arazi kullanımı değişikliklerinin izlenmesi yönteminin bulunmasına ve imar planlarının doğruluğunun kontrol edilmesine yönelik bir örnek sunmaktadır. Ayrıca, çalışma, uzaktan algılama verilerinin kullanımında bölgenin özelliklerinin dikkate alınmasının kritik rolünün önemini ve söz konusu bu alanda sürekli araştırma-geliştirme ve yenilik faaliyetlerinin yapılmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Sentinel-2 gibi modern uzaktan algılama sistemleri, yüksek mekansal ve spektral çözünürlükleri sayesinde söz konusu analizler için oldukça değerli ve güvenilir bilgiler sağlayabilir. Bu kapsamda imar planlarının uygulandığı 2016 tarihi ile günümüz arasındaki arazi değişimleri, ormanlık alanların değişimi, tarım arazilerinin kullanımı ve benzeri değişimler SENTİNEL-2 verileri kullanılarak kontrol edilecektir. Bu çalışma, Gaziantep İli özelinde mevcut imar planlarının etkin ve doğru bir şekilde uygulanması ve gelecekteki planlamaların yapılması için önemli bir adım olacaktır. Ayrıca, uzaktan algılama teknolojilerinin kullanımının, imar planlamasında önemli bir araç olarak kullanılabileceği konusunda farkındalık yaratılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sentinel-2, Uzaktan Algılama, Arazi Değişimi

AFET RİSKİ ALTINDAKİ TOPLUMLARDA KUŞAKLARARASI KATILIM İLE DAYANIKLI BİR AFET YÖNETİMİ MODELİ GELİŞTİRİLMESİ

Hanife Seçil Gökpunar

*** Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, gokpunarsecil04@gmail.com*

Özet: Bu çalışma, afet riski altındaki toplumlarda genç ve yaşlı bireylerin birlikte yer aldığı kuşaklararası bir afet yönetimi modeli geliştirmeyi amaçlamaktadır. Depremlerin yıkıcı etkilerine karşı sadece fiziksel değil, sosyal dayanıklılığı da esas alan bu yaklaşımda, gençlerin fiziksel gücü, teknolojik yeterliliği ve sahadaki hızlı hareket kabiliyetleri ile yaşlı bireylerin yaşam deneyimi ve geleneksel bilgileri bir araya getirilerek afet öncesi, sırası ve sonrasında sürdürülebilir çözümler hedeflenmektedir. Proje kapsamında; afet bilinci, tahliye planlaması, DASK farkındalığı ve afet çantası hazırlığı gibi temel konularda uygulamalı eğitimler düzenlenmiştir. Genç bireylerin kriz anlarında liderlik rolü üstlenmesi teşvik edilirken, yaşlı bireylerin kültürel bilgi ve geçmiş deneyimlerinden faydalanarak hem planlama süreçlerine hem de eğitim içeriklerine katkı sunmaları sağlanmıştır. Model, farklı yaş gruplarının karşılıklı etkileşimini artırarak afet yönetimi süreçlerinde daha bütüncül, erişilebilir ve kültüre duyarlı bir yaklaşım sunmayı hedeflemektedir. Bu yönüyle proje, yerel yönetimlerin ve STK'ların afet hazırlık politikalarına da entegre edilebilecek bir yapıya sahiptir. Elde edilen bulgular, kuşaklararası dayanışmanın yalnızca toplumsal birlikteliği değil, aynı zamanda kriz yönetimi becerilerini de güçlendirdiğini göstermektedir. Bu modelin yaygınlaştırılmasıyla afetlere karşı daha dirençli, bilinçli ve organize toplum yapılarının oluşmasına katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet yönetimi, kuşaklararası etkileşim, genç katılımı, yaşlı bireyler, deprem farkındalığı, toplum dayanıklılığı

AFETLERDE İLETİŞİMİN ÖNEMİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRME

Ayşe AKTAŞ

*** Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, aysakz073@gmail.com*

Özet: Afetler, gerek Türkiye’de gerekse dünyada toplumların yaşamını ciddi şekilde etkileyen, çoğu zaman önlenemeyen ancak etkileri azaltılabilen olaylardır. Bu süreçte iletişim, hem bireylerin hem de kurumların etkin şekilde hareket edebilmesi için kritik bir ihtiyaç hâline gelmektedir. Ben, afetler üzerine yaptığım çalışmalarda iletişim sorunlarının iki temel boyutta incelendiğini gördüm: psikososyal temelli sorunlar ve teknik altyapı kaynaklı aksaklıklar. Psikososyal boyutta, travma, kayıp ve korku gibi duygular bireylerin iletişim kurmasını güçleştirmektedir. Bu durum, hem yardım taleplerinin iletilmesini zorlaştırmakta hem de bireylerin duygusal iyileşme sürecini geciktirmektedir. Diğer taraftan, afet anında yaşanan teknik iletişim sorunları—örneğin telefon hatlarının çökmesi veya altyapının zarar görmesi—yardım ekiplerinin koordinasyonunu ciddi anlamda engellemektedir. Bu doğrultuda, afet öncesi uyarı sistemlerinin kurulması ve alternatif iletişim ağlarının geliştirilmesi gerektiğine inanıyorum. Özellikle kablosuz iletişim sistemleri ve mobil ad-hoc ağlar (MANETs), sabit altyapıya ihtiyaç duymadan hızlı iletişim kurulmasına olanak tanımaktadır. Dron destekli sistemler ve giyilebilir teknolojiler de bu alanda umut verici çözümler sunmaktadır. Ayrıca, afet öncesi düzenlenen iletişim tatbikatları ve psikososyal destek alanlarının yaygınlaştırılması, hem bireysel hem de kurumsal anlamda afetlere karşı direnç kazandırmaktadır. Sonuç olarak, afetleri tamamen engellememiz mümkün olmasa da, etkili iletişim stratejileri sayesinde bu olayların yıkıcı etkilerini önemli ölçüde azaltabileceğimize inanıyorum.

Anahtar Kelimeler: İletişim, Afet ,Haberleşme

ANLATI TIBBİ: HİKAYE İLE İYİLEŞMEK

Şevval Merve ATILLE , Mukadder İnci BAŞER KOLCU

* Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi, sevvalmrv0@gmail.com

Giriş: Anlatı Tıbbı (Narrative Medicine), sağlık hizmetlerinin merkezine hastanın bireysel hikayesini yerleştiren kritik bir yaklaşımdır. Tıptaki hızlı bilimsel ilerlemelerin, insan deneyiminin öznel ve karmaşık doğasını göz ardı etme riskine karşı bir yanıt olarak doğmuştur. Bu disiplin, hastalığı sadece biyolojik bir durum olarak değil, hastanın kimliğini ve yaşam anlamını etkileyen, anlamlandırılması gereken bütüncül bir öykü olarak ele alır. Amacı, hekim-hasta ilişkisini mekanik bir tavır yerine ortak bir insan deneyimine dönüştürmektir.

Kavramsal Temeller ve Öncüler:Disiplinin kurucusu ve temel kavramsallaştırıcısı Dr. Rita Charon, hekimlerin “Anlatısal Yeterlilik” ile donatılması gerektiğini savunur. Bu yeterlilik, hekimlerin hastanın karmaşık hikayelerini, semptomlarını ve kültürel bağlamını tanıma,yorumlama ve eyleme geçme kapasitesidir. Charon, tıp eğitimine edebi okumalar ve yansıtıcı yazma gibi yöntemleri entegre ederek, hekimlerin hikayeyi derinlemesine anlamlandırmasını sağlamıştır. Bu yaklaşım, teşhis ve tedavi sürecini merhametli ve işbirlikçi bir tavırla yürüten bir hekim modeli sunar.Antropolog ve psikiyatr Arthur Kleinman’ın çalışmaları ise, Anlatı Tıbbı’nın felsefi derinliğine katkıda bulunmuştur. Kleinman, Hastalık (Disease) (biyolojik bozukluk) ve Hastalanma (Illness) (hastanın acıyı kültürel/kişisel bağlamda deneyimlemesi ve ifade etmesi) arasındaki hayati ayrımı vurgular. Biyomedikal modelin yalnızca hastalığa odaklanırken, hastanın öznel deneyimini oluşturan “anlatıları” göz ardı ettiğini belirtmiştir.

Tıp Eğitimindeki Rolü ve Kanıtlar:Anlatısal Tıp görüşüne göre, hekimler Anlatısal Yeterlilik becerilerini kullanarak laboratuvar verileri ve kişisel hikayeyi bütüncül bir olguya dönüştürür.Tıp eğitiminde kullanılan “yakın okuma” ve yansıtıcı yazma gibi pedagojik yöntemler, genç hekimlerin empati seviyelerini yükseltir ve etik ikilemleri çözmelerini sağlar.Yuan ve ark. (2023) tarafından yapılan ampirik bir çalışma, Anlatı Tıbbı öğretiminin klinik stajyer tıp öğrencilerinin empati yetenekleri üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Bu sonuç, Anlatısal Yeterliliğin ölçülebilir ve geliştirilebilir bir beceri olduğunu kanıtlamakta, disiplinin hekim adaylarının hümanist duruşunu güçlendirdiğini göstermektedir. Ayrıca paylaşımlı anlatı oturumları, sağlık çalışanlarının refahını destekleyerek tükenmişlik sendromunu (burnout) yönetmeye yardımcı olur ve mesleki dayanıklılığı artırır.

Sonuç:Anlatı Tıbbı, bilimsel kesinliğin ötesinde tıbbi pratiğin insanîyetini merkeze koyan hayati bir paradigmadır. Hekimlerin Hastalık’a değil, Hastalanma’ya odaklanmasını sağlayarak hekim-haksta ilişkisini güçlendirir. Anlatı Tıbbı, modern sağlık hizmetlerinde hasta tecrübesinin biricikliğini geri kazanma çabasının merkezinde bulunmakta ve geleceğin tıp uygulamaları için merhametli ve etik açıdan sağlam bir kültürün temelini atmaktadır.

Anahtar Kelimeler :Anlatı,empati,öznellik,klinik iletişim

FELİNE ENFEKSİYÖZ PERİTONİTİS (FIP): KLİNİK GÖRÜNÜMLER VE GÜNCEL TEDAVİ YAKLAŞIMLARI

Hilal KANLI

* Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, hilal.kanli@tr.nestle.com

Özet:Feline Enfeksiyöz Peritonitis (FIP), kedilerde Feline Koronavirüs'ün (FCoV) mutasyona uğraması sonucu gelişen, sistemik ve genellikle ölümcül seyreden bir enfeksiyondur. Virüsün makrofajlar aracılığıyla yayılması, vaskülit ve granülomatöz inflamasyon gibi ciddi immün yanıtlarla sonuçlanır. Hastalık, effusive (ıslak) ve non-effusive (kuru) olmak üzere iki klinik formda görülür. Effusive formda karın ve göğüs boşluklarında sıvı birikimi ön plandayken, non-effusive formda nörolojik ve oküler belirtiler dikkat çeker. Tanı, klinik bulguların yanı sıra laboratuvar testleri (RT-PCR, ELISA), görüntüleme yöntemleri ve sıvı analizleri ile desteklenir. Son yıllarda GS-441524 ve remdesivir gibi antiviral ajanlarla yapılan tedaviler, FIP'in artık tedavi edilebilir bir hastalık haline gelmesini sağlamıştır. Bu sunumda FIP'in patogenezi, klinik bulguları, tanı yöntemleri ve güncel tedavi yaklaşımları ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler : FIP, FCoV, Effusive form, Kedilerde viral hastalıklar

